

Българска народна банка

ОТЧЕТ • януари – юни 2015

Българска народна банка

ОТЧЕТ • януари – юни 2015

Издание на Българската народна банка
1000 София, пл. „Княз Александър I“ № 1
Телефони: 02 9145/1271, 1906
Телекс: 24090, 24091
Факс: 02 980 2425, 02 980 6493
Печат: Полиграфична база на БНБ

Интернет страница: www.bnb.bg

© Българска народна банка, 2015

В Отчета на БНБ за първото шестмесечие на 2015 г.
са използвани данни и информация, публикувани
до 25 септември 2015 г.

Информацията, публикувана тук, може да се ползва
без специално разрешение, единствено с изричното
позоваване на източника.

ISSN 1313-0641 (на хартия)
ISSN 2367-4938 (онлайн)

Уважаема госпожо Председател на Народното събрание,
Уважаеми госпожи и господа народни представители,

В съответствие с член 1, алинея 2 и член 50 от Закона за Българската народна банка (БНБ) Ви представям Отчета на БНБ за първото шестмесечие на 2015 г.

Полугодишният отчет на БНБ съдържа преглед на международната конюнктура и развитието на икономиката на България през първата половина на 2015 г., отчет за изпълнение на функциите и задачите на БНБ в съответствие със Закона за БНБ, както и отчет на други дейности на централната банка. Представени са също отчет за изпълнение на Бюджета на БНБ и консолидиран финансов отчет (неодитиран) към 30 юни 2015 г., както и по-важни решения на Управителния съвет на БНБ през първата половина на годината.

В отчета са използвани данни и информация, публикувани до 25 септември 2015 г. Заедно с това използвам случая да обобщя и няколко основни пункта от работата на БНБ през втората половина на годината, които са свързани със събития, решения или подготвителни действия през първите шест месеца на 2015 г.

При встъпването ми в длъжност като управител на БНБ представих в Народното събрание като първостепенен ангажимент предприемането на незабавни мерки в три приоритетни области: укрепване на банковия надзор, създаване на институционална рамка за възстановяване и реструктуриране на банки, както и извършване на преглед на активите на търговските банки. Извършените досега действия в тези направления са съответно следните:

1. На 5 октомври 2015 г. Управителният съвет на БНБ прие План за реформиране и развитие на банковия надзор. Планът, съдържащ детайлни мерки и срокове за тяхното изпълнение, е резултат от близо едногодишен процес, включващ както вътрешен анализ и оценка на процедурите и практиките на управление „Банков надзор“, така и независима външна оценка на ефективността на банковия надзор в България, изготвена от екип на Международния валутен фонд (МВФ) и Световната банка. В изпълнение на Плана за реформиране и развитие на банковия надзор от 1 ноември 2015 г. влязоха в сила структурни промени в БНБ, целящи подобряване на вътрешната организация на надзорния процес.
2. Законът за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници, в сила от 14 август 2015 г., създаде нормативната рамка за регламентиране на процесите по възстановяване и реструктуриране на банки. Законът бе подготвен с активното участие на експерти на БНБ. За изпълнение на възложените от закона правомощия на БНБ като орган за реструктуриране на банки БНБ създаде нова дирекция „Реструктуриране на кредитни институции“ извън управление „Банков надзор“ и на подчинение на управителя на БНБ. Дирекцията вече работи по конкретизиране на изискванията и процесите на изготвяне и одобряване на планове за възстановяване.
3. Управителният съвет на БНБ на 30 юли 2015 г. одобри откриването на тръжна процедура за избор на независим външен консултант на БНБ за организирането и провеждането на преглед на качеството на активите в банковия сектор. На 10 август 2015 г. бе публикувана обявата за обществената поръчка за избора на консултанта, а на 28 октомври 2015 г. бяха класирани офертите на допуснатите в тръжната процедура участници. След сключването на 25 ноември на договора с външния консултант на БНБ до края на настоящата година предстои изготвяне на методологията за прегледа на качеството на активите и прецизиране на останалите детайли по процеса.

Вярвам, че предприетите вече мерки и действия, заедно с изпълнението на останалите задачи, свързани със стратегическите цели и институционалното развитие на БНБ, ще укрепят доверието в централната банка и ще допринесат за поддържане на макроикономическата и финансовата стабилност в България.

Димитър Павлов
Управител

на Българската народна банка

Управителен съвет на БНБ

Седнали, от ляво на дясно: Лена Русенова, Нина Стоянова, Боряна Пенчева.
Прави, от ляво на дясно: Стати Статев, Калин Христов, Димитър Радев, Димитър Костов.

Управителен съвет

Димитър Радев

Управител

Калин Христов

Подуправител
управление „Емисионно“

Нина Стоянова

Подуправител
управления „Банково“ и „Фискални услуги“

Димитър Костов

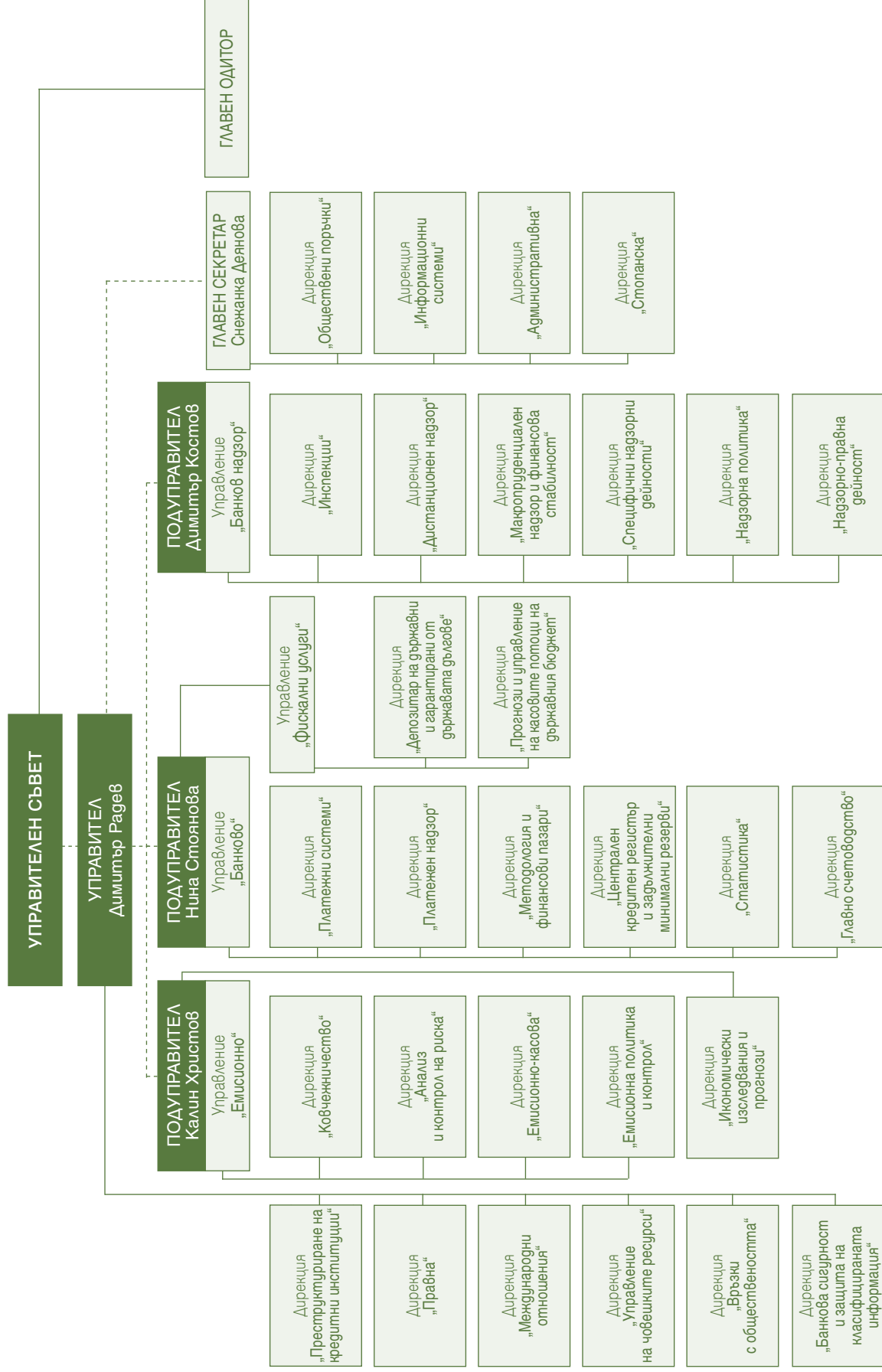
Подуправител
управление „Банков надзор“

Стати Статев

Боряна Пенчева

Лена Русенова

Организационна структура на БНБ

Съдържание

Резюме	9
I. Икономическо развитие през първото полугодие на 2015 г.	15
1. Международна среда	15
2. Икономиката на България	18
II. Брутни международни валутни резерви	34
1. Размер и структура на брутните международни валутни резерви	35
2. Риск и доходност на брутните международни валутни резерви	37
III. Платежни системи	45
IV. Резерви на банките в БНБ	51
V. Наличнопарично обращение	53
VI. Поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите	57
1. Оценка на състоянието на банковата система	57
2. Оценка на финансовото състояние на финансовите институции, регистрирани по чл. За от Закона за кредитните институции	62
3. Дейност на банковия надзор	64
VII. Централен кредитен регистър	70
VIII. Фискален агент и депозитар на държавата	73
IX. Участие в ЕСЦБ и в дейността на институциите на ЕС	79
X. Международни отношения	83
XI. Статистическа дейност	85
XII. Изследователска дейност	87
XIII. Информационни системи	88
XIV. Управление на човешките ресурси	90
XV. Управление на собствеността	93
XVI. Вътрешен одит на БНБ	94
XVII. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2015 г.	95
1. Разходи за издръжка на БНБ	95
2. Инвестиционна програма на БНБ	96
XVIII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2015 г.	99
По-важни решения на УС на БНБ, приети в периода 1 януари – 30 юни 2015 г.	135
Приложения (диск)	

Абревиатури

АД	акционерно дружество
АДСИЦ	акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АДЦК	Система за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК
АС РОУД	Автоматизирана система за регистриране и обслужване на външния дълг
БВП	брутен вътрешен продукт
БИСЕРА	Банкова интегрирана система за електронни разплащания
БМР	Банка за международни разплащания
БНБ	Българска народна банка
БОРИКА	Банкова организация за разплащания с използване на карти
бр.	брой
БФБ	Българска фондова борса
ДДС	данък върху добавената стойност
ДМА	дълготрайни материални активи
ДЦК	държавни ценни книжа
ЕБО	Европейски банков орган
ЕК	Европейска комисия
Екофин	Съвет на министрите на държавите – членки на ЕС, по икономически и финансови въпроси
ЕОНИА	<i>Euro OverNight Index Average (EONIA)</i> , регистрирана марка на Европейския институт за паричните пазари, <i>EMMI</i>)
ЕС	Европейски съюз
ЕСРОТ	Електронна система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК
ЕСС	Европейска система от национални и регионални сметки
ЕССР	Европейски съвет за системен риск
ЕСЦБ	Европейска система на централните банки
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБНБ	Закон за БНБ
ЗВПКИИП	Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗГВБ	Закон за гарантиране на влоговете в банките
ЗКИ	Закон за кредитните институции
ЗМР	задължителни минимални резерви
ЗПУПС	Закон за платежните услуги и платежните системи
ЗУНК	Закон за уреждане на необслужваните кредити, договорени до 31 декември 1990 г.
ИОБФР	Система за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв
ИТ	информационни технологии
КРМСФО	Комитет за разяснение на международните стандарти за финансово отчитане
КТБ	Корпоративна търговска банка
КФН	Комисия за финансов надзор
лв.	лев
ЛЕОНИА	лихвен процент по реални сделки с необезпечени овърнайт депозити в левове, предоставени на междубанковия пазар
МВФ	Международен валутен фонд
МСС	Международен счетоводен стандарт
МСФО	Международни стандарти за финансово отчитане
МФ	Министерство на финансите
НСИ	Национален статистически институт
НТООД	нетърговски организации, обслужващи домакинствата
ООН	Организация на обединените нации
ОПЕК	Организация на страните – износителки на петрол
ПОС	устройство за търговия на гребно с кредитни/дебитни карти (<i>point of sale, point of service</i>)
РИНГС	Система за брутен сетълмент в реално време
СБ	Световна банка
СДЦК	Електронна система от сметки за сетълмент на безналични ДЦК
СЕПА	Единна зона за плащания в евро (<i>SEPA</i>)
СПТ	специални права на тираж
ст.	стотинка
УС	Управителен съвет
ХИПЦ	хармонизиран индекс на потребителските цени
ЦКР	Централен кредитен регистър
CHF	швейцарски франк
EUR	евро
ROA	възвръщаемост на активите
ROE	възвръщаемост на капитала
USD	долар на САЩ
VaR	стойност, изложена на риск (<i>Value-at-Risk</i>)
QE3	<i>Third round of quantitative easing</i>
XAU	тройунция злато
XDR	специални права на тираж

Резюме

През първата половина на 2015 г. глобалният икономически растеж слабо се забави (до 2.5% при 2.6% за същия период на 2014 г.), като по региони тенденциите останаха разнопосочни – в САЩ, еврозоната и Индия се наблюдаваше ускоряване на икономическата активност, в Япония и Китай реалният растеж се забави, а в Русия и в Бразилия бе отбелязан спад. В еврозоната продължи тенденцията към плавно възстановяване на икономическата активност с основен положителен принос за растежа на частното потребление. Най-висок растеж беше наблюдаван в Ирландия и Малта, а най-нисък във Финландия. В САЩ принос за ускоряване на икономическия растеж имаше частното потребление. Забавянето на растежа в развиващите се икономики се отрази върху търсенето на основни стоки, суровини и горива, вследствие на което продължи тенденцията към намаляване на международните цени на тези стоки и глобалната годишна инфлация се понижи в края на юни 2015 г. до 1.5% при 2.4% към юни 2014 г.

Фактор, който до голяма степен определяше паричната политика на двете водещи централни банки – Европейската централна банка (ЕЦБ) и Федералния резерв, бе ниската инфлация. В еврозоната годишната инфлация при потребителските цени в края на първото полугодие на 2015 г. възлезе на 0.2%, а в САЩ на 0.1%. Поради ниската инфлация и двете централни банки не промениха лихвените проценти при основните операции по рефинансиране. В същото време еврозоната и САЩ се различаваха по други два важни макроикономически показателя – в еврозоната икономическият растеж бе нисък, а равнището на безработица високо, докато в САЩ се наблюдаваха висок темп на растеж и ниско ниво на безработица.

На база на тези индикатори двете централни банки приемаха своите решения по отношение на нестандартните мерки по паричната политика. ЕЦБ разшири програмата си за закупуване на ценни книжа, която предвижда от март 2015 г. поне до септември 2016 г. ЕЦБ да изкупи ценни книжа на обща стойност 1.1 трлн. евро (60 млрд. евро на месец). Федералният резерв, който от октомври 2014 г. преустанови програмите за изкупуване на ценни книжа (*Third round of quantitative easing, QE3*), запази политиката си да инвестира постъпленията от ценни книжа по баланса си в нови ценни книжа от същия клас (гържавни ценни книжа и ипотечни облигации). Разминаването между паричната политика на двете централни банки се прояви и в начините им на комуникация с обществеността. ЕЦБ изрази готовност, докато инфлацията остава ниска, да запази нивото на лихвените си проценти при операциите по рефинансиране и да продължи с програмите за изкупуване на ценни книжа. От март Федералният резерв започна да подготвя пазарните участници за началото на процеса на повишаване на референтните лихвени проценти. Загълбочаващите се различия в паричната политика между ЕЦБ и Федералния резерв и особено неяснотата относно момента, в който Федералният резерв ще стартира процеса на повишение на лихвените си проценти, породи освен поскърпване на долара също и значителни колебания на финансовите пазари.

От края на април допълнително влияние върху колебанията на финансовите пазари предизвиква несигурността при преговорите между правителството на Гърция и официалните кредитори относно постигането на споразумение за финансиране на страната. Поради спирането от страна на кредиторите на последния транш по програмата за финансова помощ и решението на ЕЦБ да не увеличава размера на средствата, предоставяни на банките в Гърция,

от 29 юни гръцкото правителство въведе капиталов контрол и обяви банкова ваканция в страната.

При тези условия на международните финансови пазари лихвените проценти на паричния и на дълговия пазар и доходността на държавните ценни книжа (ДЦК) в еврозоната се понижаваша устойчиво през първите месеци на годината. Спад се наблюдаваше и в доходността на ДЦК на САЩ. В края на април настъпи рязка и неочаквана за повечето пазарни участници възходяща корекция в доходността на ДЦК на държавите от еврозоната. От края на април спредовете на доходност на ДЦК на „периферните“ държави в еврозоната се разшириха.

Тенденциите в развитието на световната икономика, разбира се, оказаха влияние върху икономиката на България. Постепенното подобряване на външната конюнктура допринесе за засилване на икономическата активност в България. Темпът на растеж на БВП в реално изражение се ускори до 2.7%¹ през първото шестмесечие на 2015 г. (1.6% за същия период на 2014 г.) с най-висок положителен принос на нетния износ за растежа. Дефлацията при потребителските цени започна да се свида на годишна основа и достигна 0.6% към юни 2015 г. при 2.0% дефлация в края на 2014 г. По-ниският годишен темп на понижение на международните цени на горивата през първата половина на 2015 г. и обезценяването на еврото допринесоха за намалението на дефлацията у нас. Ситуацията на пазара на труда продължи бавно да се подобрява, като броят на заетите нарасна с 0.5% на годишна база. Равнището на безработица се понижи до 10.2% при 12.2% средно за първото полугодие на предходната година. Производителността на труда ускори растежа си до 2.2% (1.3% за съответния период на 2014 г.). Нарастването на средната работна заплата в номинално изражение общо за икономиката се ускори значително и възлезе на 5.4% (при спад с 0.1% за първото полугодие на предходната година), а в реално изражение съответно достигна 6.6% (1.7% за същия период на 2014 г.). Брутният опериращ излишък общо за икономиката отбеляза 4% растеж на годишна база през първата половина на годината (след спад с 0.2% за същия период на 2014 г.), което позволи на фирмите да използват собствени ресурси за финансиране на дейността. Други източници за финансиране на фирмите бяха преките чуждестранни инвестиции и външните заеми. През първата половина на 2015 г. размерът на вземанията на банковата система от неправителствения сектор се понижи спрямо края на 2014 г., като кредитът за нефинансови предприятия към юни 2015 г. спадна с 0.8% спрямо края на 2014 г., а за домакинства намаля с 0.4%. За същия период привлечените средства на банките от домакинства и нефинансови предприятия нараснаха с 1820 млн. лв. За първото полугодие на 2015 г. касовото салдо по консолидираната фискална програма (КФП) излезе на излишък от 889.5 млн. лв., от които 450.2 млн. лв. бяха положително салдо по програми на ЕС. В сравнение с юни 2014 г. бе отчетено подобрене на бюджетната позиция с 1885.9 млн. лв., реализирано почти изцяло по линия на по-високата събираемост на данъчните приходи.

Българската народна банка (БНБ) провежда своята политика, отчитайки динамиката и тенденциите в международната конюнктура и процесите в развитието на националната икономика. В съответствие с изискванията на Закона за Българската народна банка (ЗБНБ) и използвайки ефективно целия си потенциал и възможности за въздействие, БНБ следва основната си цел – да поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната парична единица. Банката изпълнява задачите си, като съгласно Закона инвестира брутните международни валутни резерви на страната в съответствие с разумни инвестиционни принципи и практика. БНБ регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в България с оглед поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите.

¹ В отчета се използват данните за БВП на България, публикувани от НСИ на 4 септември 2015 г.

Банката съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни системи и осъществява надзор върху тях, като регулира и извършва надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на платежните институции и на дружествата за електронни пари. Като емисионна банка тя осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и съхраняването на непуснати в обращение и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети. Банката изпълнява и функциите на фискален агент и депозитар на държавата и участва активно в работата на Европейската система на централните банки (ЕСЦБ) и на другите институции на ЕС.

При инвестирането на международните валутни резерви БНБ продължи да провежда консервативна политика по управление на риска. Пазарната стойност на брутните международни валутни резерви към края на юни 2015 г. възлиза на 19 224 млн. евро, което спрямо края на 2014 г. представлява увеличение с 2690 млн. евро, или с 16.27%. Нетният доход на активите в евро бе формиран от три компонента: 1) дохода от инвестиции на брутните международни валутни резерви в базова валута, който през отчетния период е отрицателен и е в размер на -54.74 млн. евро, което се равнява на -0.23% доходност за първата половина на 2015 г., като този негативен резултат се дължи най-вече на неочакван и рязък спад в цените на ценните книжа в портфейла на БНБ в края на април; 2) дохода от валутен дисбаланс, който възлиза на 95.98 млн. евро и се дължеше почти изцяло на промяната в цената на монетарното злато, и 3) разходи за платени лихви по пасива на баланса на управление „Емисионно“, каквито през периода нямаше. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви бе в размер на 41.24 млн. евро, или 0.39% обща доходност на активите за първата половина на 2015 г.

През първото шестмесечие на 2015 г. бяха подготвени два проекта на важни за функционирането на банковата система и за банковия надзор закони – Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и Закон за гарантиране на влоговете в банките. БНБ участва активно в съответствие с компетенциите си в подготовката на тези законопроекти. Законът за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници въвежда в българското законодателство Директива 2014/59/ЕС за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Съгласно този закон на БНБ се възлага нова функция – да бъде органът за реструктуриране на кредитни институции в България. Основните решения в областта на реструктурирането им ще се вземат от УС на БНБ и подлежат на задължително съгласуване и изрично одобрение от министъра на финансите, когато засягат публичните финанси или имат системни последици (например за небанковия сектор или за реалната икономика). Във връзка с новата рамка относно схемите за гарантиране на депозитите експерти от БНБ участваха в изготвянето на проекта на новия Закон за гарантиране на влоговете в банките, с който в националното законодателство са въведени изискванията на Директива 2014/49/ЕС относно схемите за гарантиране на депозити.

Като част от мониторинга на системния риск в банковата система БНБ регулярно следи макроикономическите и финансовите параметри и рискове в държавите от ЕС, представени чрез дъщерни банки или клонове със значим дял в българската банкова система. С изострянето през първата половина на 2015 г. на финансовата ситуация в Гърция предприеманите мерки и препоръки към банките с гръцко акционерно участие бяха разширени. По-важните мерки, които бяха предприети, включваха строги изисквания за ликвидност и капитал на институциите с гръцко акционерно участие, беше им препоръчано понижаване на балансовата нетна позиция (активи минус задължения) към техните банкови групи, постигане на оперативна независимост (на информацион-

ните системи и при осъществяването на платежни операции), засилен контрол върху ликвидните ресурси на местно ниво и планове за реакция при потенциален ликвиден натиск.

През пролетта стартира и независима външна оценка на ефективността на банковия надзор в България, изготвяна от екип на МВФ и Световната банка. Целта на проверката бе да се оценят надзорните практики в България по отношение на съответствието им с актуалния международен стандарт, какъвто са Базелските основни принципи за ефективен банков надзор от 2012 г.

През първото полугодие рентабилността на кредитните институции се определяше от ограничените възможности за инвестиции и от необходимостта да се поддържа висока ликвидност. С цел недопускане разпространението на негативни въздействия към банките през периода бе продължено действието на изискванията за минимални нива на ликвидността на банките, като състоянието на ликвидните буфери се наблюдаваше на дневна база. За периода всички кредитни институции поддържаха нива на ликвидните си показатели над препоръчаните от БНБ.

Продължаващият спад в приходите от лихвоносни активи, ускорил се през последните 12 месеца, беше компенсирал с намаление на лихвените разходи. За първите шест месеца на 2015 г. банковата система реализира 503 млн. лв. печалба, като в края на юни възвръщаемостта на активите на банковата система (*ROA*) бе 1.20%, а възвръщаемостта на балансовия капитал (*ROE*) достигна 9.34%. Съотношенията на обща капиталова адекватност и адекватност на капитала от първи ред се повишиха и в края на юни бяха съответно 22.28% и 20.39%, като формираният излишък над минимално изискуемото ниво на капиталова адекватност от 8% възлезе на 7.1 млрд. лв. В края на юни дялът на необслужваните кредити и дългови ценни книжа в общия брутен размер на всички експозиции в банковата система бе 13.49%.

Платежните системи на страната функционират ефективно и осигуряват непрекъсваемост на потока от плащания. През първата половина на 2015 г. РИНГС – Системата за брутен сетълмент в реално време с оператор БНБ, е обработила 84.6% от стойността на извършените в страната плащания. Броят плащания, извършени чрез националния системен компонент на Трансевропейската автоматизирана система за брутен сетълмент в реално време на експресни преводи в евро (TARGET2) с оператор БНБ – TARGET2-БНБ, нарасна с 12.6% на годишна основа. БНБ осъществява също надзор върху платежните системи в страната с цел да ограничи системния риск и да подобри тяхната надеждност и ефективност, като през първата половина на годината бе извършена една пълна проверка на доставчик на платежни услуги. Един от важните законодателни пакети на ЕС, който бе приет през първото полугодие, бе в областта на платежните услуги и включва нова Директива за платежните услуги във вътрешния пазар и Регламент относно обменните такси за платежни операции, свързани с карти, като в БНБ е създадена необходимата организация и са предприети действия за подготовянето на предложение за законодателни промени, свързани с прилагането на Регламента.

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, като осигурява отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети, както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети. В края на юни 2015 г. броят на банкнотите в обращение бе 375.5 млн. на стойност 10 990.1 млн. лв. Средната по стойност банкнота в обращение възлезе на 29.27 лв. Разменните монети в обращение бяха 1837.6 млн. бр. на обща стойност 232.5 млн. лв. Средната по стойност разменна монета в обращение бе 0.13 лв. Задържаните през полугодие неистински български банкноти имаха 0.000182% дял от общия брой на банкнотите, намиращи се в обращение към края на юни 2015 г., а задържаните

неистински български разменни монети бяха с 0.000022% дял в общия брой на монетите в обращение. Във връзка с контролните си функции по гарантиране чистотата и сигурността на наличнопаричното обращение през първата половина на 2015 г. БНБ извърши 4 пълни и 16 тематични проверки в кредитни институции и доставчици на услуги за спазване изискванията на нормативната уредба за обработка на банкнотите и монетите с оглед повторното им пускане в обращение.

Въз основа на сключени договори и при пазарни условия и цени на услугите БНБ събира, обработва, съхранява и предоставя на Министерството на финансите периодична информация за операциите и наличностите по сметките на бюджетните предприятия и общините в банки в страната, а също действа и като агент по държавни дългове, включително обслужвайки търговията с ДЦК. През първото полугодие чрез Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв бяха изготвени общо 485 бр. обобщени типови справки за бюджета, което е с 3% повече в сравнение със същия период на предходната година. Чрез Системата за провеждане на аукциони за продажба и обратно изкупуване на ДЦК бяха проведени 7 аукциона за продажба на ДЦК. Общият обем на сделките с ДЦК, регистрирани в Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК, по номинална стойност достигна 12 842.5 млн. лв., което представлява намаление с 27.0% спрямо същия период на предходната година.

Чрез своите представители, участващи активно в комитетите и работните групи към ЕСЦБ, Европейската комисия (ЕК), Съвета на Европейския съюз, Европейския съвет за системен риск, Европейския банков орган, както и в националния Съвет по европейски въпроси, БНБ допринася за формирането на позициите на България в ключови области на икономическото управление и финансовия сектор.

I. Икономическо развитие през първото полугодие на 2015 г.

1. Международна среда

През първата половина на 2015 г. годишният темп на растеж на световната икономика възлезе на 2.5%, като отбеляза слабо забавяне спрямо растежа през първото полугодие на 2014 г. в размер на 2.6%.² По географски региони се наблюдаваха различия – икономическата активност в Китай и Япония се забави, в Русия и Бразилия бе отбелязан спад, а темпът на растеж на брутния вътрешен продукт (БВП) в реално изражение в САЩ, еврозоната и Индия се ускори спрямо наблюдавания през първата половина на 2014 г. Към средата на 2015 г. конюнктурните индикатори показваха признаци за по-нататъшно подобряване на икономическата активност в развитите икономики и за забавяне на растежа в нововъзникващите пазарни и в развиващите се икономики. Несигурността, свързана с договарянето на нова програма за финансова подкрепа за Гърция, имаше сравнително ограничен ефект върху конюнктурните индикатори на еврозоната през периода.

В световен мащаб индустриалното производство се повиши с 1.8%³ на годишна база за периода януари – юни 2015 г. (при 3.2% растеж за същия период на 2014 г.). Забавянето на глобалния темп на растеж се дължеше на по-слабия растеж в редица нововъзникващи и развиващи се икономики и на спад в индустриалното производство на Япония. Световната търговия нарасна с 1.9%⁴, което представляваше значително понижение в темпа на годишен растеж спрямо първата половина на 2014 г.

Основни макроикономически показатели

(средно за периода)

(%)

	Растеж				Инфлация (в края на периода)				Равнище на безработица (средногодишно)			
	2013	2014	2015		2013	2014	2015		2013	2014	2015	
			I	II			I	II			I	II
ЕС	0.2	1.4	1.8	1.9	1.0	-0.1	-0.1	0.1	10.9	10.2	10.2	9.5
Еврозона	-0.3	0.9	1.3	1.6	0.8	-0.2	-0.1	0.2	12.0	11.6	11.7	10.9
ЕС – нови държави членки	1.5	2.8	3.6	3.4	0.7	-0.3	-0.6	-0.3	9.9	8.7	8.5	7.6
ЕС-3	1.4	2.7	2.7	2.5	1.7	0.5	0.1	0.1	7.6	6.4	5.9	5.9
САЩ	1.5	2.4	2.9	2.7	1.5	0.8	-0.1	0.1	7.4	6.2	5.8	5.3
Япония	1.6	-0.1	-0.8	0.8	1.6	2.4	2.3	0.4	4.0	3.6	3.5	3.3
Китай	7.7	7.4	7.0	7.0	2.5	1.5	1.4	1.4	4.1	4.1	4.1	4.0

Забележки: „ЕС“ включва 28-те държави членки. „ЕС – нови държави членки“ включва държавите, присъединили се към ЕС от 2004 г. насам, без тези, които вече са членки на еврозоната. „ЕС-3“ включва Обединеното кралство, Швеция и Дания. Показателите за „ЕС – нови държави членки“ и „ЕС-3“ са изчислени чрез претегляне на динамичните редове, като се използват теглата на съответните страни в общия БВП на групата (за растежа), в общата за групата величина за работната сила (равнище на безработица), а при претеглянето на инфлацията са ползвани изчисленията от Евростат тегла на държавите от ЕС в хармонизирания индекс на потребителските цени. Растежът на реалния БВП е изчислен на годишна база от сезонно неизгладени данни. Тримесечните данни за безработицата са сезонно неизгладени. Безработицата в „ЕС-3“ за второто тримесечие на 2015 г. е изчислена без Обединеното кралство поради липса на данни.

Източници: Евростат, *Bureau of Economic Analysis*, *Bureau of Labor Statistics*, Статистическа служба на Япония, Национална статистическа служба на Китай, изчисления на БНБ.

В еврозоната тенденцията към плавно възстановяване на икономическата активност продължи и през първото полугодие на 2015 г. Основен принос за

² Според сезонно изгладени тримесечни данни на Световната банка към 23 септември 2015 г.

³ По данни на *CPB: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis* към 24 септември 2015 г.

⁴ По данни на *CPB: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis* към 24 септември 2015 г.

растежа на реалния БВП на годишна база⁵ както през първото, така и през второто тримесечие имаха частното потребление и в по-малка степен инвестициите в основен капитал. За първата половина на годината по страни най-висок растеж бе отбелязан в Ирландия и Малта, а най-нисък – във Финландия, където растежът беше близо до нула. Равнището на безработица спадна до 11.3% средно за периода (при 12.0% за същия период на предходната година), като най-висока продължи да бъде безработицата в Гърция (25.8%) и Испания (23.1%). През първите две тримесечия на годината Германия остана страната с най-ниско равнище на безработица (4.9%), следвана от Малта (5.5%).

Икономическата активност в САЩ продължи да нараства на годишна база през първата половина на 2015 г., като най-висок положителен принос за растежа на реалния БВП имаше частното потребление. Равнището на безработица продължи да следва тенденция към понижение, достигайки 5.6% средно за периода (6.5% за същия период на 2014 г.).

Инфлацията в глобален мащаб възлезе на 1.5%⁶ към края на първата половина на 2015 г. (1.8% в края на 2014 г.). По региони се наблюдаваха разнопосочни тенденции, като в развиващите се икономики инфлацията се понижи по-съществено спрямо края на 2014 г., а в развитите държави слабо се покачи.⁷

Към юни годишната инфлация в еврозоната⁸ се ускори до 0.2% (-0.2% през декември 2014 г.), като базисната инфлация (без храни, енергийни продукти, алкохолни напитки и тютюневи изделия) слабо нарасна до 0.8%. Към края на първото полугодие най-висока годишна инфлация в еврозоната беше отчетена в Малта, Австрия и Белгия, докато с най-ниска бяха Кипър и Гърция.

Инфлацията в САЩ⁹ достигна 0.1% на годишна база през юни 2015 г., което представляваше забавяне спрямо края на 2014 г. (0.8%). През първото полугодие на 2015 г. инфлацията, измерена чрез дефлатора на разходите за частно потребление, се забави до 0.2% на годишна база (1.4% за втората половина на 2014 г.).

Тенденцията към поевтиняване на голяма част от основните стокови групи и суровини на международните пазари се запази и през първите шест месеца на 2015 г. За периода цената на петрола тип „Брент“ се понижи на годишна база както в долари¹⁰ (с 46.7%), така и в евро (с 34.4%). Основните фактори, които оказаха влияние върху динамиката на цената на петрола, бяха данните за високия добив в държавите – членки на ОПЕК, високите нива на запаси и несигурността относно растежа на световното търсене на петролни продукти. През първата половина на годината цените на храните в долари се понижиха на годишна база (спад с 14.3%), но в евро нараснаха (с 5.3%) в резултат от обезценяването на еврото спрямо долара.¹¹ Цените на зърнените култури отбелязаха значителен спад (с 19.8% в долари), което беше резултат от изобилна реколта. Индексът, отчитащ цените на металите, спадна за периода януари – юни 2015 г. спрямо първата половина на 2014 г. (с 23.9% в долари), основна причина за което беше по-слабото търсене от страна на Китай, както и високото ниво на предлагане и запаси. При отделните групи метали най-много се понижиха цените на желязната руда (с 45.8% в долари), но спад беше наблюдаван и при цената на меката (с 14.0% в долари).

Различията в паричната политика на Европейската централна банка (ЕЦБ) и на Федералния резерв продължиха да се задълбочават.¹² Инфлацията в еврозоната през първата половина на годината се задържа ниска, много под целта от

⁵ На база сезонно неизгладени данни.

⁶ Според сезонно изгладени данни на Световната банка към 25 септември 2015 г.

⁷ Според сезонно изгладени данни на Световната банка към 25 септември 2015 г.

⁸ Измерена с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ).

⁹ Измерена с индекса на потребителските цени.

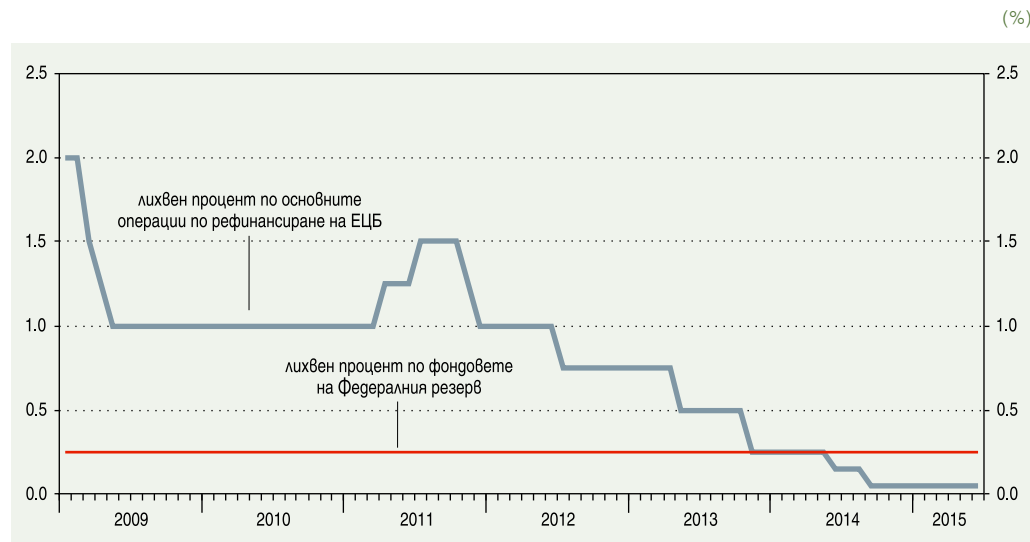
¹⁰ Тук и по-нататък под „долар“ се разбира доларът на САЩ.

¹¹ За по-подробна информация относно динамиката на валутния курс вж. глава II.

¹² За по-подробна информация относно паричната политика на ЕЦБ и Федералния резерв вж. глава II.

2%. От март ЕЦБ започна изпълнението на разширена програма за закупуване на активи на обща стойност 60 млрд. евро месечно, като запази лихвите при основните операции без промяна. Вследствие на предприетите мерки лихвените проценти на паричния пазар в еврозоната се понижиха.

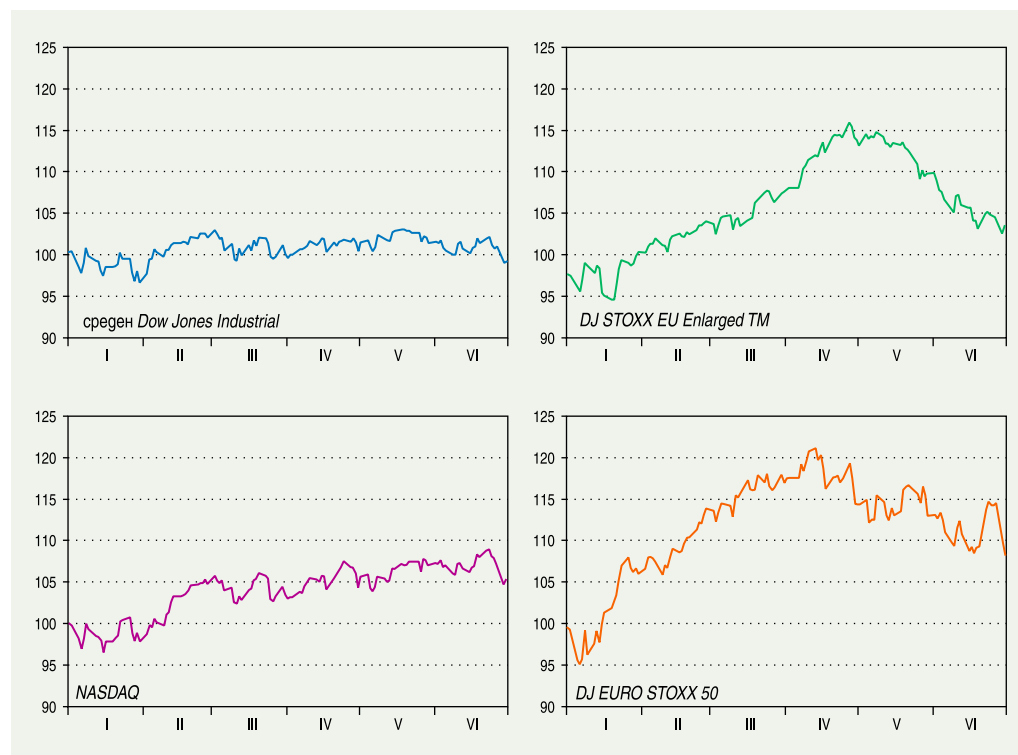
Лихвени проценти на Федералния резерв и на ЕЦБ

Източници: ЕЦБ, Федерален резерв.

Федералният резерв също не промени лихвената си политика през първата половина на 2015 г., но на проведеното заседание през март Федералният комитет по операцията на открития пазар сигнализира, че е възможно да започне процес на повишаване на лихвените проценти на Федералния резерв.

Основни борсови индекси през първото шестмесечие на 2015 г.

Забележка: Индексите са изчислени в долари при база декември 2014 г. = 100.

Индексите на фондовите пазари в САЩ отчетоха повишение през първата половина на 2015 г., като през юни индексите *Dow Jones* и *NASDAQ* в САЩ се увеличиха средно съответно с 0.9% и 7.2% спрямо декември 2014 г. Фондовите индекси в Европа *EURO STOXX 50* и *EURO STOXX EU Enlarged TM* приключиха първата половина на годината съответно с 11.4% и 5.7% растеж, но динамиката им по тримесечия беше разнопосочна. През първото тримесечие европейските фондови индекси се покачиха спрямо края на 2014 г., което отразяваше ефекта от обявяването от ЕЦБ на разширената програма за закупуване на активи и продължаващото засилване на икономическата активност в региона. През второто тримесечие на годината пазарните нагласи бяха негативно повлияни от несигурността, свързана с договарянето на нова програма за финансова подкрепа за Гърция, което доведе до последвалата низходяща тенденция при двата индекса.¹³

2. Икономиката на България

През първото полугодие на 2015 г. темпът на растеж на реалния БВП продължи да се ускорява, достигайки 2.7%¹⁴ на годишна база (1.6% растеж през първата половина на 2014 г.). Нетният износ имаше основен положителен принос от 1.8 процентни пункта за растежа на БВП в реално изражение вследствие на по-същественото повишение на износа на стоки и услуги спрямо вноса. Приносът на вътрешното търсене беше по-слаб спрямо същия период на 2014 г. и достигна 0.5 процентни пункта. През първата половина на годината частното потребление нарасна по-слабо поради все още ниските нива на заетост. Инвестициите в основен капитал не се промениха, а правителственото потребление се понижи спрямо съответното полугодие на 2014 г. Същевременно по-високите равнища на запасите, главно в строителството и търговията, имаха положителен принос от 0.5 процентни пункта за нарастването на икономическата активност в страната.

Темп на растеж на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(спрямо съответния период на предходната година, сезонно неизгладени данни)

	2014 г.				2015 г.	
	I полугодие		II полугодие		I полугодие	
	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)
БВП	1.6	-	1.8	-	2.7	-
Крайно потребление	2.0	1.7	2.7	2.0	0.6	0.5
Потребление на домакинствата	1.8	1.1	2.2	1.3	0.9	0.6
Потребление на НТООД	0.1	0.0	6.8	0.0	0.6	0.0
Крайни потребителски разходи на сектор „гържавно управление“	4.1	0.4	7.4	0.5	0.2	0.0
Колективно потребление	2.0	0.2	1.8	0.1	-1.5	-0.1
Брутно образуване на основен капитал	4.3	0.9	1.6	0.4	0.0	0.0
Физическо изменение на запасите	-	0.5	-	0.2	-	0.5
Нетен износ на стоки и услуги	-	-1.4	-	-0.8	-	1.8
Износ на стоки и услуги	1.8	1.2	2.6	1.8	9.7	6.6
Внос на стоки и услуги	3.7	-2.7	3.9	2.6	6.8	4.8

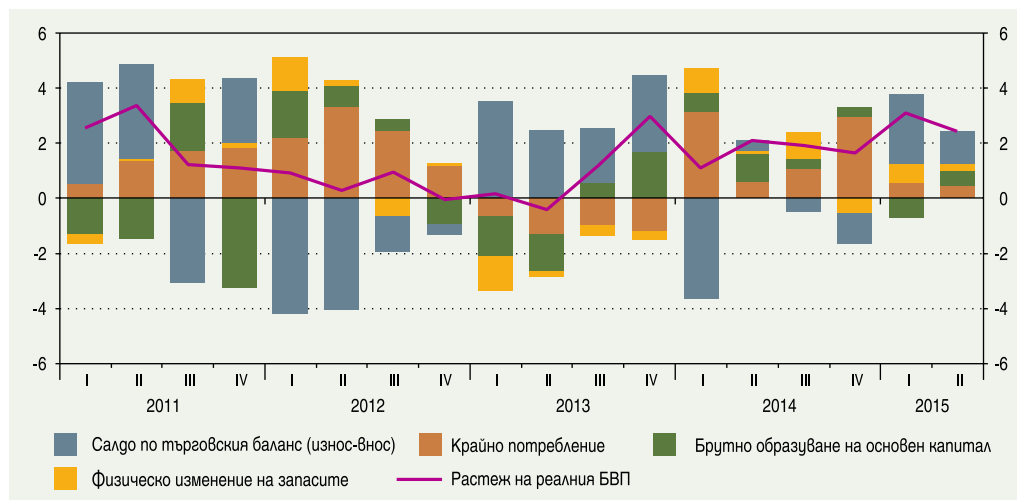
Източници: НСИ, БНБ.

¹³ За информация за пазарите на ДЦК в еврозоната и в САЩ вж. глава II.

¹⁴ В отчета са използвани данни за БВП, публикувани от НСИ на 4 септември 2015 г.

Темп на растеж на БВП в реално изражение и принос по компоненти на крайното използване

(%, процентни пунктове спрямо съответното тримесечие на предходната година, сезонно неизгладени данни)

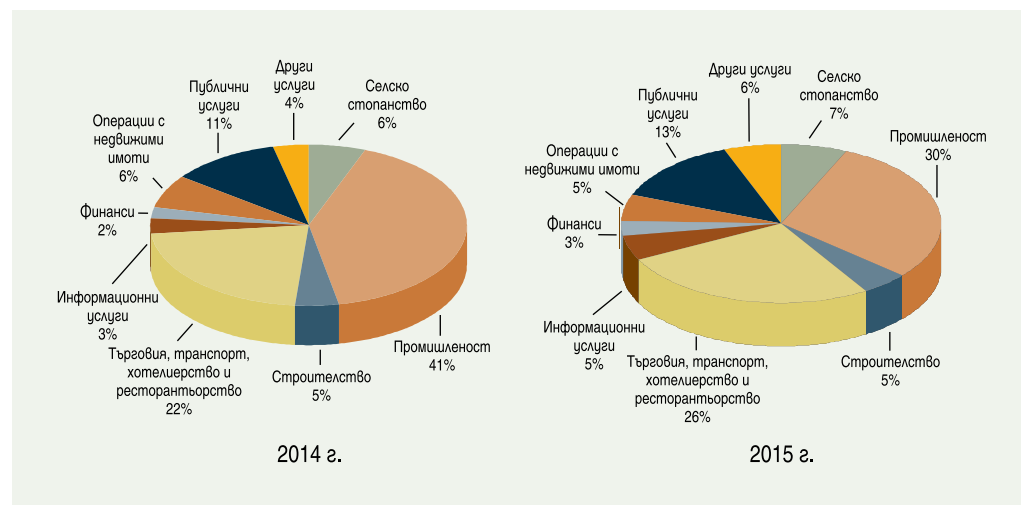
Източници: НСИ, БНБ.

Продължаващото слабо възстановяване на пазара на труда през първото полугодие на 2015 г. допринесе за забавяне на растежа на потреблението на домакинствата и за запазване на сравнително висока норма на спестяване въпреки подобрението в потребителското доверие. На годишна база крайните потребителски разходи на домакинствата нараснаха с 0.9% в реално изражение.

Правителственото потребление се понижи с 1.5% и имаше малък отрицателен принос за икономическия растеж през полугодие. Спадът в потреблението на правителството се определяше главно от по-ниските разходи за текуща издръжка и за здравноосигурителни плащания в публичния сектор, докато разходите за компенсация на наетите нараснаха, но със значително по-нисък темп, отколкото през съответния период на предходната година.

През първите шест месеца на 2015 г. в реално изражение инвестициите в основен капитал не отбелязаха промяна в сравнение със съответния период на 2014 г. Растеж се наблюдаваше при правителствените инвестиции по изпълнение на програми, финансирани от фондовете на ЕС. Въпреки нарастването на обема на производството и натовареността на производствените мощности в промишлеността фирмите от сектора останаха предпазливи по отношение на инвестиционната си политика. Според предварителните данни на Националния статистически институт (НСИ) в номинално изражение разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) общо за икономиката отбелязаха спад със 7.2% на годишна база през първите шест месеца на 2015 г. По сектори на икономическа дейност основен отрицателен принос имаше понижението на инвестициите в промишлеността и в по-слаба степен при „операции с недвижими имоти“ и „строителство“, докато останалите сектори имаха нисък положителен принос за общата инвестиционна активност в страната.

Структура на разходите за придобиване на ДМА по икономически дейности през първото шестмесечие

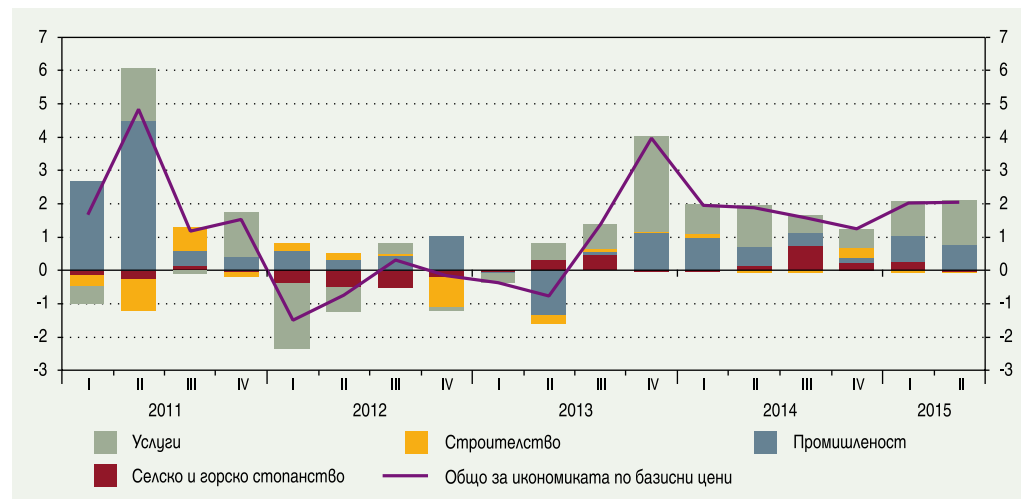
Забележка: Данните за 2015 г. са предварителни.

Източници: НСИ, БНБ.

През първите шест месеца на годината брутната добавена стойност в икономиката слабо ускори темпа си на растеж до 2.0% спрямо 1.9% през първата половина на 2014 г. Основен принос за растежа на икономическата активност имаха секторът на услугите и промишлеността. Добавената стойност при услугите нарасна във всички подсектори, а най-висок принос имаше подсекторът „операции с недвижими имоти“. Селското стопанство не допринесе съществено за засилването на икономическата активност през полугодieto, а приносът на строителството беше близо до нула.

Изменение на брутната добавена стойност в реално изражение по тримесечия и принос по отрасли

(%, процентни пунктове спрямо съответния период на предходната година, сезонно неизгладени данни)

Източници: НСИ, БНБ.

Изменение на brutната добавена стойност в реално изражение и принос по отрасли

(спрямо съответния период на предходната година, сезонно неизгладени данни)

	2014 г.				2015 г.	
	I полугодие		II полугодие		I полугодие	
	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)	Изменение (%)	Принос (процентни пунктове)
Брутна добавена стойност	1.9	-	1.4	-	2.0	-
Селско и горско стопанство	1.0	0.1	7.4	0.5	-0.3	0.1
Индустрия*	2.9	0.7	1.1	0.4	2.3	0.7
Услуги	1.7	1.1	0.8	0.6	1.8	1.2

* Промисленост и строителство.

Източници: НСИ, БНБ.

През първата половина на 2015 г. ситуацията на пазара на труда продължи слабо да се подобрява. След като през 2014 г. заетостта отбеляза 0.4% растеж, през първата половина на 2015 г. броят на заетите в икономиката се увеличи с 0.5% на годишна база. Основен положителен принос за нарастването на заетостта през първото полугодие на 2015 г. имаха подсекторите на индустрията („промишленост“ и „строителство“), както и някои подсектори на услугите („търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“, „създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“, „финансови и застрахователни дейности“), докато подсекторите „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ и „професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности“ имаха отрицателен принос за изменението на заетостта.

По данни от Наблюдението на работната сила (НРС) през първата половина на 2015 г. равнището на безработица се понижи до 10.2% (12.2% средно за първото полугодие на 2014 г.). Оценена на база данните за регистрираните в Агенцията по заетостта безработни, безработицата също се понижи спрямо съответния период на предходната година (11.7%), като средно възлизаше на 10.6%. Коефициентът на икономическа активност на населението във възрастовата група 15–64 години се повиши средно до 68.8% (68.4% за съответния период на 2014 г.) заради по-същественото спрямо съкращаването на работната сила намаляване на лицата в трудоспособна възраст. Броят на обезкуражените лица средно за периода намаля на годишна база до 182 хил. души (201 хил. души през първата половина на 2014 г.).

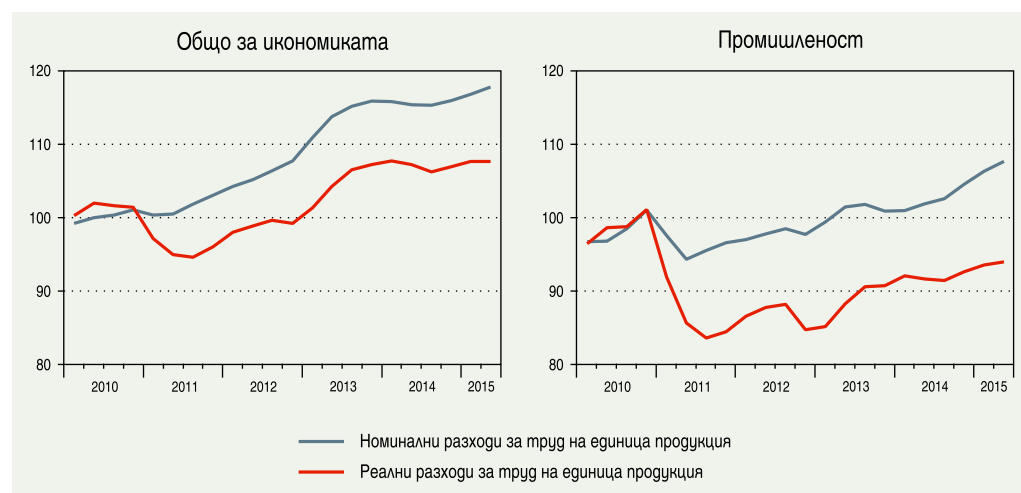
По данни от НРС през първите шест месеца на годината се наблюдаваше понижение както при броя на краткотрайно безработните (до 1 година), така и при дългосрочно безработните (за период над 1 година). В резултат от намаляването на краткотрайно безработните дялът на дългосрочно безработните възлезе средно на 61.1% от всички безработни, повишавайки се слабо спрямо съответния период на 2014 г. (58.5%).

Производителността на труда общо за икономиката ускори растежа си през първото полугодие до 2.2% на годишна база (1.3% за съответния период на 2014 г.). По-силно нарастване на производителността на труда през първото полугодие на 2015 г. в сравнение със съответния период на предходната година се наблюдаваше в секторите „операции с недвижими имоти“ и „търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство“. Понижение на производителността на труда спрямо същия период на 2014 г. беше отчетено в секторите „строителство“, „създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“, както и във „финансови и застрахователни дейности“.

През първата половина на 2015 г. средната номинална работна заплата нарасна с 5.4% на годишна база (след спад с 0.1% през първото полугодие на 2014 г.). Според данните от националните сметки относително по-висок спрямо средния за икономиката темп на нарастване на работната заплата се наблюдаваше в подсекторите „операции с недвижими имоти“ и „професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности“. В сектора „финансови и застрахователни дейности“ заплатите се понижиха спрямо съответния период на 2014 г. В реално изражение¹⁵ през първата половина на 2015 г. работната заплата отбеляза по-висок темп на нарастване (6.6%) от номиналната и също ускори растежа си спрямо същия период на 2014 г. (1.7%). Подобни тенденции по сектори в номинално и в реално изражение следваше и компенсацията на един нает.

В резултат от динамиката на трудовете възнаграждения и производителността на труда номиналните разходи за труд на единица продукция ускориха темпа си на растеж до 2.9% средно за първата половина на 2015 г. след спад с 0.8% през първото полугодие на 2014 г.

Разходи за труд на единица продукция (плъзгаща се средна, 2010 г. = 100)

Източници: НСИ, БНБ.

Брутният опериращ излишък общо за икономиката отбеляза 4% растеж на годишна база през първата половина на годината (след спад с 0.2% през същия период на 2014 г.). Основен принос за това имаха секторът „селско, горско и рибно стопанство“, промишлеността и подсекторите на услугите „финансови и застрахователни дейности“ и „операции с недвижими имоти“.

Дефлаторът на БВП през първото полугодие беше положителен и възлезе на 1.8% на годишна база (-0.7% за съответния период на 2014 г.). Отрицателни стойности на дефлатора по сектори се наблюдаваха само в „селско, горско и рибно стопанство“, както и в подсекторите на услугите „създаване и разпространение на информация и творчески продукти“ и в публичните услуги. По компоненти на крайното използване спад на годишна база бе отчетен при дефлатора на вноса на стоки, дефлатора на износа на стоки и при дефлатора на правителственото потребление, докато при останалите компоненти стойностите бяха положителни.

През първото полугодие на 2015 г. се формира тенденция към свиване на дефлацията при потребителските цени, наблюдавана в страната от средата

¹⁵ Дефлирана с ХИПЦ.

на 2013 г.¹⁶ Към юни 2015 г. инфлацията възлезе на -0.6% в сравнение с -2.0% в края на 2014 г., като определящо значение за свиването на дефлацията имаше по-слабият темп на спад на цените на горивата. Продължаващото от средата на 2014 г. обезценяване на еврото спрямо долара допринесе за положителен темп на нарастване на цените на храните и за ограничаване темпа на спад на цените на стоките за дълготрайна употреба (без автомобили), тъй като голяма част от тях са вносни и се фактурират във валута, различна от еврото. За свиването на дефлацията съдействаха и вътрешни фактори, свързани с нарастване на потребителското търсене на домакинствата под влияние на продължаващото бавно подобряване на ситуацията на пазара на труда и с изчерпването на ефекта от еднократни понижения на цените на някои услуги през първата половина на 2014 г.¹⁷

По групи стоки и услуги на годишна база понижението към юни 2015 г. на общия индекс на потребителските цени се дължеше главно на отрицателния принос на енергийните продукти (без тези с административно определяни цени). Групата на храните имаше слаб положителен принос, което бе резултат от поскъпване както на непреработените, така и на преработените храни. Освен обезценяването на еврото спрямо долара поскъпването на непреработените храни отразяваше влиянието на неблагоприятните метеорологични условия в страната през първото тримесечие, а също и слабото предлагане. Към юни административно определяните цени също имаха положителен принос за инфлацията, зависещ най-вече от увеличението на регулираната цена на електроенергията за бита през втората половина на 2014 г. Вследствие поевтиняването на алтернативните на природния газ горива на международните пазари Комисията за енергийно и водно регулиране понижи регулираните цени на топлоенергията и природния газ през април 2015 г., но приносът им за общата динамика на ХИПЦ беше сравнително малък поради ниското тегло на тези групи стоки в потребителската кошница.

Към юни 2015 г. базисната инфлация (без цените на храните, енергийните продукти, стоките и услугите с административно определяни цени и тютюневите изделия) възлезе на -1.0% при -1.6% към декември 2014 г. За отчитането на дефлация при услугите продължиха да оказват влияние фактори с еднократен ефект върху цените на телекомуникационните услуги¹⁸, както и поевтиняването на транспортните услуги, отразяващи косвено динамиката на цените на горивата. Положителните тенденции в потреблението на домакинствата бяха предпоставка за задържане на цените и/или слабо поскъпване на останалите подгрупи услуги и съответно допринесоха за свиването на отрицателния принос на тази група за общата инфлация. През първите шест месеца на годината се наблюдаваше поевтиняване на нехранителните стоки поради запазване на дългосрочната тенденция към спад на цените при автомобилите, компютърната и комуникационната техника. При повечето от останалите подгрупи дълготрайни стоки и при стоките за краткотрайна употреба се наблюдаваше задържане и/или слаб растеж на цените на годишна база, което допринесе за свиването на отрицателния принос на тази група за общата инфлация.

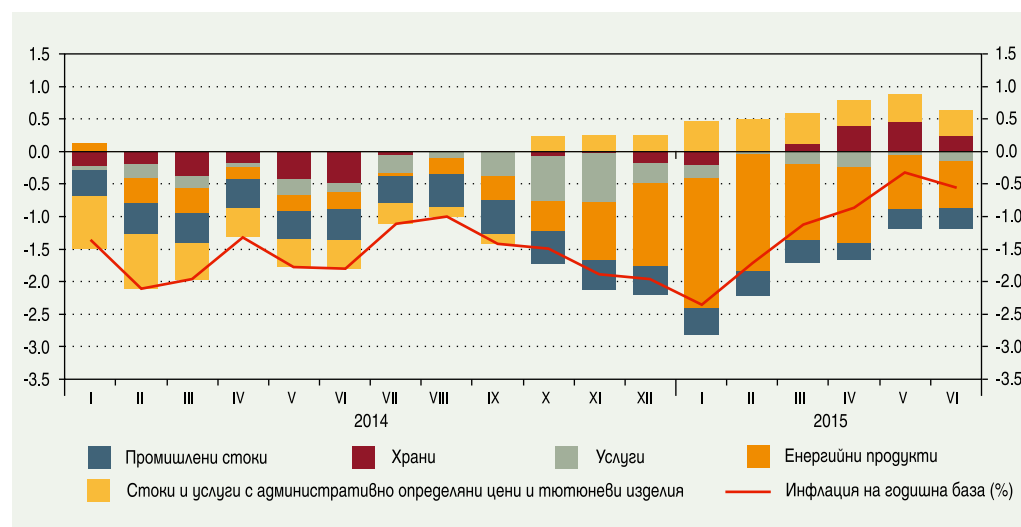
¹⁶ Анализът използва данните по ХИПЦ.

¹⁷ От януари 2014 г. беше административно понижена потребителската такса за преглед при лекари специалисти и стоматолози, сключили договор с Националната здравноосигурителна каса.

¹⁸ От юли 2014 г. за всички държави – членки на ЕС, беше намален таванът на тарифите за роуминг.

Годишен темп на инфлация и принос за нея на основни групи стоки и услуги

(процентни пунктове; %)

Източници: НСИ, БНБ.

Нарупана инфлация по ХИПЦ от началото на годината и принос за нея на основни групи стоки и услуги

	Януари – юни 2014 г.		Януари – юни 2015 г.	
Инфлация (%)	-1.7		-0.3	
	Темп на инфлация по групи (%)	Принос (процентни пунктове)	Темп на инфлация по групи (%)	Принос (процентни пунктове)
Храни	-1.1	-0.28	0.6	0.14
Преработени храни	-1.1	-0.19	0.6	0.10
Непреработени храни	-0.9	-0.09	0.5	0.05
Услуги	-1.7	-0.43	-1.1	-0.28
Обществено хранене	0.4	0.02	0.6	0.04
Транспортни услуги	-4.6	-0.16	-8.5	-0.31
Телекомуникационни услуги	-2.8	-0.14	-0.2	-0.01
Други услуги	-1.4	-0.15	0.1	0.01
Енергийни продукти	-6.0	-0.55	0.1	0.01
Транспортни горива	-6.3	-0.54	0.2	0.02
Промислени стоки	-1.3	-0.26	-0.7	-0.14
Стоки и услуги с административно определяни цени	-1.4	-0.24	-0.5	-0.08
Тютюневи изделия	0.4	0.02	0.3	0.01

Забележки: Изложената структура съответства на класификацията на Евростат, като допълнително са отделени тютюневите изделия и стоките и услугите с административно определяни цени. Индексът на стоки и услуги с административно определяни цени е изчислен чрез претегляне на съответните елементарни агрегати от потребителската кошница.

Източници: НСИ, БНБ.

През първата половина на 2015 г. излишъкът по общото салдо на текущата и капиталовата сметка възлезе на 1055.4 млн. евро. Спрямо съответния период на 2014 г. беше отчетено значително увеличение, което се дължеше главно на свиването на търговския дефицит до 916.7 млн. евро и в по-малка степен на увеличението на излишъка по капиталовата сметка до 723.9 млн. евро в резултат от увеличение на постъпленията на средства към правителството от фондове на ЕС.

Намаляването на дефицита по търговския баланс спрямо първите шест месеца на 2014 г. бе определено главно от по-високия годишен растеж в реално

изражение на износа спрямо вноса, както и от благоприятните условия на търговия през първата половина на 2015 г.

Съгласно статистиката за външната търговия¹⁹ за периода януари – юни 2015 г. номиналният износ на стоки се повиши с 10.9% спрямо съответния период на предходната година. Всички стокови групи отбелязаха на годишна база растеж, като най-голям положителен принос имаше износът на машини²⁰. За същия период номиналният внос на стоки нарасна с 4.8% на годишна база, тласкан главно от вноса на суровини и материали и инвестиционни стоки. Вносът на енергийни продукти се понижи, което се дължеше както на спада на международните цени на петрола, така и на намалението на внесените физически обеми.²¹

Положителното салдо на услугите през първото полугодие на 2015 г. се увеличи слабо спрямо първата половина на 2014 г., като растеж беше отчетен както при износа, така и при вноса на услуги. Понижение на годишна база се наблюдаваше при приходите от пътувания.²²

За първата половина на 2015 г. дефицитът по статия „първичен доход“²³ се увеличи спрямо съответния период на 2014 г. най-вече поради по-големите изходящи потоци под формата на дивиденди и разпределена печалба, изплатени на чуждестранни инвеститори в България. Същевременно излишъкът по статия „вторичен доход“²⁴ се увеличи, определящ фактор за което бяха по-високите постъпления към сектор „държавно управление“, в т.ч. и по отношение на постъпленията от фондове на ЕС.

През първата половина на 2015 г. финансовата сметка²⁵ на платежния баланс беше отрицателна, като при активите беше отчетено по-съществено намаление, отколкото при пасивите, а дефицитът по сметката се увеличи спрямо същия период на 2014 г. Спадът в активите се дължеше до голяма степен на намалението на чуждестранни активи (под формата на портфейлни и други инвестиции), притежавани от българския банков сектор, и в по-малка степен на спада на чуждестранните активи под формата на преки инвестиции на български резиденти в чужбина. Свиването на пасивите по финансовата сметка беше резултат главно от намалелите чуждестранни задължения на банките (по портфейлни и други инвестиции). В значително по-малка степен пасивите по финансовата сметка бяха повлияни от емитирания от правителството през март 2015 г. нов външен дълг, който надхвърли по размер плащането към нерезиденти от страна на правителството по държавни облигации с падеж през януари 2015 г. и предсрочното погасяване през март 2015 г. на поетия в края на 2014 г. мостов заем.

¹⁹ Анализът използва данните по шестото издание на Ръководството по платежен баланс и международна инвестиционна позиция (РПБ6. МВФ, 2008). С РПБ6 се въвеждат съществени методологически промени в отчитането на търговията със стоки и с услуги, които водят до разминаване на тези данни с данните за търговията със стоки от външнотърговската статистика, съставяни от НСИ (вж. прессъобщението на БНБ за платежния баланс за февруари 2015 г.).

²⁰ Отнася се за групата „машини, транспортни средства, апарати, инструменти, оръжия“ по Комбинираната номенклатура.

²¹ Според публикацията „Платежен баланс“ (септември 2015 г., с. 56) за групата „суров петрол и природен газ“ и при използване на тримесечните дефлатори на вноса за групата „минерални горива, масла и подобни продукти“ за първото и второто тримесечие на 2015 г. по Стандартната международна външнотърговска класификация на стоките.

²² Данните на НСИ показват спад с 16.5% при посещенията на чужденци в България с цел туризъм спрямо съответния период на 2014 г. Спадът се дължи главно на по-малко посещения от Гърция, Румъния и Русия.

²³ С въвеждането на РПБ6 при съставянето на статистическите данни за платежния баланс подстатистите на досегашните „доход“ и „текущи трансфери“ са преразпределени между новите статии „първичен доход“ и „вторичен доход“. Статията „първичен доход“ обхваща приходите и разходите от/за доход, свързан с използването на работна сила, капитал и земя, както и данъците върху производството и вноса и субсидии. Наред с компенсациите на наетите лица и инвестиционния доход статия „първичен доход“ включва и някои от компонентите на предишната статия „текущи трансфери“ – данъци върху производството, субсидии и рента. Статията „вторичен доход“ отразява преразпределението на доход.

²⁴ Вж. бел. 23.

²⁵ С въвеждането на РПБ6 при съставянето на статистическите данни за платежния баланс салдото по финансовата сметка се изчислява, като от стойността на активите се извади стойността на пасивите по сметката. При новото отчитане увеличаване на активите и пасивите се записва със знак „плюс“, а намалението им – със знак „минус“.

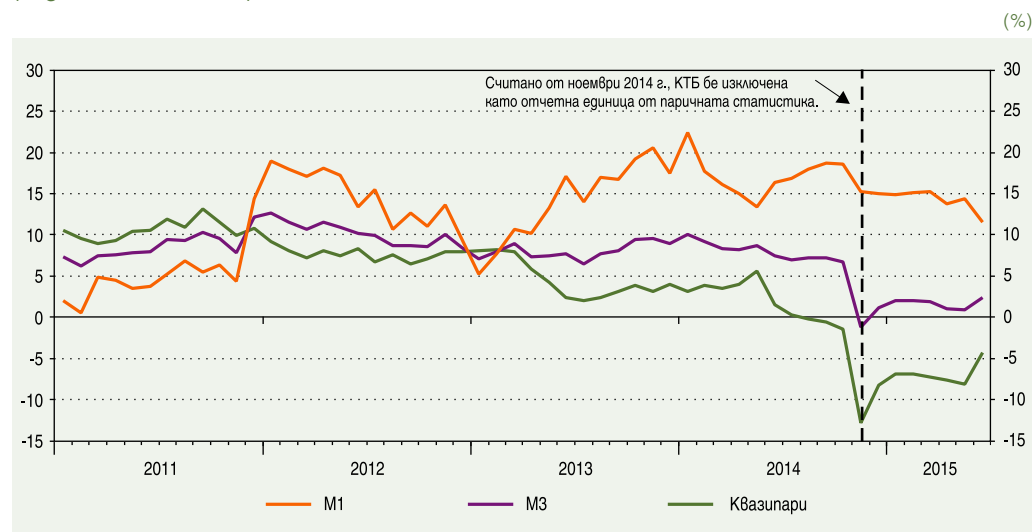
Според предварителните данни от платежния баланс през първата половина на 2015 г. притока на преки чуждестранни инвестиции в страната възлезе на 799.1 млн. евро (4.1% от БВП за полугодieto).

Към юни 2015 г. размерът на брутния външен дълг спадна с 3467.6 млн. евро спрямо края на 2014 г. и възлезе на 35.9 млрд. евро (83.7% от БВП). Основен принос за спада имаха понижението (с 2268.2 млн. евро)²⁶ на дълга по линия на вътрешнофирмените заеми и намалелият (с 1324.2 млн. евро) външен дълг на сектор „банки“. В същото време публичният и публично гарантиран външен дълг отбеляза минимален спад спрямо края на 2014 г. Външният дълг на „други сектори“²⁷ към юни 2015 г. отчете слабо покачване спрямо края на 2014 г., което бе резултат главно на увеличение на външните задължения на сектор „търговия на едро и търговско посредничество“.

В резултат от всички външни текущи, капиталови и финансови трансакции по данни на платежния баланс международните валутни резерви на БНБ се увеличиха с 2602.5 млн. евро за периода януари – юни 2015 г. (без измененията, дължащи се на валутнокурсви разлики и ценови преоценки). При отчитане на изменението на международните валутни резерви по баланса на управление „Емисионно“ на БНБ, което включва валутнокурсви разлики и ценови преоценки, те отбелязаха нарастване с 2690.0 млн. евро.

Динамиката на паричните и кредитните агрегати през първата половина на 2015 г. бе повлияна от запазването на висока норма на спестяване на домакинствата и от сравнително слабото търсене на кредити от нефинансови предприятия и домакинства. Провежданата от ЕЦБ парична политика, насочена към облекчаване на финансовите условия в еврозоната, и предприетите от БНБ предпазни мерки за противодействие на външни рискове за банковата система в България²⁸ оказаха допълнително влияние за повишаване на ликвидността в банковата система.

Парични агрегати (годишно изменение)

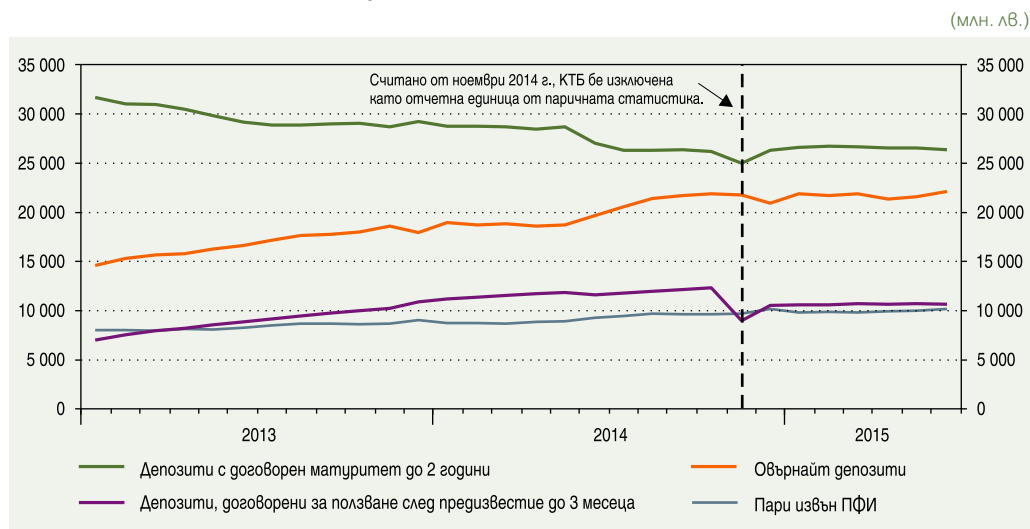
Източник: БНБ.

²⁶ Основна причина за намалението е едностранното отписване на вземане от страна на чуждестранен кредитор.

²⁷ Без задълженията по търговски кредити и облигационни заеми.

²⁸ За повече информация вж. изданието на БНБ *Икономически преглед*, 2015, № 2, с. 29.

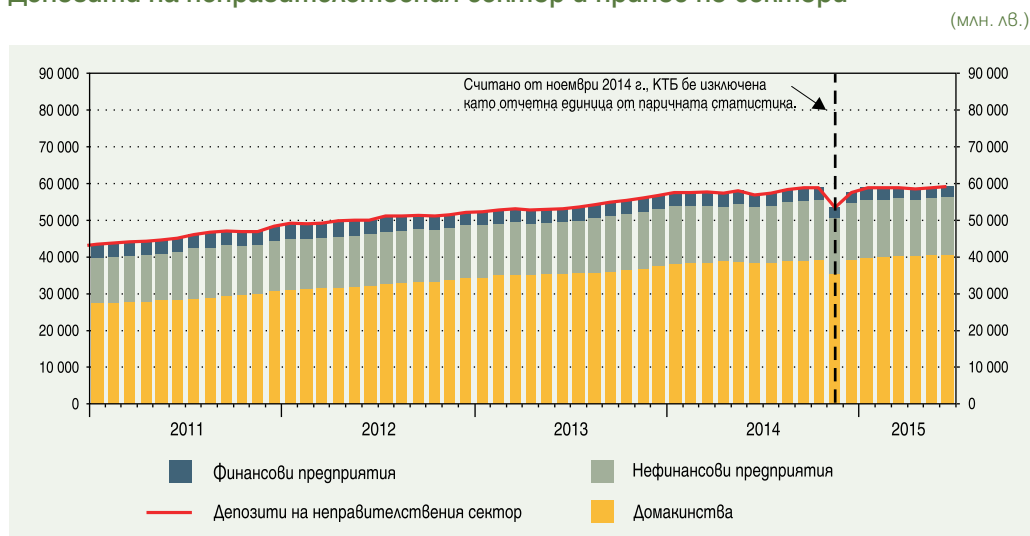
Основни компоненти на агрегата М3

Източник: БНБ.

През първото полугодие на 2015 г. спестяванията на домакинствата бяха насочени главно в депозити с договорен матурирмет до 2 години и в по-малка степен в овърнайт депозити, за разлика от предходната година, когато бяха предимно в депозити, договорени за ползване след предизвестие до 3 месеца. Наблюдаваната промяна в поведението на домакинствата най-вероятно беше повлияна от разширяване обхвата на данъка върху доходите на физически лица от лихви по депозити, в сила от началото на 2015 г.²⁹ През първите шест месеца на годината овърнайт депозитите продължиха да бъдат предпочитана форма на спестяване за нефинансовите предприятия при свиването на депозитите им с договорен матурирмет, но в по-малка степен в сравнение с 2014 г. В резултат от динамиката на привлечените средства от домакинства и фирми през първото полугодие на 2015 г. широките пари отбелязаха прираст от 2.0% спрямо декември 2014 г., който се дължеше главно на овърнайт депозитите (5.6% растеж), при значително по-нисък растеж на квазипарите (0.4%) и на парите извън банките (0.3%).

Депозити на неправителствения сектор и принос по сектори

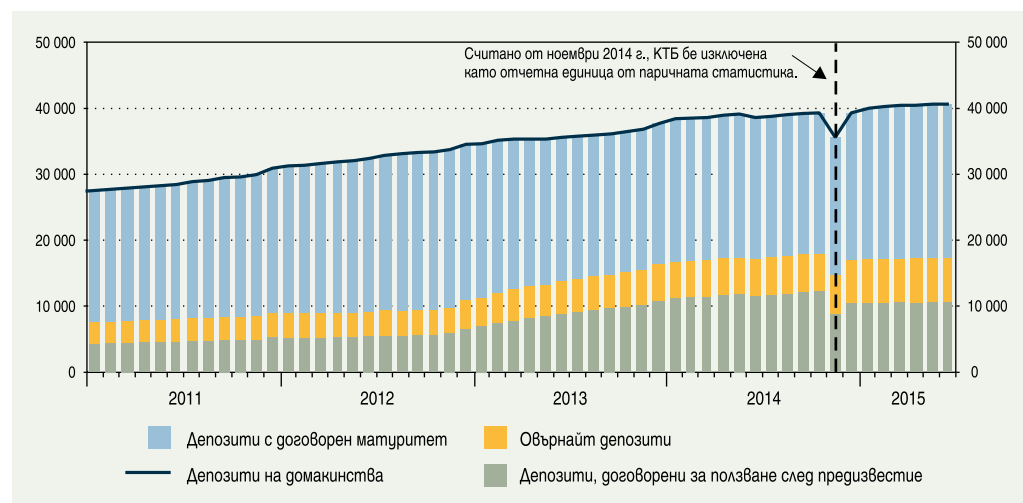

Източник: БНБ.

²⁹ От началото на 2015 г. с промяна в Закона за данъците върху доходите на физически лица влезе в сила разширяване на обхвата на данъка върху доходите от лихви по депозити, като се облагат всички депозити, с изключение на детските влогове.

Депозити на домакинства и принос по видове депозити

(млн. лв.)

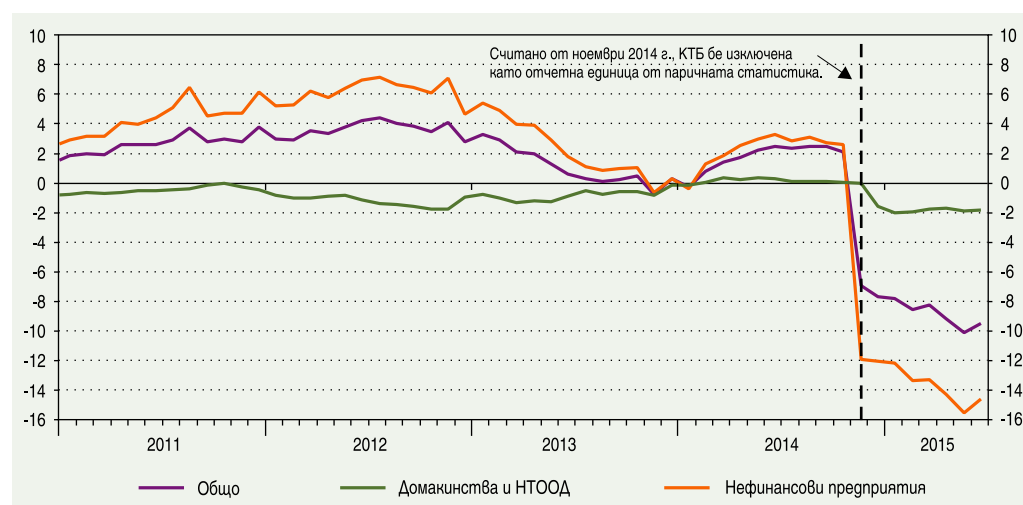
Източник: БНБ.

В условията на нестабилна външна конюнктура и бавно възстановяване на икономическата активност търсенето на кредити от страна на предприятия и домакинства остана слабо. Същевременно банките бяха предпазливи в кредитирането и продължиха да поддържат сравнително строги някои от условията за отпускане на кредити. През първата половина на 2015 г. размерът на вземанията от неправителствения сектор се понижи спрямо края на 2014 г. с 0.5%, като освен ниската кредитна активност влияние за това имаха и нетните продажби на кредити, реализирани от търговските банки. Кредитите за нефинансовите предприятия отбелязаха понижение с 0.8% спрямо декември, а тези за домакинствата се свиха с 0.4%. По категории кредити за домакинствата потребителските се повишиха с 0.9%, докато при овърдрафт, жилищни и „други кредити“ бе отчетено понижение съответно с 0.3%, 0.6% и 10.3% спрямо края на 2014 г.

Вземания от неправителствения сектор

(годишно изменение)

(%)

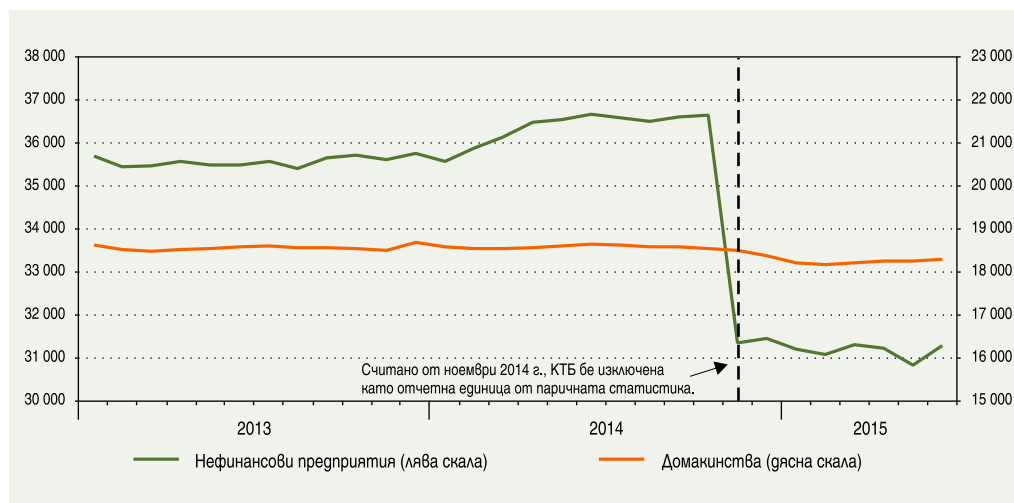

Източник: БНБ.

Вземания от нефинансови предприятия и домакинства (годишно изменение)

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

По данни от анкетата за кредитната дейност на банките, която БНБ провежда на тримесечна база, през първата половина на 2015 г. имаше по-голямо търсене от домакинства и нефинансови предприятия на кредитен ресурс, но то остана на сравнително ниски нива. При домакинствата по-съществено повишение на търсенето имаше при потребителските кредити. Банките свързват по-голямото търсене на кредитен ресурс от страна на предприятия главно с нарастване на нуждата от оборотни средства и запаси. През първото полугодие банките отчетоха облекчаване на стандартите за отпускане на фирмени кредити, що се отнася до лихвени проценти и такси и комисиони, и затягане по отношение на максималния размер на кредита и премията за по-рискови заеми. През първото тримесечие беше отчетено смекчаване на стандартите за кредитиране на домакинства както при жилищните, така и при потребителските кредити. В периода април – юни беше регистрирано допълнително смекчаване на условията за жилищни кредити и запазване на кредитната политика при потребителското кредитиране. Факторите, които според анкетата са допринесли за по-благоприятната кредитна политика на банките през първите шест месеца на годината, са свързани с намалението на цената и увеличението на обема на привлечените средства, конкуренцията от страна на други банки и липсата на алтернативни доходоносни инвестиции. За затягане на стандартите влияние е оказал главно кредитният риск.

През първите шест месеца на 2015 г. привлечените средства от резиденти продължи да бъдат основен източник за финансиране на банковата дейност. От края на 2014 г. до юни 2015 г. депозитите от резиденти се увеличиха с 1173 млн. лв., което се дължеше на нарастване на привлечените средства от домакинства и нефинансови предприятия общо с 1820 млн. лв. Депозитите на финансови предприятия, правителството и парично-финансовия сектор намаляха.

Предприетите от БНБ надзорни мерки за противодействие на външни рискове за банковата система, политиката на ЕЦБ по поддържане на ниски лихвени проценти и определянето през 2014 г. на отрицателна лихва по депозитното улеснение, което ограничаваше възможностите на банките за доходоносни инвестиции извън страната, продължаващото нарастване на привлечените средства и слабата кредитна активност повлияха за увеличаване на ликвидния ресурс на банките. За първите шест месеца на 2015 г. банките свиха нетните си чуждестранни активи, които към юни възлязоха на 2.7 млрд. лв.

Същевременно те депозираха част от ликвидността си в БНБ под формата на свръхрезерви³⁰ и в по-малка степен инвестираха в ДЦК. Коефициентът на ликвидни активи за банковата система достигна 32.72% в края на юни 2015 г.

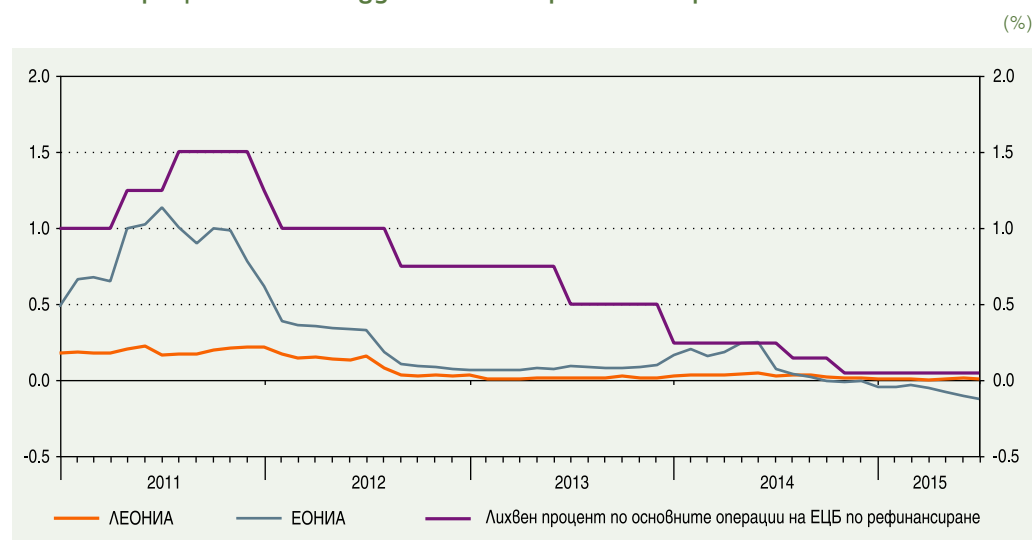
Основният инструмент за управление на левовата ликвидност на банките е търговията с резервна валута (евро) с БНБ. Чрез нея се реализира основната функция на паричния съвет – покупка и продажба при поискване на национална валута срещу евро по фиксирания в ЗБНБ валутен курс на лева³¹. Общият оборот на валутния пазар през първите шест месеца на 2015 г. достигна 259.9 млн. евро³², като се увеличи с 24.1% спрямо същия период на 2014 г. Увеличението беше регистрирано в трите основни сегмента на валутния пазар – търговията на банките с БНБ, междубанковата търговия (без участието на БНБ) и търговията на банките с крайните им клиенти.

В структурата на междубанковата валутна търговия (без участието на БНБ) през първата половина на 2015 г. настъпиха значителни промени. Процентът на сделките с долари намалѐ повече от три пъти за сметка на увеличение на сделките с евро. При търговията на банките с крайни клиенти структурата на търгуваните валути не се промени съществено, като сделките с евро заемаха почти 90% от всички сделки с чуждестранна валута.

През първото полугодие на 2015 г. вследствие на високата ликвидност в банковата система тенденцията към понижаване на кривата на доходност на котировките на междубанковия паричен пазар се запази, особено в дългосрочните матуритети.

През периода януари – юни 2015 г. средният лихвен процент по междубанковите депозити и репо сделки намалѐ с 5 базисни точки спрямо същия период на 2014 г. и възлезе на 0.02%. От началото на годината индексът ЛЕОНИА остана без съществена промяна спрямо декември 2014 г. Същевременно ЕОНИА продължи да се понижава и към юни 2015 г. достигна -0.12%, в резултат на което положителният спред между индексите се увеличи и към края на полугодиято възлезе на 13 базисни точки.

Лихвени проценти на междубанковия паричен пазар

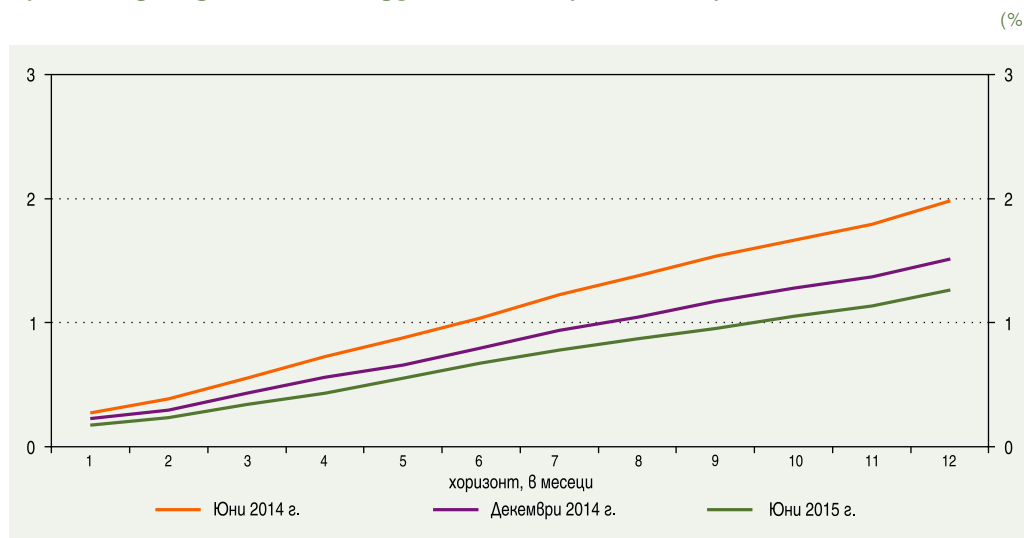

Източници: БНБ, ЕЦБ.

³⁰ За по-подробна информация относно динамиката на свръхрезервите на банките вж. тук глава IV.

³¹ Вж. тук глава II.

³² Този оборот обхваща сделките на банките и БНБ с чуждестранна валута срещу левове с вальор на плащане „спот“ – до два работни дни, и включва удвоения обем на търговията както на БНБ с банките, така и между самите банки.

Крива на доходност на междубанковия паричен пазар

Забележка: Осреднен индекс между СОФИБОР и СОФИБИД.

Източник: БНБ.

Обемът на сделките на междубанковия паричен пазар през първите шест месеца на 2015 г. се сви спрямо същия период на предходната година с 66.4% и възлезе на 8.2 млрд. лв. Общо за периода депозитите формираха 77.8% от оборота, а репо операциите с ДЦК – 22.2%. При депозитните сделки най-предпочитани бяха овърнайт сделките, чийто дял за първата половина на годината възлезе на 92.3%.

За първото полугодие на 2015 г. касовото салдо по консолидираната фискална програма (КФП) излезе на излишък от 889.5 млн. лв., от които 450.2 млн. лв. бяха положително салдо по програми на ЕС. В сравнение с юни 2014 г. бе отчетено подобрение на бюджетната позиция с 1885.9 млн. лв., реализирано почти изцяло по линия на увеличаване на приходите и в значително по-ниска степен чрез ограничаване растежа на разходите.

Общите държавни приходи и помощи нараснаха с 15.1% на годишна база с основен принос за динамиката им на данъчните приходи (7.8 процентни пункта) и помощите (5.9 процентни пункта). Годишният растеж на данъчните приходи за полугодieto (9.9%) беше резултат главно от добрата събираемост на косвените данъци, постъпленията от които се увеличиха с 11.8% спрямо същия период на предходната година. Подобренията събираемост и по-високата база през първото полугодие на 2014 г. в резултат от действието на еднократни фактори допринесоха за съществения растеж на приходите от ДДС (13.2%), който изцяло се дължеше на увеличението на приходите от ДДС при сделки в страната и вътреобщностни придобивания (нето). Приходите от акцизи нараснаха с 9.4% към юни 2015 г. вследствие главно на по-високите постъпления от акцизи върху горивата. Приходите от корпоративен данък и данък върху доходите на физическите лица отбелязаха съответно 6.3% и 4.3% прираст. Приходите от социално- и здравноосигурителни вноски се увеличиха с 10.4%, повлияни благоприятно от промените в началото на 2015 г. на данъчното законодателство³³ и от динамиката на компенсацията на наетите лица в икономиката.

През първата половина на 2015 г. неданъчните приходи отчетоха 10.7% растеж, за който в известна степен допринесоха по-високите постъпления от продажба на квоти за емисии на парникови газове в сравнение със същия период

³³ Вкл. увеличението на максималния осигурителен доход, на минималния осигурителен доход за земеделски производители, на минималните осигурителни прагове по основни икономически дейности и увеличаването на минималната работна заплата.

на предходната година. Годишният растеж на постъпленията от помощи към юни достигна 71.3% поради възстановените от ЕК през март и април значителни по размер средства за извършени от правителството в края на 2014 г. разходи по програми на ЕС.

Към юни 2015 г. общите разходи по КФП отбелязаха на годишна база нисък растеж (1.6%) с основен положителен принос на капиталовите разходи³⁴ (1.5 процентни пункта), социалните плащания (1.0 процентни пункта) и лихвените плащания (0.5 процентни пункта). Увеличението на капиталовите разходи на правителството се определяше изцяло от по-високото равнище на инвестициите по програми на ЕС, чийто растеж за полугодieto възлезе на 21.2%, докато капиталовите разходи по националния бюджет намаляха с 10.8%. Растежът на социалните плащания бе резултат главно от по-високите разходи за пенсии, като важен фактор за динамиката на тези разходи бе извършената през юли 2014 г. индексация на пенсиите с 2.7%. С най-голям отрицателен принос за изменението на общите разходи бяха разходите за текуща издръжка (-0.9 процентни пункта), вноската в бюджета на ЕС (-0.4 процентни пункта) и субсидиите (-0.4 процентни пункта). Разходите за компенсация на наетите нараснаха с 1.6% при отчетено за полугодieto минимално намаление (-0.3%) на броя на наетите в сектор „държавно управление“³⁵.

През първата половина на 2015 г. бе реализирано положително външно финансиране в размер на 1499.5 млн. лв. На 19 март 2015 г. Република България емитира три нови бенчмаркови емисии (7-, 12- и 20-годишни) с общ обем 3.1 млрд. евро, като същевременно през първото тримесечие на годината бе погасен външният мостов заем (1.5 млрд. евро) от края на 2014 г. и настъпи падежът на деноминирани в долари глобални облигации с левова равностойност 1765.8 млн. лв. Нетната емисия на ДЦК на вътрешния пазар бе положителна в размер на 318.5 млн. лв. при емитирани от началото на годината ДЦК за 500 млн. лв.³⁶

Средствата от положителното нетно дългово финансиране и от натрупания касов излишък за полугодieto бяха използвани за увеличаване с 2670.8 млн. лв. на средствата по депозити във фискалния резерв. Към края на юни 2015 г. общият размер на фискалния резерв с включени вземания от фондове на ЕС за сертифицирани разходи, аванси и други възлезе на 11 032.5 млн. лв., 10 787.8 млн. лв. от които представляваха средства по депозити. Същевременно по сметката на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (т.нар. Сребърен фонд), който е част от фискалния резерв, бяха прехвърлени 88.6 млн. лв., с което общо натрупаните средства на фонда достигнаха 2534.0 млн. лв.

В края на полугодieto българските еврооблигации с падеж 2017 г. и 2024 г. се търгуваха за 100 единици номинал по цена съответно от 106.7 (съответстваща на 0.9% годишна доходност) и 98.4 (съответстваща на 3.2% годишна доходност). Емитираните през март 2015 г. три нови бенчмаркови емисии се продаваха по цена под номиналната им стойност. Цената на деноминираните в долари облигации по ЗУНК се колебаеше около номиналната им стойност.

През първите шест месеца на 2015 г. водещите индекси на Българската фондова борса (БФБ) *SOFIX* и *BGBX40* се характеризираха с преобладаващо низходящ тренд. Към юни 2015 г. и двата индекса бяха по-ниски спрямо края на предходната година, като при *SOFIX* намалението бе със 7%, а при *BGBX40* – с 8.4%.

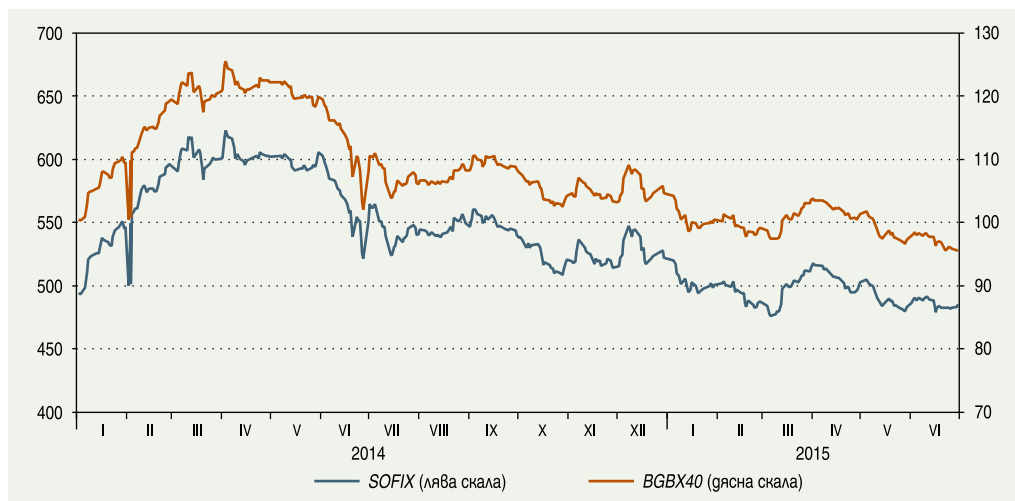
³⁴ Вкл. прираста на държавния резерв.

³⁵ Данните са от Наблюдението на работната сила на НСИ и се отнасят за наетите лица в подсектора „държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ в съответствие с Класификацията на икономическите дейности (КИД-2008).

³⁶ За повече информация относно първичния и вторичния пазар на ДЦК вж. тук глава VIII.

Оборотът на вторичния пазар на акции през първото полугодие на 2015 г. спадна с 57.5% до 179.2 млн. лв., а оборотът на търговията с облигации на фондовата борса намаля с 25.4% до 67.5 млн. лв. Извънборсово бяха сключени сделки с акции за 343.7 млн. лв.³⁷ и с облигации на стойност 1.2 млн. лв. Към юни 2015 г. пазарната капитализация на БФБ – София, възлезе на 8.5 млрд. лв., или 10.1% от БВП (при 11.9% от БВП в края на 2014 г.).

Индекси на БФБ

Източници: БНБ, БФБ.

³⁷ По-значителен оборот в рамките на обичайната търговия бе извършен с акции на „Адванс Терафонг АДСИЦ“ – София, „Велграф Асет Мениджмънт“ АД – София, „Трейс груп холд“ АД – София, „Синтетика“ АД – София, „Софарма“ АД – София, „Еврохолд България“ АД и др.

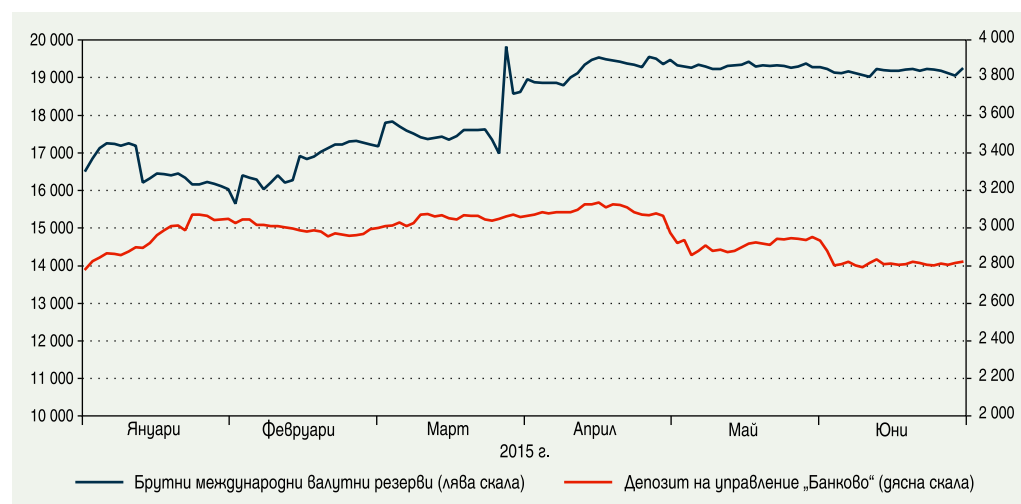
II. Брутни международни валутни резерви

Управлението на брутните международни валутни резерви се извършва в съответствие с нормативните разпоредби на ЗБНБ, изискванията в инвестиционните ограничения, бизнес процедури и методологии, както и в зависимост от възможностите, които международните финансови пазари предлагат. Брутни международни валутни резерви на БНБ са активите в баланса на управление „Емисионно“ и тяхната роля е да осигуряват пълно покритие на паричните задължения³⁸ при определеното в ЗБНБ ниво на фиксиран валутен курс на лева. Превизионето на брутните международни валутни резерви над паричните задължения формира позицията *депозит на управление „Банково“*, или *нетна стойност на баланса на управление „Емисионно“*.³⁹

Брутни международни валутни резерви и депозит на управление „Банково“

(млн. евро)

(млн. евро)

Забележка: Графиката отразява дневната динамика на балансовото число на управление „Емисионно“ и на депозита на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

Източник: БНБ.

³⁸ Съгласно чл. 28, ал. 2 от ЗБНБ паричните задължения на БНБ включват всички банкноти и монети в обращение, емитирани от БНБ, както и салдата по сметки, притежавани от други лица в БНБ, с изключение на сметките на МВФ. Съгласно чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ активите, които се включват в брутните международни валутни резерви, са: притежаваното монетарно злато; СПТ; банкноти и монети в свободно конвертируема чуждестранна валута; средства в свободно конвертируема валута, притежавани от БНБ по сметки в чуждестранни централни банки или в други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; ценни книжа, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг; салда по вземания и задължения по форуърдни сделки или сделки с уговорка за обратно изкупуване, сключени със или гарантирани от чуждестранни централни банки, публични международни финансови институции, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг, както и фючърси и опции на БНБ, задължени по които са чуждестранни лица и плащането е в свободно конвертируема чуждестранна валута. Тези активи се оценяват по пазарна стойност в съответствие със Закона.

³⁹ Съгласно чл. 28, ал. 1 от ЗБНБ „общата сума на паричните задължения на БНБ не може да превишава левовия еквивалент на брутния международен валутен резерв“, като левовият еквивалент се изчислява по фиксирания валутен курс.

1. Размер и структура на brutните международни валутни резерви

Пазарната стойност на brutните международни валутни резерви към края на юни 2015 г. възлиза на 19 224 млн. евро, което спрямо края на 2014 г. представлява увеличение с 2690 млн. евро⁴⁰, или с 16.27%. Основните фактори, оказали влияние върху пазарната стойност на активите за периода, са: доходът от управление на активите, доходът от валутни преоценки и динамиката на външните парични потоци. С най-голям нетен положителен принос за увеличението на валутните резерви през първото полугодие на 2015 г. са постъпленията от външни парични потоци в размер на 2469 млн. евро главно в резултат от приток на средства във валута по сметки на Министерството на финансите (МФ) и по сметки на ЕК при БНБ.

Външни парични потоци във валута

(млн. евро)

	Януари – юни 2014 г.	Януари – юни 2015 г.
I. Покупко-продажби на евро		
На каса	-14	-17
С банки	-923	11
от покупки от банки	14 346	47 049
от продажби на банки	-15 268	-47 038
Общо I	-937	-6
II. Валутни потоци с банките, МФ и др.		
1. Резерви на банките (вкл. задължителни минимални резерви)	-113	396
2. Правительство и други	748	2 079
Общо II	635	2475
Общо I + II	-301	2 469

Забележки: Вследствие на закръгляване е възможно сумите да не се равняват.

Източник: БНБ.

Нетните продажби на резервна валута на търговски банки са в размер на 11 млн. евро (-923 млн. евро за същия период на предходната година). Във връзка с регулации на задължителните минимални резерви (ЗМР) при БНБ нетно са постъпили средства по сметки на търговски банки в размер на 396 млн. евро (-113 млн. евро за същия период на предходната година). През първата половина на 2015 г. по сметки на правителството постъпиха 3056 млн. евро от емисии на държавни облигации на международните финансови пазари, а бяха платени 1131 млн. долара главница и лихви по глобални облигации и 1505 млн. евро погашение на мостов заем към банките *HSBC Bank Plc*, *Société Générale*, *Citibank N.A.* (Лондон) и Уникредит Булбанк АД.

Във валутната структура на brutните международни валутни активи през първото полугодие на 2015 г. настъпиха незначителни промени, като делът на златото слабо се понижи спрямо 2014 г., а делът на деноминирания в евро активи нарасна, което е свързано със значителните входящи парични потоци по баланса на управление „Емисионно“.

⁴⁰ По-нататък в тази глава при анализа на настъпилите промени при brutните международни валутни резерви на БНБ не са включени салдата по сметки на търговските банки в платежната система TARGET2 в размер общо на около 115 млн. евро към края на юни 2015 г., както и двата транша на специални права на тираж (СПТ) в размер общо на около 611 млн. СПТ, които БНБ получи през август и септември 2009 г. при общото разпределение на СПТ от МВФ. За повече подробности вж. *Годишен отчет на Българската народна банка за 2009 г.*, с. 30.

Валутна структура на brutните международни валутни резерви

(%)

Валута	Активи в баланса на управление „Емисионно“	
	2014 г.	Януари – юни 2015 г.
EUR	90.51	90.74
USD	0.36	0.91
XAU	8.84	8.09
XDR	0.28	0.25
CHF	0.01	0.01

Забележка: Средни стойности за периода, изчислени на база на дневни данни.

Източник: БНБ.

В структурата на активите по финансови инструменти има увеличение в дела на депозитите, което се дължи главно на поддържане през второто тримесечие на по-висок размер на ликвидния портфейл в евро, предприето като превантивна мярка срещу задълбочаването на кризата в съседна Гърция. Основната част от активите (72%) продължава да бъде инвестирана в ценни книжа.

Структура на brutните международни валутни резерви по финансови инструменти

(%)

Финансови инструменти	2014 г.	Януари – юни 2015 г.
Налични средства*	4.62	4.92
Депозити**	19.65	23.08
Ценни книжа**	75.73	72.00

* Салда по сметки, плащания и монетарно злато.

** Включени са инструменти във валута и злато.

Забележка: Средни стойности за периода, изчислени на база на дневни данни.

Източник: БНБ.

През първата половина на 2015 г. основната част от активите продължи да бъде инвестирана в матурирания сектор до 1 година (текущи сметки, краткосрочни депозити във валута и злато и краткосрочни ценни книжа), понижен бе делът на инвестициите в ценни книжа с матурираният 1–3 години, а нарасна делът на инвестициите в ценни книжа с матурираният 3–5 години и 5–10 години.

Структура на brutните международни валутни резерви по остатъчен срок до падежа

(%)

Падежни сектори	2014 г.	Януари – юни 2015 г.
до 1 година	59.66	54.37
1–3 години	28.33	17.66
3–5 години	8.18	12.82
5–10 години	3.84	15.15
над 10 години	0.00	0.00

Забележки: Средни стойности за периода, изчислени на база на дневни данни. Вследствие на закръгляване е възможно сумите да не се равняват на 100%.

Източник: БНБ.

2. Риск и доходност на брутните международни валутни резерви

Пазарна среда

Динамиката на международните финансови пазари през първото шестмесечие на 2015 г. и най-вече сериозните колебания в цените на ДЦК в значителна степен бяха повлияни от променящите се очаквания на пазарните участници за евентуално решение на Федералния резерв да започне да повишава лихвените си проценти, както и от голямата несигурност, произтичаща от невъзможността за постигане на споразумение за финансирането на Гърция.

През март 2015 г. поради ниското равнище на инфлация в еврозоната ЕЦБ започна изпълнението на обявената в края на януари разширена програма за закупуване на публични и частни финансови инструменти с общ размер 60 млрд. евро месечно. В резултат през първите месеци на годината лихвените проценти на паричния и на облигационния пазар в еврозоната се понижаваха устойчиво, а доходността на ДЦК на някои от страните достигна историческо дъно. Доходността на ДЦК на САЩ също се понижи през първите месеци на 2015 г., допълнителен фактор за което бе и поредицата от неблагоприятни данни за икономиката на САЩ, публикувани през периода. В края на април настъпи рязка и неочаквана за повечето пазарни участници възходяща корекция в доходността на ДЦК на гържавите от еврозоната.

От началото на годината до средата на април спредовете на доходност на ДЦК на „периферните“ гържави от еврозоната спрямо бенчмарковите ДЦК на Германия следваха тенденция към понижение, основен фактор за което беше започналото през март закупуване на публични активи от страна на ЕЦБ, както и решението на министрите на финансите на страните от еврозоната от 24 февруари за удължаване с четири месеца, до края на юни, срока на действащата програма за финансиране на Гърция. От края на април до края на юни спредовете на доходност на ДЦК на „периферните“ гържави се разшириха, което се дължеше на по-силните колебания в цените на ДЦК по време на изпълнения с несигурност процес на преговори между гръцкото правителство и официалните кредитори относно постигането на споразумение за финансиране на Гърция. На 26 юни гръцкият министър-председател неочаквано обяви, че на 5 юли в Гърция ще бъде проведен референдум за одобрение или отхвърляне на условията на кредиторите за отпускане на последния транш от действащата програма за финансова подкрепа на страната, чийто срок изтичаше на 30 юни. По тази причина гръцкото правителство поиска допълнително удължаване срока на действащата програма, което не бе одобрено от кредиторите. След обявяването на решението на гръцкото правителство за провеждането на референдум и отказа на кредиторите да удължат програмата на 28 юни УС на ЕЦБ взе решение да не променя максималния размер на средствата, предоставяни на банките в Гърция посредством извънредното ликвидно улеснение (*Emergency Lending Assistance*). Предвид решението на УС на ЕЦБ, както и отказа за предоставяне на последния транш от програмата за финансова помощ от страна на кредиторите късно вечерта на 28 юни правителството на Гърция взе решение за налагане на капиталов контрол и банкова ваканция в страната от следващия ден. Капиталовият контрол включваше забрана за банкови трансфери и плащания извън страната, както и ограничение за тегления на пари от банкомат в размер до 60 евро дневно. Предвиждаше се банките да останат затворени поне до 5 юли – датата на провеждане на референдума.

Политика на централните банки

Ниското ниво на инфлацията в еврозоната бе показателно за слабия ефект от предприетите през 2014 г. монетарни стимули. На заседанието по паричната политика, проведено на 22 януари 2015 г., ЕЦБ обяви разширена програма за закупуване на активи (*Asset Purchase Programme, APP*). Тя предвижда от

март 2015 г. до септември 2016 г. ЕЦБ и националните централни банки да извършват покупки на публични и частни активи на обща стойност 60 млрд. евро на месец (съвкупно около 1.1 трлн. евро за целия период). Програмата включва покупки по изпълняваните от края на 2014 г. програми за закупуване на обезпечени облигации (*Covered Bond Purchase Programme 3, CBPP3*) и на обезпечени с активи ценни книжа (*Asset-backed Securities Purchase Programme, ABSPP*), а също и допълнителни покупки от вторичния пазар на деноминирани в евро облигации, издадени от централни правителства и държавни агенции в държавите от еврозоната и от европейски институции (*Public Sector Purchase Programme, PSPP*). Допустимите за покупка по *PSPP* активи следва да имат инвестиционен рейтинг, да са със срок до падежа между 2 години и 30 години и 364 дни и да носят доходност, по-висока от лихвата по депозитното улеснение на ЕЦБ, която е отрицателна (-20 базисни точки). С изпълнението на програмите за закупуване на ценни книжа, както и с провеждането на поредица от целеви операции по дългосрочно рефинансиране (*Targeted Longer-term Refinancing Operations, TLTRO*) ЕЦБ цели постепенно увеличение на балансовото си число до нивото му от началото на 2012 г., когато възлизаше на около 3.0 трлн. евро. От февруари 2015 г. дефлацията в еврозоната започна да намалява, а инфлационните очаквания да се повишават, което даде повод на пазарните участници да спекулират с вероятността за предсрочно прекратяване на разширената програма на ЕЦБ за закупуване на активи. Вследствие на тези спекулации през май наклонът на кривата на доходност на паричния пазар в еврозоната се повиши, което наложи ЕЦБ на заседанието си на 3 юни 2015 г. да потвърди намеренията си да продължи разширената програма за закупуване на активи поне до септември 2016 г. и във всички случаи докато бъде постигната целта за равнището на инфлацията в средносрочен хоризонт.

През първата половина на 2015 г. балансовото число на ЕЦБ се увеличи с 18.1% спрямо края на 2014 г. и възлезе на 2.54 трлн. евро. Увеличението се дължеше главно на покупките на публични активи по *PSPP* (198.1 млрд. евро от началото на програмата), на обезпечени облигации по Програмата *CBPP3* (65.9 млрд. евро от края на 2014 г.), на обезпечени с активи ценни книжа по Програмата *ABSPP* (7.1 млрд. евро от края на 2014 г.), както и на проведените през март и юни 2015 г. целеви операции по дългосрочно рефинансиране (*TLTRO*), а разпределените средства възлязоха общо на 171.6 млрд. евро. Излишъкът от ликвидност на банковата система в еврозоната се повиши до 396.3 млрд. евро (спрямо 235.0 млрд. в края на 2014 г.), вследствие на което през първото полугодие на 2015 г. средната стойност на овърнайт лихвата ЕОНИА се понижи до -0.07% (спрямо 0% през второто полугодие на 2014 г.). Лихвите по депозитите на междубанковия пазар (ЮРИБОР) следваха тенденция към понижение, като към края на юни едномесечните лихви възлязоха на -0.06% (-8 базисни точки спрямо края на 2014 г.), а тези с матуритет от 6 и 12 месеца – съответно на 0.05% (-12 базисни точки спрямо края на 2014 г.) и 0.16% (-16 базисни точки спрямо края на 2014 г.).

В САЩ Федералният резерв запази референтната лихва по федералните фондове без промяна в интервала 0.00–0.25%, като в същото време продължи да реинвестира постъпленията от ДЦК на САЩ и ипотечни облигации по баланса на Федералния резерв в аналогични инструменти. На проведеното през март заседание на Федералния комитет по операциите на открития пазар (*FOMC*) бе променен начинът на изразяване, който Комитетът използва в съобщенията си, имащо за цел да подготви пазарните участници за началото на процеса на повишаване на лихвените проценти на Федералния резерв. В новите съобщения се подчертаваше, че решенията на Комитета не са предопределени, а се базират на постъпващата информация за състоянието на икономиката на САЩ, а също и че пазарните участници следва да формират своите очаквания за паричната политика въз основа на постъпващата икономическа

информация. В допълнение, публикуваните индивидуални прогнози на участниците в Комитета относно подходящото ниво на основната лихва в края на 2015 г., 2016 г. и 2017 г. до голяма степен опровергаха опасенията сред пазарните участници за предстоящо рязко покачване на референтната лихва на Федералния резерв. През юни бяха публикувани новите прогнози на членовете на *FOMC*, които ревизираха в низходяща посока прогнозите си от март за икономическия растеж и заетостта в САЩ през 2015 г. и посочиха, че в сравнение с предходната си прогноза очакват на по-малко стъпки повишение на основната лихва през текущата и през следващите две години.

Крива на доходност на ДЦК

През първата половина на 2015 г. наклонът на кривата на доходност на ДЦК на Германия се повиши значително, което се дължеше главно на повишението на доходността в дългосрочните матуритетни сектори и в по-малка степен на продължаващото понижаване на доходността на краткосрочните ДЦК, породено от увеличаващата се ликвидност в банковата система на еврозоната. Спрямо края на 2014 г. доходността в 10-годишния и в 30-годишния матуритетен сектор се увеличи с 22 базисни точки и с 18 базисни точки до нива от съответно 0.76% и 1.57%, докато в 2-годишния матуритетен сектор се понижи с 13 базисни точки до -0.23%.

В първите месеци на годината доходността на ДЦК следваше низходяща тенденция, което бе свързано с очакванията на пазарните участници, че покупките по Програмата *PSPP* на ЕЦБ ще доведат до значително понижаване на наличните за търговия на вторичния пазар облигации на държавите от еврозоната. На 20 април 2015 г. доходността на 10-годишните държавни облигации на Германия достигна историческо дъно от 0.08%, а след това тенденцията се пречупи и доходността започна рязко да се повишава. Повишението ѝ бе концентрирано в дългосрочните матуритетни сектори и бе съпроводено с много големи колебания, като в началото на юни дневното изменение в доходността на 10-годишните ДЦК на Германия достигна най-високите си нива от август 2012 г. Тази динамика бе неочаквана за повечето пазарни участници, признак за което бе липсата на консенсус сред анализаторите относно причините, довели до рязката промяна в цените на ДЦК на Германия. Сред най-често споменаваните фактори бяха по-слабите опасения на пазарните участници от продължителен период на дефлация в еврозоната, спекулациите за предсрочно прекратяване или евентуално намаляване на покупките на ценни книжа по програмите на ЕЦБ поради повишаващите се ценови индекси, както и въздействието на технически фактори. Представената през юни ревизирана нагоре прогноза на ЕЦБ за инфлацията в еврозоната през 2015 г., както и публикуваните през същия месец по-добри от очакваното икономически данни за страните бяха фактори за поевтиняването на ДЦК на Германия. Същевременно за значителните колебания в цените на ДЦК, особено в края на юни, допринесе и голямата несигурност за постигане на споразумение за финансирането на Гърция.

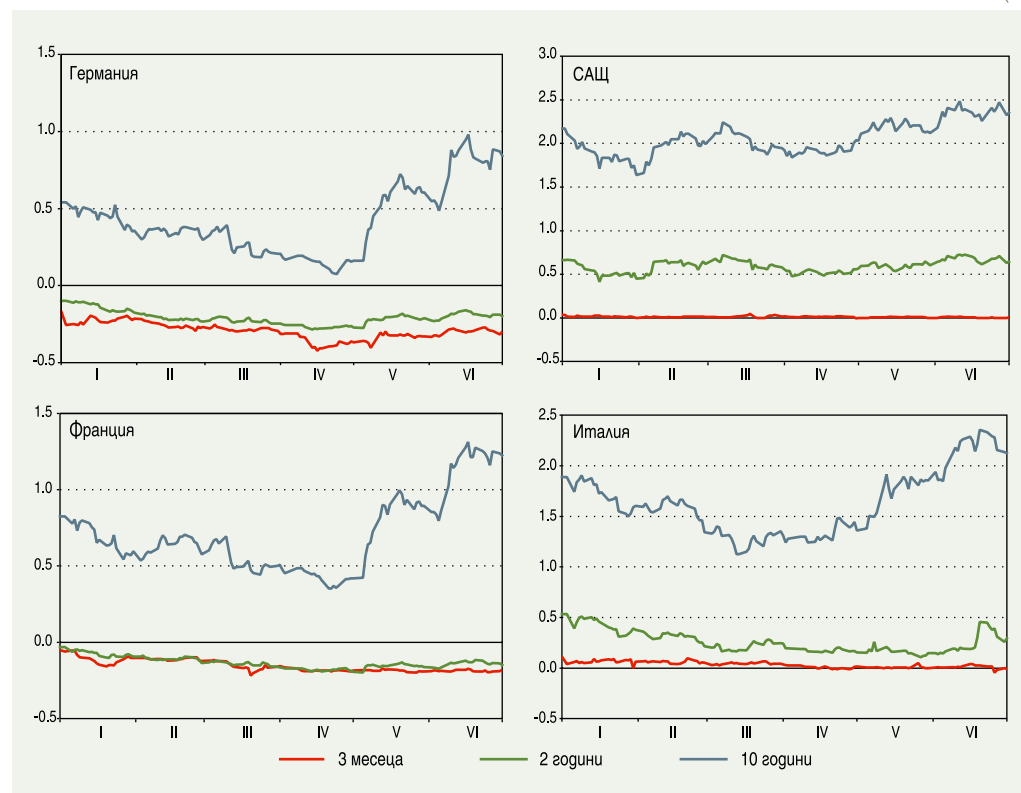
Спредовете на доходност на ДЦК на „периферните“ държави от еврозоната спрямо бенчмарковите ДЦК на Германия следваха тенденция към свиване от началото на годината до средата на април, след което започнаха да се разширяват. Това се дължеше на по-високата колебливост на пазарите на европейски ДЦК, както и на опасенията на пазарните участници относно платежоспособността на Гърция. Тенденцията към разширяване на спредовете бе по-силно изразена в дългосрочните матуритетни сектори, като в 10-годишния най-значително изменение бе отчетено при спредовете на доходност на ДЦК на Испания, Австрия и Италия – съответно с 47 базисни точки (до 154 базисни точки), с 28 базисни точки (до 38 базисни точки) и с 22 базисни точки (до 157 базисни точки). В 2-годишния сектор най-голямо разширение бе отчетено при спредовете на Испания (с 17 базисни точки до 67 базисни точки) и Ирлан-

дия⁴¹ (с 14 базисни точки до 48 базисни точки), докато спредът на Португалия се сви (с 21 базисни точки до 31 базисни точки).

През първото полугодие наклонът на кривата на доходност на ДЦК на САЩ, измерен чрез разликата в доходността на 10-годишните и на 2-годишните ДЦК, се повиши с 20 базисни точки спрямо края на 2014 г. Тази промяна се дължеше както на понижението в доходността на 2-годишните ДЦК с 2 базисни точки до ниво от 0.64%, така и на повишението в доходността на 10-годишните ДЦК с 18 базисни точки до ниво от 2.35%. През отчетния период интервалът на колебание в доходността на ДЦК на САЩ бе голям. Доходността на 2-годишните ДЦК варираше от 0.41% до 0.73%, докато при 10-годишните интервалът бе доста по-широк – от 1.64% до 2.48%. Определящи за динамиката на цените на ДЦК през периода бяха променените съобщения и действията на големите централни банки и постъпващата разнопосочна макроикономическа информация от водещите световни икономики – САЩ, еврозоната и Китай, променящите се очаквания на пазарните участници за евентуално повишаване на лихвените проценти на Федералния резерв, както и несигурността около резултатите от преговорите на гръцкото правителство с кредиторите.

Доходност до падеж на ДЦК през първото шестмесечие на 2015 г.

(%)

Цена на златото и валутен курс

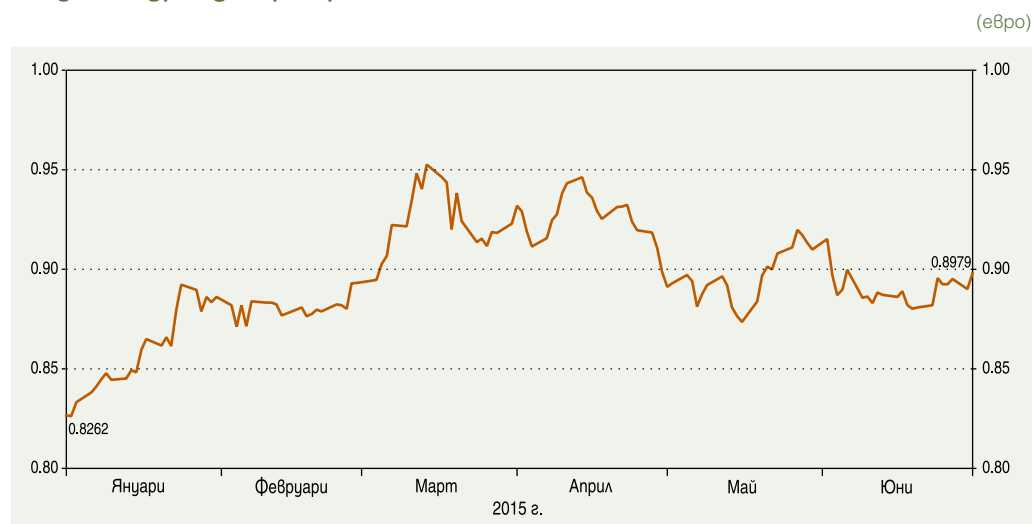
През първата половина на 2015 г. цената на златото в долари се понижи с 1.2%, а в евро нарасна със 7.2%. Интервалът на движението ѝ бе сравнително тесен – от 1149 до 1301 долара за тройунция и от 977 до 1155 евро за тройунция. В началото на 2015 г. цената на златото се увеличи вследствие повишеното търсене на сигурност от страна на пазарните участници, основните причини за което бяха политическата несигурност в Гърция и изненадващото решение на централната банка на Швейцария да премахне ограничението за обменния курс на швейцарския франк спрямо еврото. За поскъпването на злато

⁴¹ Спред на доходност в 3-годишния матуритетен сектор.

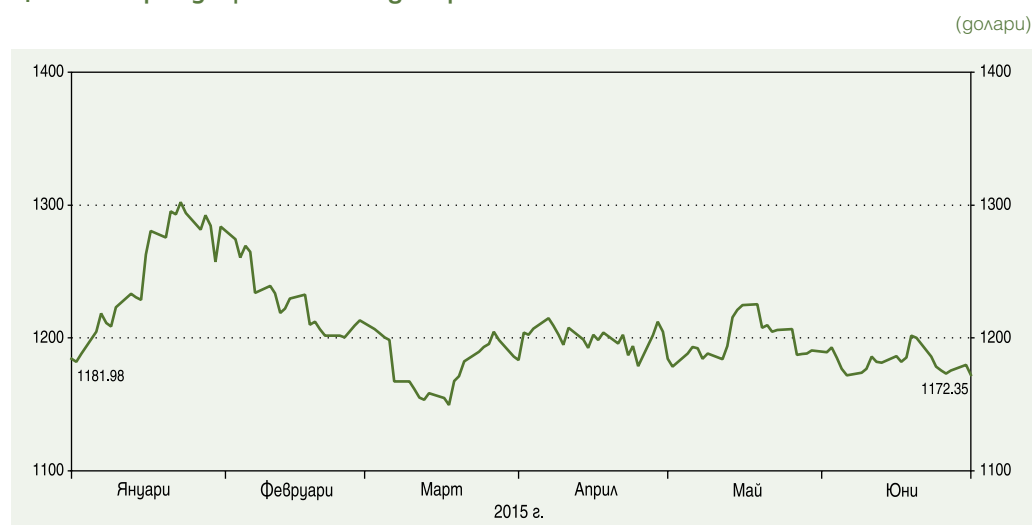
тото допринесе и обявената от ЕЦБ разширена програма за закупуване на активи. Тенденцията към повишаване на цената му обаче бе преустановена от значителното поскупване на долара и от всеобщите очаквания на пазарните участници, че Федералният резерв ще повиши целевата си лихва до края на годината. Търсенето на физическо злато на основните пазари (Китай и Индия) през полугодията остана сравнително слабо.

През първите шест месеца на 2015 г. и предимно през първото тримесечие доларът поскупна съществено – с 8.5% спрямо еврото. Интервалът на движение на курса „долар/евро“ бе относително широк – от 0.83 до 0.95, със съществена колебливост през периода. Тази динамика отразява донякъде тенденция, започнала в средата на 2014 г., която бе свързана главно със задълбочаването на различията в паричната политика в еврозоната и в САЩ. В средата на март 1 долар се обменяше за 0.95 евро, като впоследствие доларът започна да поевтинява спрямо еврото, сред основните причини за което бяха подобряващите се икономически резултати на еврозоната и по-неблагоприятните от очакваното данни за САЩ. Това развитие доведе до промяна в очакванията на част от пазарните участници относно бъдещия ход на паричната политика както на ЕЦБ, така и на Федералния резерв, което бе сред основните фактори за поевтиняването на долара спрямо еврото през второто тримесечие.

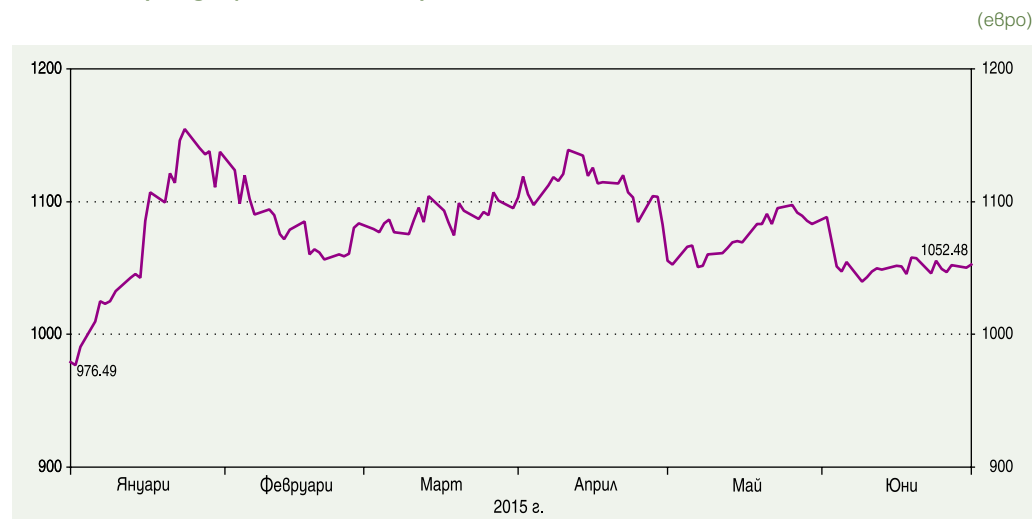
Валутен курс „долар/евро“

Цена на тройнция злато в долари

Цена на тройунция злато в евро

Основни видове риск

Реализираният риск на нетната стойност⁴² от баланса на управление „Емисионно“ за първото полугодие на 2015 г., измерен чрез мярката „стойност под риск“ (*Value-at-Risk, VaR*), бе 13.77% на годишна база.⁴³

Лихвеният риск на международните валутни резерви през първата половина на годината, измерен чрез тяхната средна модифицирана дюрация, беше 2.07 години (1.27 години средна дюрация за 2014 г.). От началото на второто тримесечие ограничението за максимално допустимо отклонение на модифицираната дюрация на инвестиционните портфейли от дюрацията на бенчмарка беше увеличено на ± 0.40 години, а в средата на юни поради значително нараналите колебания на пазарите на облигации беше установено в по-тесен интервал от -0.40 години до +0.05 години.

Валутният риск на брутните международни валутни резерви е ограничен от изискванията на ЗБНБ така, че сумата от абсолютните стойности на откритите валутни позиции⁴⁴ в различни от евро, СПТ и монетарно злато валути да не надвишава 2% от пазарната стойност на задълженията в тези валути. През отчетния период бяха поддържани минимални открити позиции във валути, като на практика основният валутен риск за БНБ беше от откритата валутна позиция в злато.

През отчетния период БНБ продължи консервативната си политика по отношение на **кредитния риск** при инвестициите в държавен и държавногарантиран дълг, като бяха запазени ограниченията по отношение на държавите емитенти, условно разделени в три рискови групи на база степента на държавния им кредитен риск. За постигането на основните цели на БНБ, а именно висока степен на сигурност и ликвидност на международните валутни резерви, преобладаващата част от активите продължи да бъде инвестирана в ДЦК и в държавногарантиран дълг на Германия, както и в краткосрочни депозити при първокласни чуждестранни банки.

През първата половина на 2015 г. бяха извършени някои промени в инвестиционните ограничения, свързани с управлението на кредитния риск, целящи по-добро използване на инвестиционните възможности в условията на ниски лихвени нива, засилени колебания на финансовите пазари и геополитическа не-

⁴² Под нетна стойност се разбира позицията (статията) „депозит на управление „Банково“ в баланса на управление „Емисионно“.

⁴³ Рискът на нетната стойност, измерен чрез $VaR = -X\%$ ($X > 0$), при интервал на доверителност 95% и допускане за нормално разпределена доходност на международните резерви означава, че максималната загуба на нетната стойност в 95% от времето няма да надвишава $X\%$.

⁴⁴ Откритата валутна позиция е разликата между стойността на активите и задълженията във всяка валута, различна от евро.

сигурност. Поради запазващите се на пазарите условия на изключително ниски нива на доходност на държавните ценни книжа, деноминирани в евро (отрицателни нива за някои държави и сектори), които трайно бяха наблюдавани от края на 2014 г. и в началото на 2015 г., през отчетния период беше увеличен максималният срок до падеж на основните класове активи, в които БНБ инвестира брутните международни валутни резерви.

БНБ продължи да разширява възможностите си за инвестиции в обезпечен дълг, издаван от финансови институции с безупречна кредитна репутация. Във връзка с това в началото на отчетния период максималното тегло на инвестициите в класа активи „обезпечен дълг“ беше повишено (от 25%) на 30%, а максималното тегло на инвестициите в класа активи „банки“ беше понижено (от 30%) на 25% от активите на управление „Емисионно“. Тези изменения бяха в сила до втората половина на юни, когато поради настъпила промяна в пазарните условия и значително нарастване на колебливостта на облигационните пазари в еврозоната лимитите отново бяха променени и установени на старите им нива.

Към края на първото полугодие приблизително 66% от валутните резерви са инвестирани в активи с най-високо кредитно качество и дългосрочен кредитен рейтинг AAA.

Операционният риск беше управляван посредством стриктното съблюдуване и контрол по отношение на инвестиционните ограничения и съответните бизнес процедури за управление на международните резерви.

Доходност и ефективност

Нетният доход на активите в евро се формира от три компонента: 1) доход от инвестиции на брутните международни валутни резерви в базова валута; 2) доход от валутен дисбаланс⁴⁵, и 3) разходи по пасивите. Доходът от инвестиции на международните резерви на БНБ през отчетния период е отрицателен и е в размер на -54.74 млн. евро, което се равнява на -0.23% доходност за първата половина на 2015 г. Този негативен резултат се дължи най-вече на значителния и неочакван спад в цените на ценните книжа от портфейла на БНБ през отчетния период. Доходът от валутен дисбаланс се дължи почти изцяло на промяна в цената в евро на монетарното злато и възлиза на 95.98 млн. евро. През първото полугодие на 2015 г. БНБ нямаше разходи за платени лихви по пасива на баланса на управление „Емисионно“. Като резултат от тези три компонента нетният доход от управлението на международните валутни резерви през отчетния период бе в размер на 41.24 млн. евро, или 0.39% обща доходност⁴⁶ на активите за първото полугодие на 2015 г.

Доход и доходност* на валутните резерви през първото шестмесечие на 2015 г.

Период	Нетен доход (млн. евро)	Нетна доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Доход (млн. евро)	Доходност (%)	Разход (млн. евро)	Доходност (%)
	(1)+(2)+(3)	(1)	(2)	(3)	от валутна преоценка на активи и пасиви			
					от активите			
I тримесечие	247.33	1.51	84.51	0.52	162.82	0.99	0.00	0.00
II тримесечие	-206.09	-1.10	-139.25	-0.75	-66.84	-0.36	0.00	0.00
Общо	41.24	0.39	-54.74	-0.23	95.98	0.63	0.00	0.00

* Посочената в таблицата доходност е за първите шест месеца на 2015 г., а анализираната доходност ще бъде около два пъти по-голяма.

Източник: БНБ.

⁴⁵ Доходът от валутен дисбаланс е резултат от влиянието на промяната на валутните курсове върху откритите валутни позиции на активите и съответно пасивите.

⁴⁶ Общата доходност се получава като произведение (а не като проста сума) от доходността за съответните компоненти.

За целите на оперативното управление и в зависимост от валутата и преследваните инвестиционни цели брутните международни валутни резерви са обособени в отделни портфейли, всеки от които има зададен бенчмарк, инвестиционни цели и лимити. В следващата таблица са представени основните портфейли на БНБ и резултатите от тяхното управление.

С цел диверсификация на стиловете на управление и ограничаване на операционния риск основната част от активите в евро продължава да бъде разпределена между два инвестиционни портфейла с еднакви бенчмарк и ограничения, но управлявани от различни екипи от служители на БНБ. За ценните книжа в портфейл „инвестиционен 3“ има изискване те да бъдат държани до падеж и поради това не се управляват активно, съответно портфейлът няма бенчмарк. Към края на първото шестмесечие на 2015 г. около 4% от брутните международни валутни резерви се управляват от външни мениджъри – международни финансови институции. Освен постигането на допълнителна диверсификация ползването на външни мениджъри допринася за обмена на знания и опит в областта на управлението на инвестиции на международните пазари. Ликвидните портфейли са предназначени главно за посрещане на непосредствените нужди от извършване на плащанията на БНБ в съответната валута.

Доходност и риск на портфейлите през първото шестмесечие на 2015 г.

Портфейл и вид на актива	Доходност		Колебливост (риск)		Информационен коефициент***
	Абсолютна (%)	Относителна* (базисни точки)	Абсолютна (базисни точки)	Относителна** (базисни точки)	
Инвестиционен 1, евро	-0.27	-18	97	18	-2.09
Инвестиционен 2, евро	-0.27	-18	91	20	-1.83
Инвестиционен 3, евро	0.05	-	37	-	-
Външен мениджър А, евро	-0.36	-2	218	8	-0.50
Външен мениджър Б, евро	-0.36	-2	220	16	-0.25
Ликвиден, евро	-0.04	6	1	1	-
Ликвиден, злато	0.15	8	3	3	-
Ликвиден, долари	0.09	10	2	2	-

* Положителната относителна доходност за даден портфейл представлява постигнатата печалба спрямо доходността на съответния бенчмарк. Ако относителната доходност е отрицателна, тя се интерпретира като пропуснатата полза при управлението на портфейла.

** Относителната колебливост (относителният риск) спрямо бенчмарка е показател за степента на отклонение на рисковите характеристики на портфейла от тези на бенчмарка в резултат на активното управление на портфейлите. Рискът е на годишна база.

*** Показателят „информационен коефициент“ е съотношението между относителната доходност на портфейла и относителния му риск (на годишна база).

Източник: БНБ.

III. Платежни системи

Съгласно ЗБНБ Банката отговаря за организирането, поддържането и развитието на платежните системи в страната, като съдейства за създаването и функционирането на ефективни платежни механизми и осъществява надзор върху тях. Главните цели са свързани с намаляване на системния риск и създаване на условия за интегриране на платежните системи в страната с европейската платежна инфраструктура.

Платежните системи в страната за сетълмент в левове са:

- Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС с оператор БНБ.
- Спомагателните системи, които извършват сетълмент в РИНГС:
 - БИСЕРА – система за обслужване на клиентски плащания, предназначени за изпълнение в определен момент, с оператор „БОРИКА–Банксервиз“ АД;
 - БОРИКА – система за обслужване на плащания по операции с банкови карти на територията на страната с оператор „БОРИКА–Банксервиз“ АД.

Платежните системи в страната за сетълмент в евро са:

- Националният системен компонент на TARGET2 – TARGET2-БНБ, с оператор БНБ.
- Спомагателната система, която извършва сетълмент в TARGET2-БНБ:
 - БИСЕРА7-ЕВРО – система за обслужване на клиентски преводи, предназначени за изпълнение в определен момент, с оператор „БОРИКА–Банксервиз“ АД.

Системите за сетълмент на ценни книжа в страната са:

- организираната от БНБ система за сетълмент на безналични държавни ценни книжа;
- организираната от Централния депозитар система за регистрация и обслужване на сделки с безналични ценни книжа.

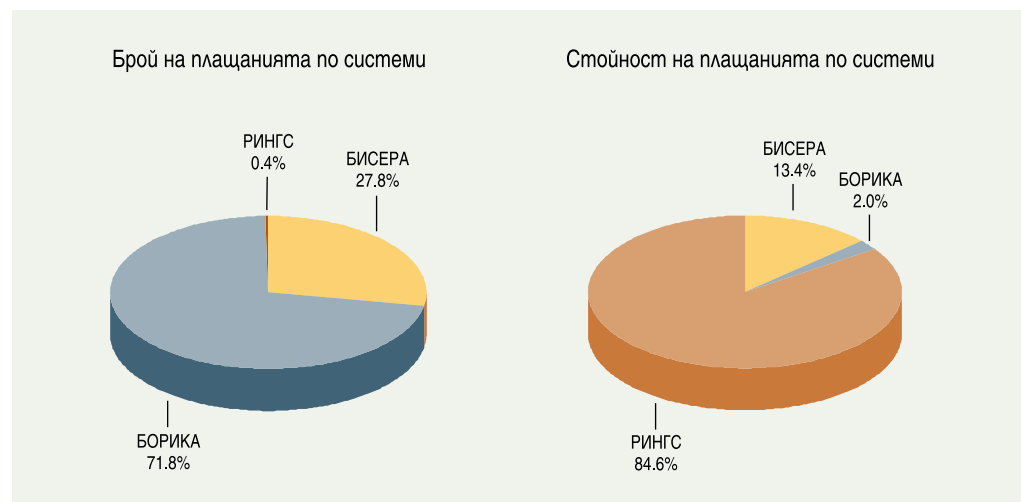
Платежни системи за сетълмент в левове и системи за сетълмент на ценни книжа

През първата половина на 2015 г. разпределението на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи не се промени спрямо първото полугодие на 2014 г., като системата РИНГС е обработила 84.6% от стойността на извършените плащания в страната.⁴⁷ От общия брой на плащанията в левове, подадени към платежните системи в страната, дялът на РИНГС е 0.4%. Обработените от БОРИКА трансакции отбелязват увеличение с 14.6% при стойността и със 7.9% при броя спрямо първите шест месеца на 2014 г. Авторизираните от БОРИКА трансакции за теглене на пари в брой през банкомати нарастват съответно с 11.3% по стойност и с 3.8% по брой, а при авторизираните от БОРИКА трансакции, извършени на ПОС терминални устройства, е отчетено нарастване с 240% при броя и със 176.8% при стойността. Стойността на обработените в системата БИСЕРА плащания се увеличава с 6.5%, а при броя нарастването е с 8.9% спрямо същия период на 2014 г.

Стойността на трансакциите, подадени към Централния депозитар през първото шестмесечие на 2015 г., отбелязва спад с 19% спрямо съответния период на 2014 г. При броя също се отчита спад – с 57.4%.

⁴⁷ За работата на системите за брутен сетълмент в реално време за оптимални се приемат стойности около 80%.

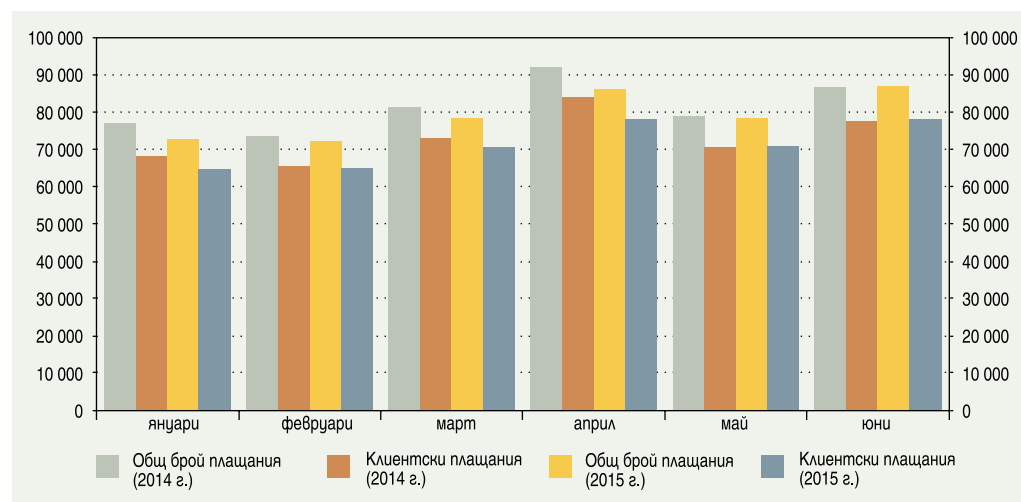
Разпределение на плащанията в левове в страната между отделните платежни системи през първото шестмесечие на 2015 г.

Източник: БНБ.

Обработката от Системата за брутен сетълмент в реално време РИНГС на по-голямата част от стойността на плащанията в левове в страната намалява рисковете в платежната система, което е една от главните цели на всяка централна банка. През първата половина на 2015 г. през РИНГС са извършени плащания на обща стойност 373 334 млн. лв. (увеличение с 11.2% спрямо същия период на предходната година), докато броят на плащанията е 475 877, или с 2.9% по-малко в сравнение с първото шестмесечие на 2014 г. Клиентските плащания са 427 415, което представлява 89.8% от общия брой на плащанията, и възлизат на обща стойност 88 937 млн. лв. – 23.8% от стойността на всички плащания. Среднодневният брой на плащанията през системата е 3869, а среднодневната стойност – 3035 млн. лв.

Брой на обработените в РИНГС плащания през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

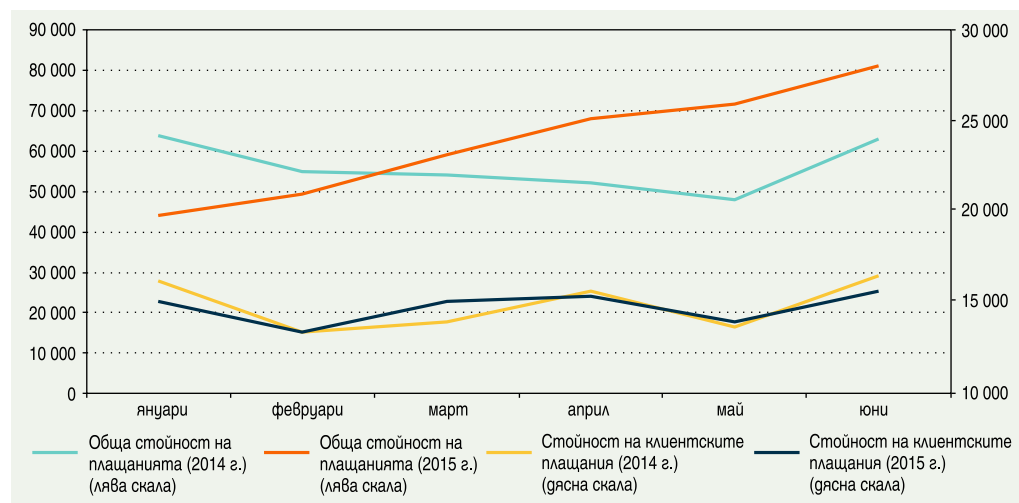

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в РИНГС плащания през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

(млн. лв.)

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2015 г. 52% от стойността на плащанията се обработват до 12:00 часа, а до 14:30 часа се обработват 87%. От гледна точка на системната натовареност до 14:30 часа се обработват 82.6% от броя на плащанията през системата. За отчетния период коефициентът на наличност⁴⁸ на РИНГС е 99.8%.

Към 30 юни 2015 г. броят на банките, участващи в РИНГС, е 29.

Платежни системи за сетълмент в евро

БНБ е оператор на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ и отговаря за бизнес взаимоотношенията с участниците в компонента и за координацията с ЕЦБ и с участващите централни банки.⁴⁹ Към 30 юни 2015 г. в националния системен компонент на ТАРГЕТ2 участват БНБ, 22 банки – директни участници, 3 адресата с *BIC*, както и 2 спомагателни системи – Системата БИСЕРА7-ЕВРО за обслужване на клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент, и Системата *BNBGSSS* за регистрацията и сетълмента на ДЦК в БНБ.⁵⁰

През първото шестмесечие на 2015 г. в ТАРГЕТ2-БНБ са извършени 114 771 плащания на обща стойност 173 801 млн. евро, от които 92 983 бр. клиентски плащания на обща стойност 4704 млн. евро. Данните показват намаление с 1.1% при общата стойност на плащанията спрямо първото полугодие на 2014 г. и увеличение с 12.6% при общия брой обработени плащания.

Към банки от други системни компоненти са наредени 81% от стойността и 90% от броя на извършените през компонента плащания. Среднодневната стойност на обработените от ТАРГЕТ2-БНБ плащания е 1390 млн. евро при среднодневен брой 918. Максималната дневна стойност на плащанията, наредени от участници в ТАРГЕТ2-БНБ, е 1848 млн. евро, а максималният дневен брой плащания – 1034.

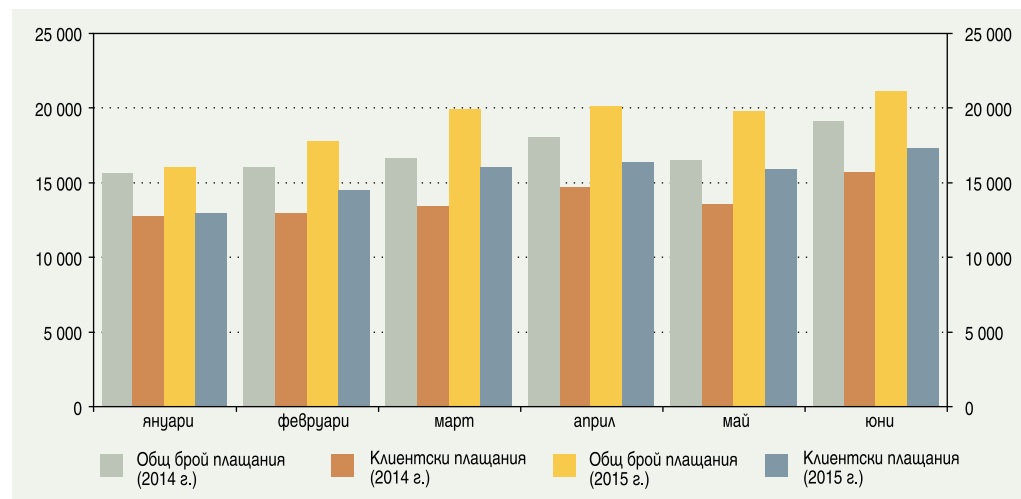
⁴⁸ Коефициент на наличност е съотношението между броя часове, през които системата реално е работила, и броя часове, през които тя според графика е трябвало да работи.

⁴⁹ ТАРГЕТ2 предоставя брутен сетълмент в реално време за разплащания в евро със сетълмент в резервни пари. Системата работи въз основа на Единна съвместна платформа, като от правна гледна точка всяка централна банка в ТАРГЕТ2 оперира свой собствен системен компонент. Към 30 юни 2015 г. 23 държави членки и ЕЦБ са свързани с ТАРГЕТ2.

⁵⁰ Актуален списък на участниците в ТАРГЕТ2 през националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ е публикуван на интернет страницата на БНБ: <http://www.bnb.bg/PaymentSystem/PSTARGET2/PSTARGETList/index.htm> Към 30 юни 2015 г. в спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО участваха 14 от 22-те банки, директни участници в ТАРГЕТ2-БНБ.

Спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО обработва клиентски преводи в евро, предназначени за изпълнение в определен момент. През първото полугодие на 2015 г. плащанията през спомагателната система БИСЕРА7-ЕВРО са на стойност 187 млн. евро, а броят – 16 398, като се отчита нарастване с 20% при стойността и с 9.6% при броя в сравнение със същия период на 2014 г.

Брой на обработените в ТАРГЕТ2-БНБ плащания през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

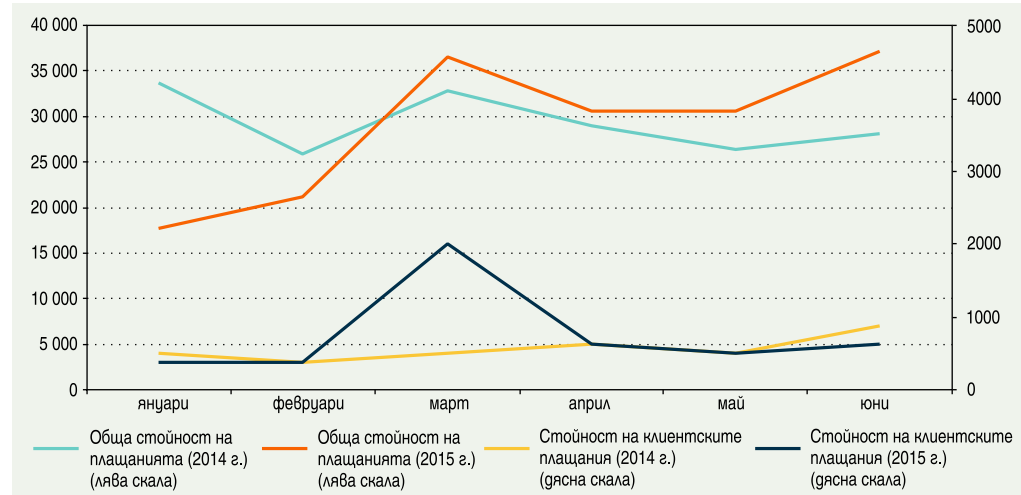

Източник: БНБ.

Стойност на обработените в ТАРГЕТ2-БНБ плащания през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

(млн. евро)

(млн. евро)

Източник: БНБ.

Развитие на платежните и сетълмент системи в страната

В края на отчетния период почти всички банки и клонове на чуждестранни банки в страната обработват кредитни преводи в Единната зона за плащания в евро (СЕПА). Делът на кредитните преводи в СЕПА, наредени през отчетния период от банки и клонове на чуждестранни банки в страната, е 56.6% от общия брой на клиентските плащания в евро, попадащи в обхвата на Регламент (ЕС) № 260/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 14 март 2012 година за определяне на технически и бизнес изисквания за кредитни преводи и директни дебети в евро.

Към 30 юни 2015 г. делът на картите, преминали към стандарта *EMV*⁵¹, представлява 89% от общия брой на издадените в страната банкови платежни карти, включително 87.6% от дебитните и 99.4% от кредитните. Преминаването към *EMV* на инфраструктурата за обработка на трансакции с банкови платежни карти е почти завършено, като към края на отчетния период делът на банкоматите, преминали към *EMV*, е 100%, а този на ПОС терминалите – 99.8%.

В края на април 2015 г. беше приет Регламент (ЕС) 2015/751 на Европейския парламент и на Съвета относно обменните такси за платежни операции, свързани с карти. Основният елемент на Регламента е свързан с въвеждането на максимален размер на обменните такси при плащания с потребителски дебитни и кредитни карти. Обменните такси се налагат от банката на картодържателя на банката на търговеца на гребно при всяка покупка, запламена с карта. Равнището на обменните такси варира в отделните държави – членки на ЕС, в широки граници, което показва, че те не са ясно обосновани и представляват значително препятствие за плащанията между националните пазари. Определянето на максимален размер на обменните такси ще намали разходите на търговците на гребно и потребителите и ще допринесе за създаването на общоевропейски пазар на платежни услуги.

Надзор върху пла- тежните системи

Основна задача на надзора върху платежните системи е ограничаването на системния риск и подобряването на надеждността и ефективността на платежните системи в България. Това се осъществява посредством наблюдаване изпълнението на стандартите и препоръките, формулирани от Банката за международни разплащания (БМР), Международната организация на комисиите по ценни книжа, ЕЦБ и ЕСЦБ.

На 15 януари 2015 г. Управителният съвет (УС) на БНБ разгледа заявлението на „Кредибул“ ЕАД, подадено до БНБ по реда на чл. 10, ал. 1 от Закона за платежните услуги и платежните системи (ЗПУПС). След като установи, че е налице изпълнение на условията по чл. 10, ал. 4 от ЗПУПС, УС на БНБ на основание чл. 12, ал. 1 от ЗПУПС издаде на „Кредибул“ ЕАД лиценз за платежна институция, извършваща дейности съгласно чл. 4, т. 4, буква „б“ и т. 5 от ЗПУПС – изпълнение на платежни операции чрез платежни карти или други подобни инструменти, когато средствата са част от отпуснат на ползвателя на платежни услуги кредит, и издаване на платежни инструменти и/или приемане на плащания с платежни инструменти.

На 30 януари 2015 г. БНБ, на основание чл. 77ж от ЗПУПС, одобри прехвърлянето на притежаваните от „Ти Би Ай Файненшъл Сървисиз България“ ЕАД акции от капитала на „Ти Би Ай Кредит“ ЕАД на дружество „Транзакт Юрп Холдингс“ ООД.

През първите шест месеца на 2015 г. беше извършена надзорна проверка на един доставчик на платежни услуги. Целта ѝ бе да се установи дали дейността на съответния доставчик на платежни услуги е съобразена с изискванията на ЗПУПС и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му.

През първите шест месеца на 2015 г. бяха извършени следните вписвания и заличавания в съответните регистри, водени от БНБ:

- в Публичния регистър на лицензираните платежни институции, както и на техните клонове и представители по чл. 17 от ЗПУПС, бяха вписани 145 и заличени 110 представители на платежни институции;
- в Публичния регистър на лицензираните дружества за електронни пари, както и на техните клонове и представители по чл. 17 от ЗПУПС, бяха

⁵¹ *EMV* е световен стандарт за кредитни и дебитни карти, базиран на микропроцесорна технология, т.нар. смарт или чип карти. Той е разработен от *Europay*, *MasterCard* и *VISA* с цел да се повиши сигурността на картовите плащания и да се ограничат злоупотребите и измамите с платежни карти.

вписани 17 представители и заличени 36 представители на дружества за електронни пари;

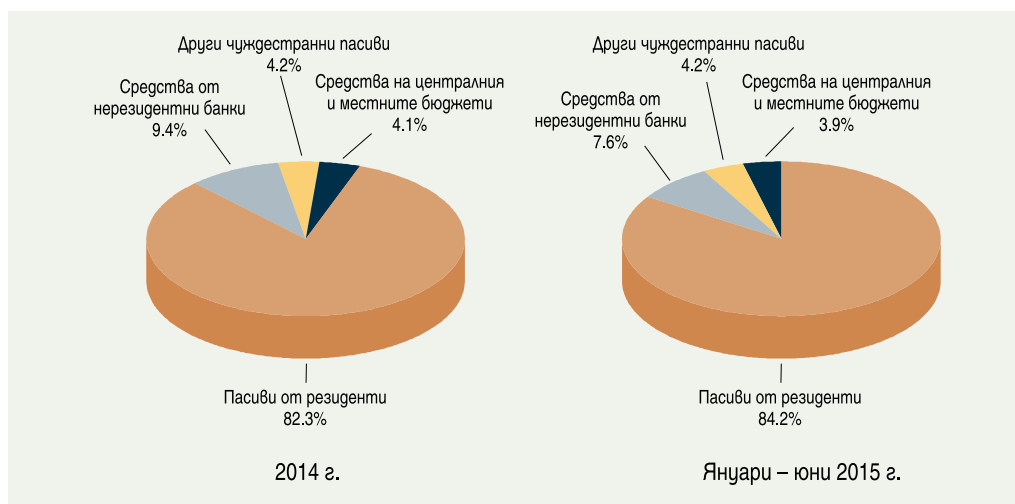
- В Публичния регистър по чл. 7 от Наредба № 16 на БНБ от 16 юли 2009 г. бяха вписани 28 платежни институции от други държави – членки на ЕС, които могат да предоставят платежни услуги на територията на България. Вписани бяха и 38 представители на доставчици на платежни услуги от други държави членки;
- В Публичния регистър по чл. 39 от Наредба № 16 на БНБ от 16 юли 2009 г. бяха вписани 11 дружества за електронни пари, регистрирани в други държави членки, които могат да извършват дейност по издаване, разпространение и обратно изкупуване на електронни пари на територията на България.

През първата половина на 2015 г. бяха извършени проверки по 100 възражения, постъпили в БНБ, от физически и юридически лица, ползватели на платежни услуги.

IV. Резерви на банките в БНБ

През първите шест месеца на 2015 г. среднодневната стойност на привлечените средства на банките, върху които се начисляват ЗМР – без средствата по сметки на централния и местните бюджети, се понижи с 0.8% спрямо първата половина на 2014 г. Това се дължеше на по-малкото привлечени средства от нерезиденти с 14.5% и на слабия растеж на привлечените средства от резиденти (без средствата по сметки на централния и местните бюджети) – с 1.4%. Среднодневният размер на левовите пасиви се понижи с 0.1%, а на пасивите в чуждестранна валута – с 1.5%. В резултат от промяната в структурата на привлечените средства ефективната имплицитна норма на ЗМР се повиши спрямо нивото си от 2014 г. с 0.1 процентни пункта и възлезе на 9.0% средно за първото полугодие.⁵²

Структура на привлечените средства в банковата система*

* Среднодневна стойност на привлечените за периода средства, върху които се начисляват ЗМР.

Забележка: Вследствие на закръгляване е възможно общата сума да не се равнява на 100%.

Източник: БНБ.

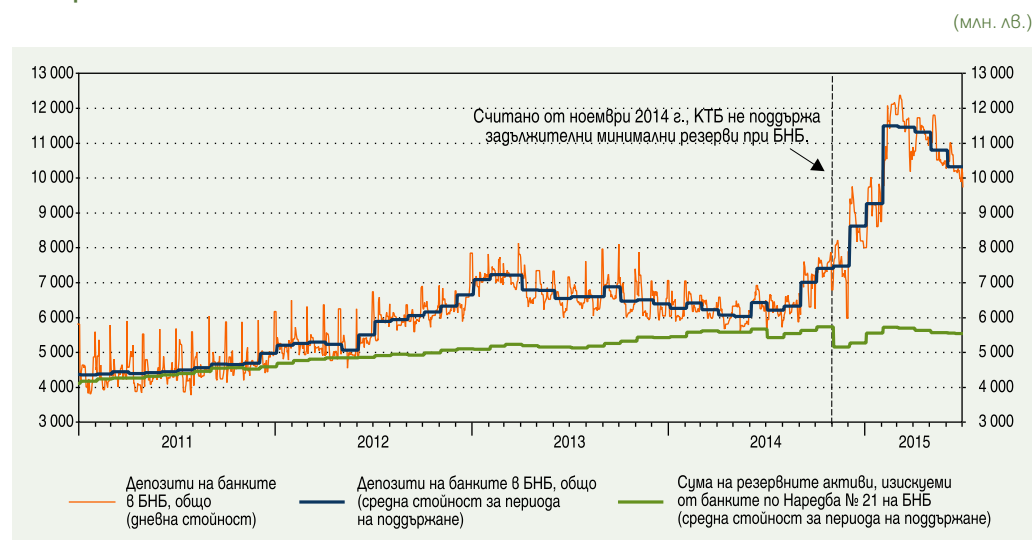
Резервните активи, с които банките изпълняваха нормата за ЗМР, бяха разпределени между средствата по сметки на банките в БНБ (7.9 процентни пункта) и признатите като резервни активи 50% от касовите им наличности (1.1 процентни пункта). През първото полугодие на 2015 г. среднодневният размер на левовите активи спадна с 15.2% спрямо средното им ниво през същия период на предходната година, докато растежът на резервните активи в евро възлезе на 32.2%, в резултат на което настъпи промяна във валутната структура на резервните активи на банките. Относителният дял на резервните активи в евро в общо поддържаните резерви нарасна на 43.8% средно за полугодие при ниво от 33.4% през първата половина на 2014 г.

През първите два месеца на годината свръхрезервите на банките нараснаха значително, като през февруари надвишаваха с 92.8% размера на изискуемите по Наредба № 21 на БНБ задължителни минимални резерви. През следващите месеци от полугодие се наблюдаваше тенденция към плавно понижение, като

⁵² Съгласно Наредба № 21 на БНБ банките поддържат ЗМР в размер на 10% от депозитната си база, с изключение на ЗМР върху привлечените от тях средства от чужбина в размер на 5% и върху привлечените средства от държавния и местните бюджети, които възлизат на 0%.

през юни техният размер достигна 83.9%. Високото ниво на свръхрезерви в българската банкова система бе формирано главно под влияние на паричната политика на ЕЦБ⁵³ и слабото търсене на кредити в икономиката. Влияние върху свръхрезервите в банковата система оказаха и предприетите от БНБ предпазни мерки за противодействие на външни рискове. В допълнение към осигурените средства по сметките за ЗМР и свръхрезервите банките поддържаха наличности по сметките си в националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ, чийто размер плавно се повиши през първите шест месеца на годината.⁵⁴

Резерви на банките в БНБ

Източник: БНБ.

⁵³ През юни 2014 г. ЕЦБ определи отрицателна лихва по депозитното улеснение. Това доведе до съществено спад на лихвените проценти на паричния пазар, като през юни котировките на ЮРИБОР с матуриретен до 3 месеца бяха отрицателни.

⁵⁴ Наличностите по сметките на банките в националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ влизат в баланса на управление „Емисионно“ като „задължения към банки“.

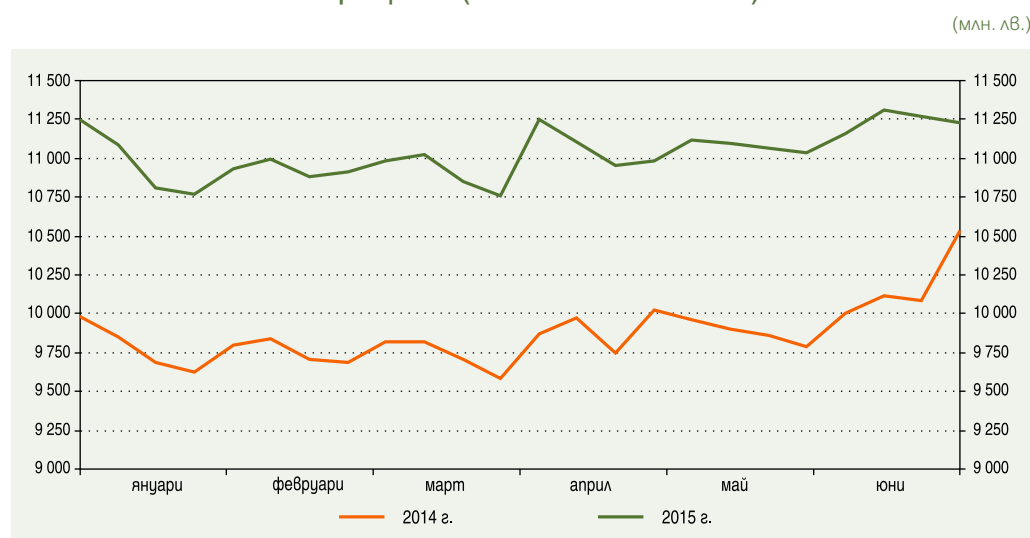
V. Наличнопарично обращение

БНБ притежава изключителното право да пуска в обращение в страната банкноти и монети.⁵⁵ Банкнотите и монетите, издадени от Банката, са законно платежно средство в страната и задължително без ограничения се приемат за плащания по пълната им номинална стойност. БНБ осигурява печатането на банкноти и сеченето на монети, както и опазването и унищожаването на изтеглени от обращение банкноти и монети.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)

Към 30 юни 2015 г. парите в обращение (извън касите на БНБ)⁵⁶ достигнаха 11 229.2 млн. лв. Спрямо края на юни 2014 г. те са нараснали съответно с 696.8 млн. лв., или с 6.62%. Тенденцията към плавно нарастване на парите в обращение на годишна база се запази и през първото шестмесечие на 2015 г., като по-значителен растеж беше отчетен за април и юни.

Банкноти и монети в обращение (извън касите на БНБ)

Източник: БНБ.

В края на юни 2015 г. в обращение бяха 375.5 млн. броя банкноти на стойност 10 990.1 млн. лв. На годишна база (спрямо юни 2014 г.) банкнотите нарастват с 11.3 млн. бр., или с 3.09%, а стойността им съответно с 676.1 млн. лв., или с 6.55%. Делът на банкнотите в съвкупната стойност на банкнотите и монетите извън касите на БНБ към 30 юни 2015 г. е 97.87%. Основен принос за годишното нарастване на броя банкноти в обращение заемат купюрите от 20, 50 и 100 лв. Те запазват положителния си темп на прираст на годишна база през последните няколко години. Същата тенденция се наблюдава и при купюрата от 2 лева, но сезонни и други фактори оказват по-малко влияние върху динамиката на банкнотите с по-ниска номинална стойност, тъй като те се използват в паричното обращение главно като средство за разплащане, което обслужва ежедневния оборот.

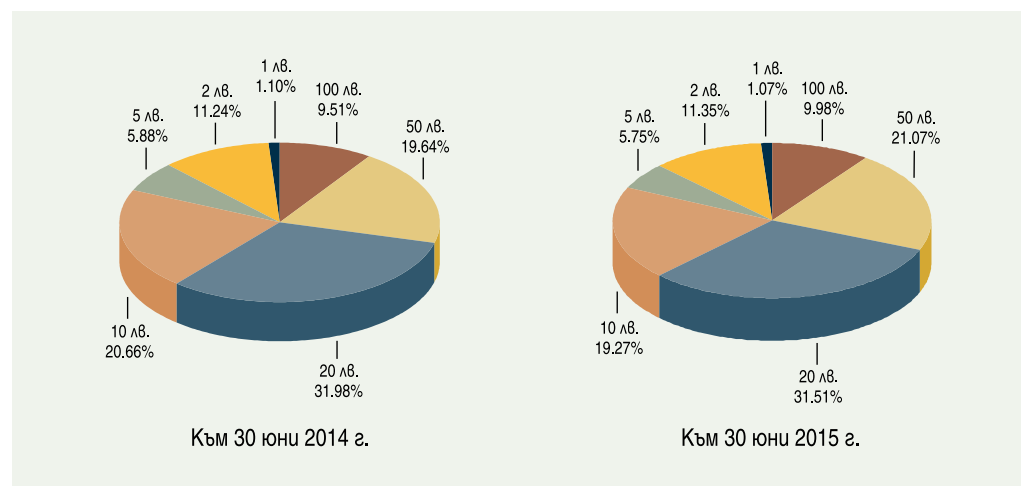
В структурата по стойност на купюрите в обращение в края на юни 2015 г. най-голям дял имат 50-левовите банкноти със съвкупна номинална стойност 3956.3 млн. лв. и с дял от 36.00% от стойността на всички банкноти в обра-

⁵⁵ Чл. 2, ал. 5 и чл. 25 от ЗБНБ.

⁵⁶ Банкноти, разменни и възпоменателни монети, емитирани след 5 юли 1999 г.

ние, следвани от банкнотите от 100 и от 20 лв. с дял съответно от 34.09% и 21.53%. Най-използвани в паричното обращение са купюрите от 20 и от 50 лв. В края на юни 2015 г. в обращение са съответно 118.3 млн. бр. банкноти от 20 лв. и 79.1 млн. бр. банкноти от 50 лв. с дял в общия брой на банкнотите в обращение съответно 31.51% и 21.07%. Купюрите от 10 и от 100 лв. имат дял съответно от 19.27% и 9.98%.

Дял на различните купюри в съвкупния брой на банкнотите в обращение

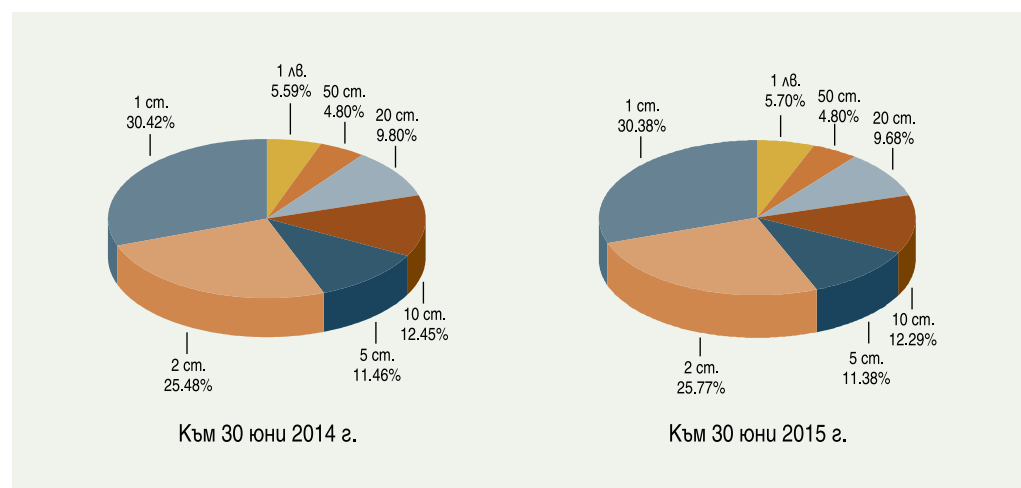
Забележка: Сборът на числата не се равнява на 100% поради закръгляване.

Източник: БНБ.

Средната по стойност банкнота в обращение към 30 юни 2015 г. е 29.27 лв. В сравнение с края юни 2014 г. стойността ѝ се е повишила с 0.95 лв., или с 3.36%, в резултат от по-високия темп, с който на годишна база нараства в паричното обращение броят на 100- и 50-левовите банкноти.

В края на юни 2015 г. разменните монети в обращение бяха 1837.6 млн. бр. на стойност 232.5 млн. лв. Спрямо юни 2014 г. разменните монети са се увеличили със 153.1 млн. бр., или с 9.09%, а стойността им е нараснала с 20.5 млн. лв., или с 9.67%. Към 30 юни 2015 г. дялът на разменните монети е 2.07% от съвкупната стойност на банкнотите и монетите извън касите на БНБ.

Дял на различните номинали в съвкупния брой на разменните монети в обращение

Източник: БНБ.

Продължава дългосрочната тенденция към постоянно нарастване на годишна база на съвкупния брой разменни монети в обращение, която се дължи главно на увеличаването на броя на монетите с нисък номинал. Броят на разменните монети от 1 и 2 стотинки се е увеличил съответно с 45.8 млн. и с 44.3 млн., или с 8.94% и 10.33% спрямо юни 2014 г. Броят на монетите от 1 лев в обращение също запазва високия си годишен темп на прираст през последните години, като към края на юни 2015 г. нараства с 11.11% спрямо края на юни 2014 г. По-висок е и годишният прираст на броя монети от 50 ст. – 9.19%. При останалите номинали нарастването на годишна база е в границите от 7.67% за монетите от 10 ст. до 8.37% при монетите от 5 ст.

В края на първото шестмесечие на 2015 г. стойността на средната разменна монета в обращение е 0.13 лв. и остава без промяна спрямо нивото от края на 2014 г.

Възпоменателните монети извън касите на БНБ са на стойност 6.7 млн. лв., като дялът им възлиза на 0.06% от стойността на парите в обращение.

Неистински банкноти и разменни монети

За първото шестмесечие на 2015 г. в БНБ са задържани общо 684 бр. неистински български банкноти, циркулирали в паричното обращение. Общият брой на задържаните неистински банкноти е с незначителен дял от 0.000182% от общия брой банкноти в обращение към края на юни 2015 г.

От общия брой неистински банкноти, регистрирани през първото шестмесечие на 2015 г., най-голям бе дялът на задържаните банкноти с номинал 20 лв. (59.80%). Съотнесени към броя 20-левови банкноти, намиращи се в паричното обращение в края на юни 2015 г., дялът на неистинските е 0.000346%. Неистинските банкноти от 50 лв. заемат дял от 20.31% в общия брой регистрирани неистински банкноти, а тези от 10 лв. – съответно 17.40%. Неистинските 2-, 5- и 100-левови банкноти са общо 17 бр. със съвкупен дял от 2.49% в общия брой задържани през отчетния период неистински банкноти.

В БНБ бяха задържани 402 бр. неистински български разменни монети, като от тях 257 бр. са от 50 ст. и 145 бр. – от 1 лев. Дялът на задържаните неистински български монети в общия брой на намиращите се в обращение към 30 юни 2015 г. разменни монети е 0.000022%.

В изпълнение на законовите си функции по извършването на експертна оценка на чуждестранни банкноти и монети, задържани на територията на България, през първата половина на 2015 г. в БНБ бяха задържани неистински чуждестранни банкноти, както следва: 857 бр. евро, 294 бр. долари и 66 бр. банкноти от други чуждестранни валути.

Емисионно- касова дейност на БНБ

БНБ осъществява своите емисионни и касови функции, осигурявайки отпечатването на нови банкноти и отсичането на нови монети, и извършва операции по приемане, предаване, изплащане, обработка, проверка за истинност и годност на постъпващите в БНБ банкноти и монети и чуждестранна валута, замяна на повредени български банкноти и монети, както и по унищожаване на негодни български банкноти и монети.

През първата половина на 2015 г. по договори с „Монетен дъвор“ ЕАД бяха доставени общо 68.5 млн. бр. новоотсечени разменни монети със съвкупна номинална стойност 10.6 млн. лв. В изпълнение на Монетната си програма за 2015 г. и на основание на чл. 25, ал. 1 от ЗБНБ през първото полугодие БНБ емитира една нова възпоменателна монета.⁵⁷

Общата стойност на внесените във и изтеглените от БНБ банкноти и разменни монети за периода януари – юни 2015 г. възлиза на 16 181.9 млн. лв. Внесените в БНБ български банкноти и разменни монети са на стойност 8269.4 млн. лв., което е със 782.9 млн. лв., или с 10.46% повече в сравнение

⁵⁷ Информация за пуснатите в обращение нови емисии банкноти, разменни и възпоменателни монети е публикувана на интернет страницата на БНБ.

със същия период на 2014 г. Изтеглените от БНБ през първите шест месеца на 2015 г. български банкноти и разменни монети са на обща стойност 7912.5 млн. лв. и спрямо същия период на 2014 г. са нараснали със 147.1 млн. лв., или с 1.89%.

За периода януари – юни 2015 г. чрез сортиращи машини в БНБ и в „Дружество за касови услуги“ АД⁵⁸ бяха обработени и проверени 468.0 млн. бр. банкноти и 78.8 млн. бр. разменни монети. В сравнение със същия период на 2014 г. броят на обработените банкноти е по-голям с 10.56%, а на обработените разменни монети е по-малък с 4.34%. В структурата по номинална стойност на обработените банкноти и монети най-висок дял имаха купюрите от 10 и 20 лв. и монетите от 10 и 20 ст. и от 1 лв.

При машинната обработка и проверка за годност през отчетния период като негодни за паричното обращение са отделени 34.7 млн. бр. банкноти, които са с 1.8 млн. бр., или с 4.87% по-малко от броя на негодните през същия период на 2014 г. През отчетния период най-голям дял от банкнотите, отделени като негодни за паричното обращение, имаха купюрите от 2, 10 и 20 лв., съответно 24.14%, 31.26% и 22.89%.

При проверката за годност на разменните монети през първото шестмесечие на 2015 г. са отделени 714.8 хил. бр. негодни за паричното обращение монети, което е със 123.3 хил. бр., или с 20.83% повече спрямо същия период на предходната година.

През първото полугодие БНБ закупи налична резервна валута на обща стойност 0.17 млн. евро, в т.ч. 0.15 млн. евро от бюджетни организации и 0.02 млн. евро от граждани. За същия период е продадена резервна валута в размер на 17.2 млн. евро, в т.ч. 3.1 млн. евро на бюджетни организации и 14.1 млн. евро на граждани.

През отчетния период БНБ извърши 4 пълни проверки в кредитни институции за спазване изискванията на Наредба № 18 за контрол върху качеството на банкнотите и монетите в наличнопаричното обращение и дадените указания по нейното прилагане. Обхватът на проверките включваше преглед на вътрешната нормативна уредба, регламентираща извършването на дейности и операции с банкноти и монети, извършване на тестове за контрол върху качеството на банкнотите, зареждани в банкоматите, и на използваните от тях машини за сортиране и за самообслужване. През първото шестмесечие БНБ извърши 16 тематични проверки в кредитни институции и доставчици на услуги за въвеждане в експлоатация и тестове за контрол на машини за сортиране и за самообслужване с оглед спазване на стандартите за разпознаване и годност.

⁵⁸ „Дружество за касови услуги“ АД е акционерно дружество за обработка на банкноти и монети, доставчик на услуги по смисъла на Наредба № 18 на БНБ, в което собственици на капитала са БНБ и четири търговски банки.

VI. Поддържане стабилността на банковата система и защита интересите на вложителите

1. Оценка на състоянието на банковата система

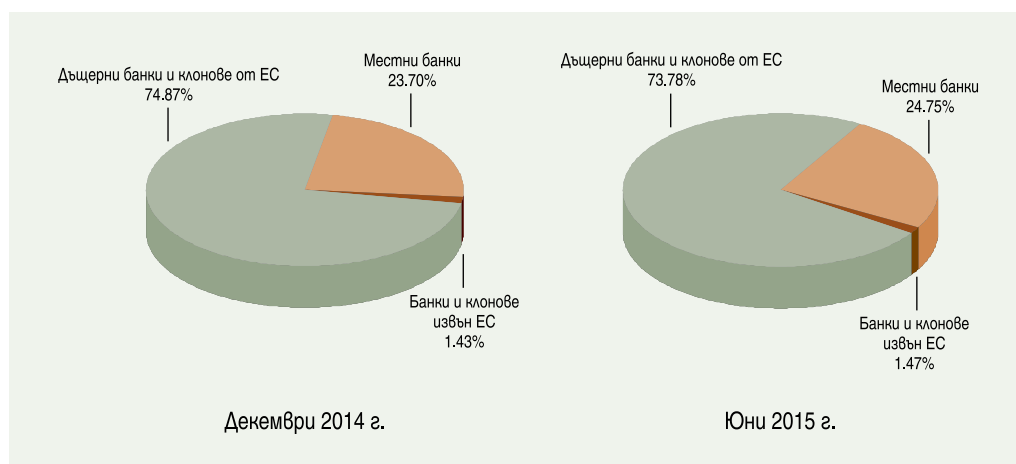
През първото полугодие на 2015 г. не настъпи промяна при основните фактори, които влияят върху поведението и бизнес активността на отделните кредитни институции. Тенденцията към поевтиняване на привлечения ресурс се запази, като особено силно изразено бе намалението на лихвените проценти по депозитите, привлечени от домакинства. Кредитната активност остана слаба въпреки понижаващите се лихвени проценти по кредитите.

Ликвидността на банковата система бе съхранена под влияние на допълнително акумулираните привлечени средства, както и в резултат от предприетите предпазни мерки на БНБ за противодействие на външни рискове за банковия сектор в България. Приложените макропруденциални мерки към всички кредитни институции в страната целяха запазване на капиталовите буфери и поддържане на висока ликвидност. Мерките спомогнаха да бъде запазена силната капиталова позиция и да се увеличи капиталовият излишък, както и да се подобрят показателите за ликвидност на всички банки. Освен това към банките в България с гръцко акционерно участие бе поставено допълнително изискване при своята дейност на територията на страната те да постигнат пълна независимост от компаниите майки.

През януари – юни активите на банковата система намаляха с 1.2 млрд. лв. (1.4%) до 83.9 млрд. лв. През периода върху динамиката на баланса на банковата система, както и върху пазарните позиции по групи банки влияние оказва политическата ситуация в Гърция. Допълнителен принос за измененията на отделни балансови агрегати имаше намалението на задълженията на отделни кредитни институции към банките майки.

В края на първото шестмесечие на 2015 г. дялът в баланса на банковия сектор на петте най-големи банки бе 56.1%. Пазарната позиция на местните банки слабо нарасна (до 24.7%), докато тази на дъщерните банки и клоновете от ЕС се понижи до 73.8%. Нямаше съществена промяна в пазарния дял на банките и клоновете извън ЕС – 1.5%.

Пазарен дял на местните и на чуждестранните банки според размера на активите

Източник: БНБ.

През първото полугодие структурата на баланса на банковия сектор претърпя известна промяна. В резултат от трансформацията на активи паричните средства⁵⁹ се увеличиха с 2.1 млрд. лв. (21.4%) спрямо края на 2014 г., като техният дял в активите на системата в края на юни достигна 14.2%. Делът на кредитите и авансите намаля до 65.7%. През периода спад регистрираха вземанията от кредитни институции поради свиването при тези от нерезиденти. Кредитната дейност остана слаба, като бяха извършени и продажби на портфейли. Портфейлите с ценни книжа слабо нараснаха (с 387 млн. лв.) вследствие разнопосочната динамика на дълговите инструменти на резиденти и нерезиденти. Общо делът им в активите на кредитните институции се увеличи от 12.9% до 13.5%. През периода се увеличиха придобитите от банките български ДЦК, а се свиха репо сделките с инструменти на чуждестранни емитенти. В края на юни 81.7% от общия размер на инвестициите в дългови ценни книжа на кредитните институции бяха от сектор „държавно управление“ (резиденти).

Намаление с 1.2 млрд. лв. бе отчетено при финансовите пасиви, оценени по амортизирана стойност. Общата сума на депозитите през полугодие бе повлияна от съществено намаление на ресурса от кредитни институции (нерезиденти). Същевременно депозитите от резиденти – нефинансови предприятия и домакинства, продължиха да нарастват и в края на юни съставляваха 89.4% от привлечения ресурс.

В края на полугодие общият размер на brutните кредити и аванси бе 61.5 млрд. лв.⁶⁰, формирани главно от експозиции към резиденти. Повече от половината от brutните кредити (без тези за кредитни институции и централни банки) бяха заеми за нефинансови предприятия (62.0%), а делът на заемите за домакинства бе 34.0%. Вземанията от кредитни институции възлязоха на 6.8 млрд. лв., а тези от други финансови предприятия – на 1.6 млрд. лв. Във валутната структура на brutните кредити и аванси делът на позициите в евро бе 51.2%, а на тези в левове – 42.2%.

В края на първото шестмесечие общият размер на депозитите бе 71.1 млрд. лв., 89.4% от които са от резидентни източници⁶¹. В структурата на депозитите с най-голям дял от 59.8% бяха тези на домакинства, следвани от привлечения средства от нефинансови предприятия – 24.4%. Привлеченият ресурс от кредитни институции съставляваше 7.9% от общите депозити. В края на юни делът на левовия ресурс бе 52.8%, а на този в евро – 38.3%.

В края на юни размерът на собствения капитал бе 10.8 млрд. лв. и за периода намаля с 30 млн. лв. (0.3%).

През първото полугодие на 2015 г. ликвидният и кредитният риск останаха водещи за банковия сектор, но съществено влияние оказаха и външни за системата фактори. Международната среда беше източник на несигурност и влияеше както върху икономическата конюнктура, така и върху нагласите и доверието в банковата система. Периодът се характеризираше с напрежение поради неясния изход от финансовата ситуация в Гърция и потенциалния пренос на нестабилност върху местните банки с гръцко участие в капитала.

През полугодие не бе отчетена промяна в нивото и остротата на кредитния риск, като качеството на активите извън кредитния портфейл остана добро. Политическата и икономическата несигурност на външните пазари и в частност в региона продължиха да се отразяват върху бизнес поведението на кредитните институции у нас.

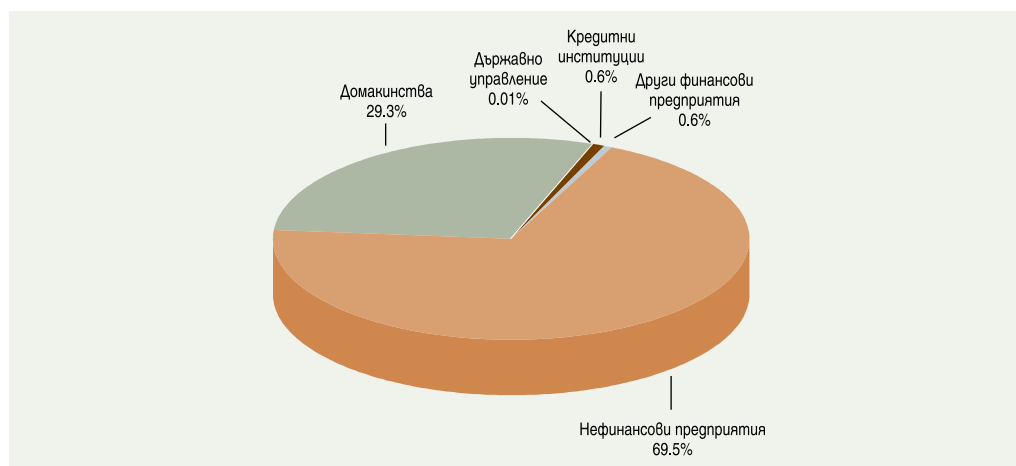
⁵⁹ Считано от 1 януари 2015 г., БНБ започна да публикува данните за баланса и отчета за приходите и разходите в съответствие с отчетните образци, въведени с Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014. Поради хармонизацията на понятията и дефинициите не следва да се търси съвпадение между начина и обхвата на отчитане на тези позиции в старата и в новата отчетност (съответно до края на 2014 г. и от началото на 2015 г.). За постигане на съпоставимост на данните с края на 2014 г. в *паричните средства* са включени само паричните наличности и паричните салда в централни банки (без други влогове на виждане).

⁶⁰ Източник: БНБ (МПФ 1 – макропруденциална форма 1).

⁶¹ Източник: БНБ (МПФ 1).

В края на юни общата сума на необслужваните експозиции⁶² в банковата система бе 11 млрд. лв., включваща 10 941 млн. лв. кредити и аванси и 38 млн. лв. дългови ценни книжа. Експозициите с просрочие над 1 година съставляваха 7.2 млрд. лв.

Структура на необслужваните експозиции по сектори към 30 юни 2015 г.

Източник: БНБ.

В структурата на необслужваните експозиции по институционални сектори в края на полугодиято основен дял имаха експозициите на нефинансови предприятия (69.5%), следвани от тези на домакинства (29.3%).

Делът на необслужваните кредити и дългови ценни книжа в общия брутен размер на всички експозиции в банковата система в края на полугодиято бе 13.49%.

Натрупаната в системата обезценка достигна в края на юни 5739 млн. лв., начислена предимно за експозиции, просрочени над 1 година. Общият размер на обезценката осигури 52.3% покритие на всички необслужвани експозиции.

Качеството на балансовите позиции (различни от кредити) се запази на добро ниво. Влияние за това оказаха и допълнителните макропруденциални мерки от страна на БНБ, насочени към ограничаване разпространението в банковата система на рискове, произтичащи от международната среда. Мерките засегнаха главно пласменти към банките майки и ценни книжа на правителства с висок държавен риск. В резултат делът на *паричните салда в централни банки* се повиши до 12.3% от общите активи на банковата система, а заедно с *паричните наличности* и *другите влогове на виждане* общият им дял достигна 16.5% от балансовото число. Структурата на ценните книжа (с дял 13.5% в баланса на банковата система) също се подобри. Инвестициите в книжа на българското правителство достигнаха 9 млрд. лв. Общият размер на облигациите, емитирани от *нерезиденти*, спадна до 1.8 млрд. лв., а с това и техният дял – до 16.6% от дълговите ценни книжа в системата. Под действието на препоръките на БНБ за намаляване на експозициите към банките майки пласи-

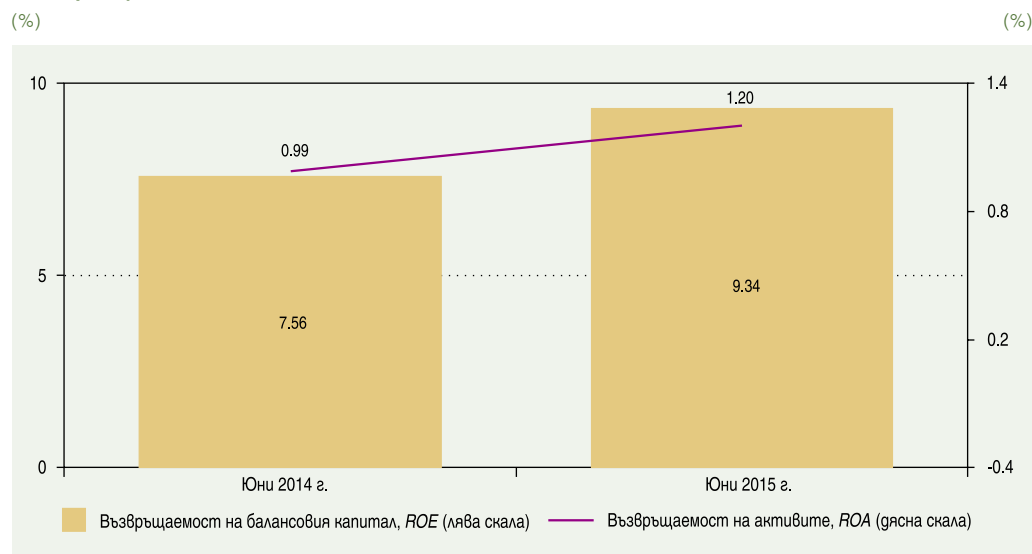
⁶² С изменение от 9 януари 2015 г. В Регламент за изпълнение (ЕС) № 680/2014 бяха въведени дефинициите, обхватът, честотата на докладване и отчетните образци, приложими в областта на качеството на активите и реструктурираните експозиции (публикувани в „Официален вестник на Европейския съюз“ на 20 февруари 2015 г.). Като част от хармонизацията бе отменена отчетна форма 40 на БНБ „Информация за качеството на кредитите и обезценката“. Това се отрази върху обхвата, честотата и съдържанието на данните за отделните банки и за банковата система като цяло, поради което не следва да се търси сравнимост с базата данни до края на 2014 г. Данните към края на юни 2015 г. бяха получени с образец 18 „Информация за обслужвани и необслужвани експозиции“ от Общата рамка за финансово отчетване (ОРФО/*FINREP*), валидна за всички държави – членки на ЕС. В образец 18 позицията „необслужвани експозиции“ има по-широк обхват от прилагания до края на 2014 г. (по националните критерии, определени в отменената Наредба № 9). Според единната европейска методология за счетоводни цели „необслужвани експозиции“ са всички обезценени активи, които могат да бъдат както кредити и аванси, така и дългови ценни книжа.

раните обеми в *нерезидентни кредитни институции* спаднаха до 5.6 млрд. лв., а техният дял се понижи до 81.7% от общия размер на вземанията от банки.

Рентабилността на кредитните институции остана под влияние на ограничените възможности за инвестиции и на необходимостта от поддържане на висока ликвидност⁶³. Продължаващият спад в приходите от лихвоносни активи, ускорил се през последните 12 месеца, беше компенсиран с намаление на лихвените разходи. Разходите за лихви бяха с 231 млн. лв. (31.6%) по-малко спрямо отчетените за същия период на 2014 г. В края на юни 2015 г. банковата система отчете приходи от лихви в размер на 1.9 млрд. лв., или със 132 млн. лв. по-малко спрямо първото полугодие на предходната година. Същественото намаление на разходите за лихви обуслови повишението на нетния лихвен доход с 99 млн. лв. до 1.4 млрд. лв. Положителен ефект върху доходността на банковата система оказаха по-високият доход от такси и комисиони и понижението на разходите за обезценка. Динамиката на оперативните приходи и разходи повлия благоприятно върху съотношението за ефективност, което в края на юни 2015 г. се подобри до 49.50%.

За първите шест месеца на 2015 г. банковата система реализира 503 млн. лв. печалба, която бе със 106 млн. лв. по-висока от отчетената за първото полугодие на предходната година. Повечето кредитни институции постигнаха по-висок положителен финансов резултат, а отчетената загуба в банковата система намалая. В края на юни нивото на показателя за възвръщаемост на активите на банковата система (*ROA*) бе 1.20% (при 0.99% за същия период на 2014 г.). Увеличеният финансов резултат бе предпоставка и за по-доброто ниво на възвръщаемост на балансовия капитал (*ROE*) – 9.34%.

Възвръщаемост на активите и на капитала

Забележка: Данните за юни 2014 г. не включват КТБ.

Източник: БНБ.

През първото полугодие на 2015 г. капиталовата база на банковата система бе с добър капацитет за покриване на рисковете, присъщи за дейността на кредитните институции. Спрямо края на 2014 г. собственият капитал бе увеличен с 227 млн. лв. (2.1%). Капиталът от първи ред възлезе на 10.1 млрд. лв., а този от втори ред – на 937 млн. лв.

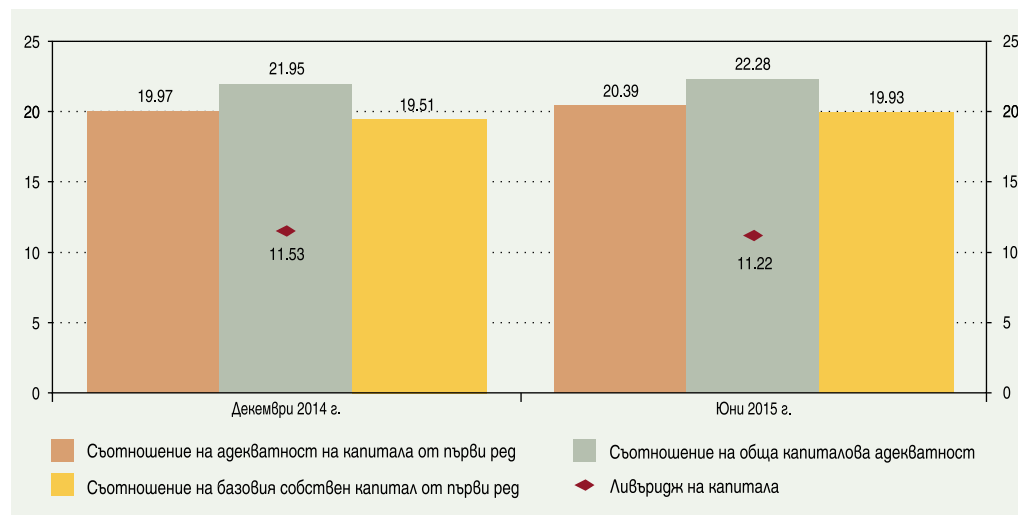
Съотношенията на обща капиталова адекватност и адекватност на капитала от първи ред се повишиха и в края на юни бяха съответно 22.28% и 20.39%. По-висока стойност бе отчетена и при съотношението на базовия

⁶³ Анализът на доходността на банковата система и съответните показатели за доходност към юни 2014 г. не включват данните за КТБ.

собствен капитал от първи ред – 19.93%. Към края на юни всички банки отчетоха капиталова адекватност над изискуемия минимум от 8%. В края на полугодиято формираният над минимално изискуемото ниво на капиталова адекватност излишък възлезе общо за системата на 7.1 млрд. лв., като спрямо края на 2014 г. се увеличи с 206 млн. лв. При една кредитна институция бе констатирано неизпълнение на изискванията за капиталови буфери, изразяващо се в недостиг на базов собствен капитал, поради което са предприети съответните надзорни мерки.

Избрани капиталови показатели по Наредба № 8 за капиталовата адекватност и по Регламент (ЕС) № 575/2013 за капиталовите изисквания

(%)

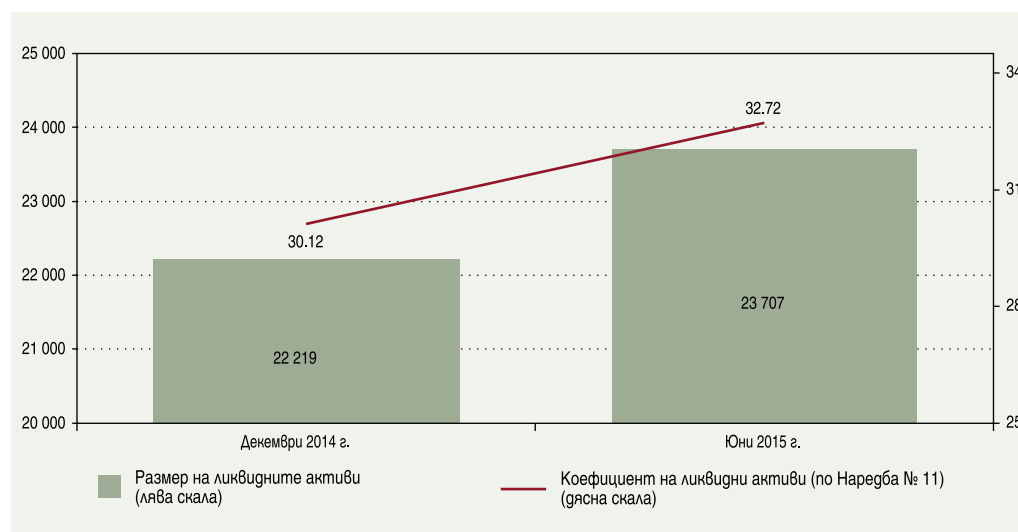
Източник: БНБ.

В структурата на рисково претеглените експозиции продължиха да доминират тези за кредитен риск. През полугодиято не бе регистрирана съществена промяна в дяловете на рисково претеглените експозиции към позиционен, валутен и стоков риск и тези за операционен риск. В рамките на рисково претеглените експозиции за кредитен риск експозициите на предприятия заемаха най-висок дял – 45%, следвани от експозициите на дребно с дял от 18%.

Избрани показатели за ликвидност

(млн. лв.)

(%)

Източник: БНБ.

През периода януари – юни 2015 г. кредитните институции не само запазиха високи нивата си на ликвидност, но и продължиха да акумулират допълнителни ликвидни средства в балансите си. В рамките на първите шест месеца на 2015 г. ликвидните активи в системата нараснаха с 1.5 млрд. лв. спрямо края на 2014 г. и в края на юни възлязоха на 23.7 млрд. лв. Основен принос за повишения размер на ликвидните активи имаше увеличението на паричните средства и паричните салда в БНБ (с 2.1 млрд. лв., 21.5%). В резултат от предприетите от БНБ мерки по отношение на банките с гръцко акционерно участие бе отчетен спад с 3.2 млрд. лв. (41.6%) при средствата по разплащателни сметки в други банки и при междубанковите депозити до 7 дни. Освободеният ресурс бе инвестиран главно в търгуеми дългови ценни книжа, издадени от централни правителства или централни банки, които се увеличиха с 2.6 млрд. лв.

Коефициентът на ликвидни активи на банковата система през шестте месеца на 2015 г. бе в диапазона 32–34%, като в края на юни нивото му възлезе на 32.72%.

2. Оценка на финансовото състояние на финансовите институции, регистрирани по чл. За от Закона за кредитните институции

През първата половина на 2015 г. продължи процесът на пререгистрация на финансовите институции при условията на установените през 2014 г. по-високи нива на капитал и прозрачност в структурата на собствеността. Въпреки значителния брой на служебно заличените дружества към 30 юни 2015 г. финансовите институции, вписани в Регистъра по чл. За от Закона за кредитните институции (ЗКИ), бяха 193, 26 от които са взаимоспомагателни кооперации на частни земеделски стопани, създадени по схемата за земеделски капиталов фонд съгласно сключени договори между правителството на Република България и ЕК.

Общата сума на активите към 30 юни 2015 г. остана непроменена (6.2 млрд. лв.).⁶⁴ В края на полугодия относителният дял на активите на сектора достигна 7.4% от активите на банковата система. Активите на 20-те най-големи финансови институции формираха 72.6% от баланса на сектора.

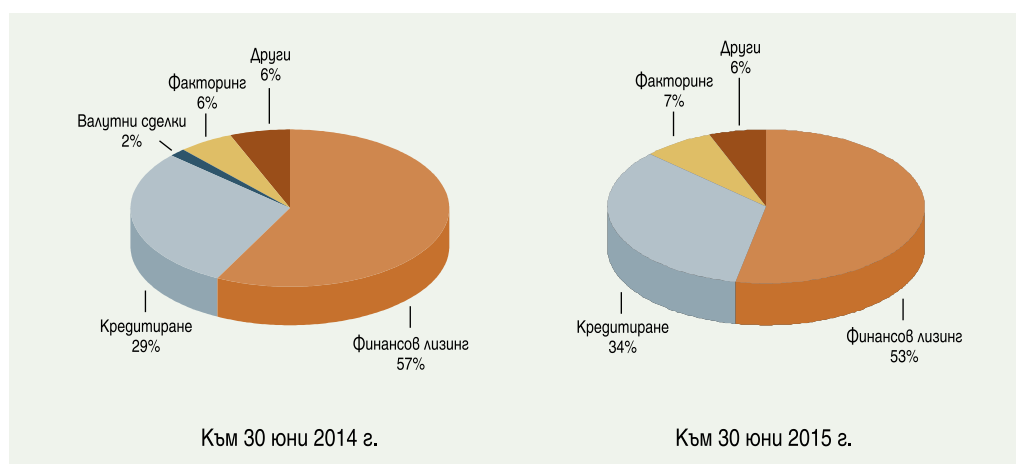
Разпределението на пазарните дялове на финансовите институции, специализирани в съответните дейности, се промени през отчетния период поради вътрешното преразпределение на относителните дялове, но лизинговите дружества запазиха преобладаващ дял, следвани от кредитиращите дружества и финансовите институции, извършващи факторинг услуги.

Анализът на пазарните дялове на наблюдаваните дейности показва обща тенденция към увеличение на дейността „кредитиране“ и „придобиване на вземания по кредити, вкл. факторинг“ спрямо традиционно развитата лизингова дейност.

В структурата на активите позицията „кредити и вземания (включително финансов лизинг)“ нарасна спрямо юни 2014 г. до 80% (5.0 млрд. лв.). Размерът на кредитите и вземанията в левове и в евро в края на юни 2015 г. бе сходен – 2.5 млрд. лв. Преобладаващата част от вземанията в евро бяха предимно от финансов лизинг. Вторият съществен балансов агрегат „парични средства“, предимно в левове, остана непроменен (11%). Портфейлът от кредити и вземания на 20-те най-големи финансови институции съставлява 70% от общия портфейл на всички финансови институции. Дейността на сектора постепенно се концентрира в портфейла от лизингови вземания и потребителски кредити.

⁶⁴ Балансовото число не включва данните за взаимоспомагателните кооперации.

Структура на активите по групи финансови институции

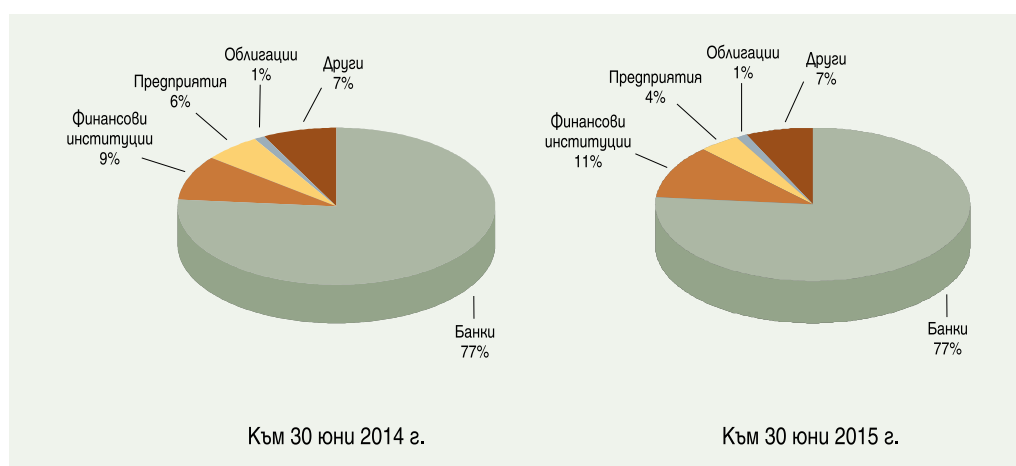

Източник: БНБ.

В края на юни 2015 г. качеството на кредитите остана влошено. Брунтните обезценени кредити слабо се свиха и достигнаха 2.5 млрд. лв., или 48% от брутния кредитен портфейл. Кредитите с просрочие над 90 дни заемаха 29% от брутните обезценени кредити (при 23% към юни 2014 г.), а тези с просрочие поради други причини – 50% (при 18% към юни 2014 г.). Разходите за обезценка на активите намаляха до 689 млн. лв.

Привлечените средства не се промениха спрямо края на първото полугодие на 2014 г. – 4.6 млрд. лв. Банковият ресурс (3.5 млрд. лв.) остана основен източник за финансиране на сектора, като в края на полугодиято дялът му съставляваше 77% от общите привлечени средства. Относителният дял на финансирането от чуждестранни банки продължи да намалява и достигна 74.6% от привлечения ресурс (78.7% към 30 юни 2014 г.). Другите източници на външно финансиране запазиха относителния си дял. Дялът на краткосрочните задължения за първото полугодие на 2015 г. (43.3%) нарасна незначително спрямо същия период на 2014 г. (40.7%). Дългосрочното финансиране над 3 години намалѐ до 21.3% (28% към юни 2014 г.).

Структура на привлечените средства

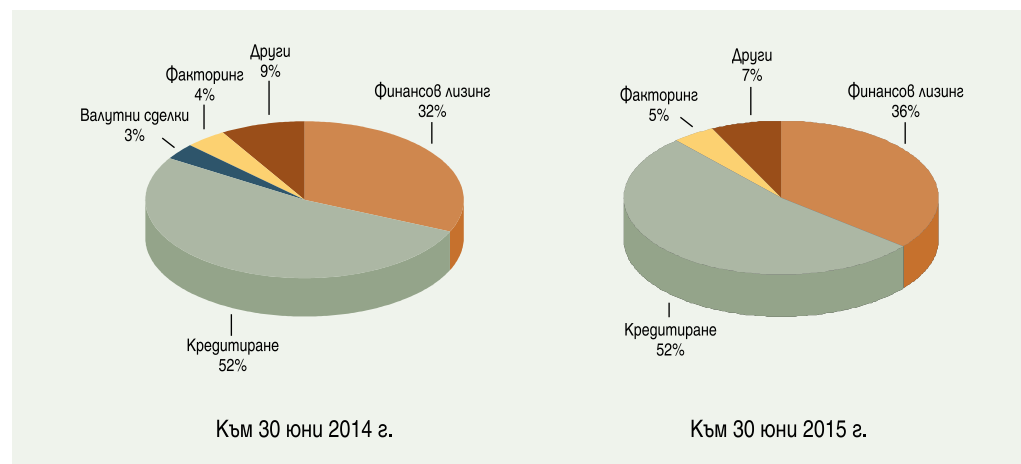

Източник: БНБ.

Собственият капитал на финансовите институции за първото шестмесечие на 2015 г. се увеличи с 13.7% и в края на юни възлезе на 1.3 млрд. лв. Капиталовата позиция на сектора достигна нивата, отчетени за същия период на

2013 г. Наблюдаваната положителна тенденция се дължеше на реализираната печалба и по-високите нива на капитал.

Разпределение на собствения капитал

Източник: БНБ.

В края на юни 2015 г. финансовите институции постигнаха печалба в размер на 91 млн. лв., основен принос за която имаха кредитиращите дружества (64%), следвани от лизинговите дружества (19%). Спрямо юни 2014 г. нетният лихвен доход на финансовите институции (254 млн. лв.) се увеличи с 3.2%, което се дължи главно на по-ниските разходи за лихви. Към юни 2015 г. нивото на текущата ликвидност (15%) на сектора не се промени спрямо юни 2014 г.

3. Дейност на банковия надзор

Официалният старт на оценката за съответствието на надзорните практики на БНБ с „Основни принципи за ефективен банков надзор“ на Базелския комитет по банков надзор започна на 8 октомври 2014 г., като основната дейност по оценката бе извършена през първото шестмесечие на 2015 г. В БНБ бяха получени въпросници от Международния валутен фонд и Световната банка (МВФ/СБ), съдържащи изключително подробно разписани въпроси, следващи структурата и логиката на 29-те базелски принципа за ефективен банков надзор. На базата на изпратената от управление „Банков надзор“ информация бе организирана и официална мисия за проверка на място, която се осъществи в периода 17 март – 3 април 2015 г. Заключениета на екипа на МВФ/СБ бяха финализирани през третото тримесечие на 2015 г., в рамките на което към БНБ бяха отправени допълнителни уточняващи въпроси.

На свое заседание от 30 юли 2015 г. УС на БНБ прие становище по независимата оценка относно състоянието на банковия надзор на БНБ, изготвена от МВФ/СБ, след като БНБ анализира внимателно констатациите и отправените препоръки. Бе публикуван детайлен доклад, който включва самооценката от страна на БНБ, оценката и препоръките от страна на МВФ и СБ, както и степените на съответствие по отделните принципи.⁶⁵

През второто тримесечие на 2015 г. приключи изготвянето на проекта на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници (ЗВПКИИП), който въвежда в българското законодателство Директива 2014/59/ЕС за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

⁶⁵ http://www.bnb.bg/PressOffice/POPressReleases/POPRDate/PR_20151005_1_BG

Законът бе приет от Народното събрание на 30 юли 2015 г.⁶⁶ Съгласно Закона БНБ е органът за реструктуриране на банките в България. Основните решения в областта на реструктурирането на банки ще се вземат от УС на БНБ, като тези решения подлежат на задължително съгласуване и изрично одобрение от министъра на финансите, когато засягат публичните финанси или имат системни последици (например за небанковия сектор или за реалната икономика). Прилагането на държавните инструменти за финансова стабилизация се ръководи от Министерството на финансите, като БНБ оказва съдействие съгласно правомощията си. Експертната работа на БНБ като орган за реструктуриране и подготовката на съответните решения на УС на БНБ ще се извършват от новосъздадената дирекция „Реструктуриране на кредитни институции“, която е на пряко подчинение на управителя. Налице са изисквания, които са заложили и в ЗВПКИИП, за оперативна независимост между функциите на БНБ като орган по реструктуриране, от една страна, и надзорен орган или централна банка, от друга. Освен това чрез ЗВПКИИП се създава Фонд за реструктуриране на банки, администриран от УС на Фонда за гарантиране на влоговете в банките, разходите за който се покриват от предвидената в Закона за гарантиране на влоговете в банките (ЗГВБ) допълнителна вноска за финансиране на административните разходи.

На 26 февруари 2015 г. ЕК публикува своя доклад от 2015 г. относно България, който включва и резултатите от задълбочения преглед по чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономически дисбаланси. Една от препоръките на ЕК е България да извърши независим анализ на качеството на активите в цялата банкова система, както и да я подложи на тест за устойчивост по т.нар. подход „отдолу нагоре“ (*bottom-up*) в тясно сътрудничество с европейските органи. Съгласно § 10 от Преходните и заключителните разпоредби на ЗВПКИИП с оглед гарантиране ефективно функциониране на финансовата система и необходимостта от осигуряване на по-голяма прозрачност на операциите на местния финансов пазар и в съответствие с Националната програма за реформи „Европа 2020“ на БНБ е възложен мандат да организира извършване на преглед на качеството на активите (ПКА) на цялата банкова система, включително проверка на качеството и адекватността на използваните оценки за стойност на активите, приетите обезпечения и практиките по обезценяване и провизиране при участие на независими външни лица с висока професионална репутация. Този преглед ще бъде извършван в пряко сътрудничество с компетентните органи в ЕС, като ще бъде разработена методология за ПКА, съответстваща на прилаганата от ЕЦБ връзка със стартирането през 2014 г. на Единния надзорен механизъм.

Действията по линия на макропруденциалния надзор бяха продиктувани от изискванията на макропруденциалния мандат на БНБ и насочени към неутрализиране или минимизиране на рисковете с цел запазване стабилността на банковата система. Постигането на тази цел наложи усъвършенстване на вече разработени и прилагани макропруденциални инструменти и специфични надзорни действия, а също и внедряване на нов пакет за макропруденциален мониторинг на процесите в банковата система и в отделните кредитни институции.

Като част от мониторинга на системния риск в банковата система БНБ регулярно следи макроикономическите и финансовите параметри и рискове в страните от ЕС, представени чрез дъщерни банки или клонове със значим дял в българската банкова система. С изострянето през първата половина на 2015 г. на финансовата ситуация в Гърция предприеманите мерки и препоръки към банките с гръцко акционерно участие бяха разширени. При хипотеза за финансова криза в Гърция тези действия позволяват да се минимизира трансферът на риск към българската банкова система. Освен строги изисквания за

⁶⁶ Законът е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 62 от 14 август 2015 г.

ликвидност и капитал на институциите с гръцко акционерно участие бе препоръчано понижаване на балансовата нетна позиция (активи минус задължения) към техните банкови групи, постигане на оперативна независимост (на информационните системи и при осъществяването на платежни операции), подобряване на контрола върху ликвидните ресурси на местно ниво, планове за реакция при потенциален ликвиден натиск и др. За ограничаване преноса на негативните последици през 2015 г. бяха предприети също последователни действия в сътрудничество с компетентните надзорни органи, ЕК и ЕБО. Приложени бяха мерки за текущ мониторинг на финансовото поведение на банките, което позволи, от една страна, своевременно да се оценява ефективността на вече въведени инструменти и препоръки, и, от друга, при необходимост – тяхното оптимизирание за отделни банки или на ниво система.

Въведен бе пакет от данни, необходими за анализ на системните рискове и за осъществяване на макропруденциален мониторинг. Специализираните справки дават своевременно подробна информация, съобразена с бизнес профила на българските банки. Тя допълва хармонизираната финансова информация по изготвените от ЕБО „Технически стандарти за изпълнение“ (ITS), чийто фокус е финансовото посредничество, осъществявано от системно значимите банкови групи в ЕС. Инструментариумът на макропруденциалния надзор е комплексен и цели както да се събере информация за промени в склонността към риск и за толеранса на риск в действията на банките по основни бизнес линии (корпоративно кредитиране, ипотечно кредитиране, политика на обезпечения, миграция на кредити, експозиция към партньори и сектори на икономиката и др.), така и да даде възможност за ранна идентификация на зони с повишен риск за стабилността на системата.

Макропруденциалните анализи и наблюдение продължиха да бъдат органично обвързани и с комплексното наблюдение на процесите в небанковия сегмент на финансовата система на страната. Необходимото внимание бе отделено и за изследване на процесите в международната среда, имащи пряко отношение към възможен пренос на нестабилност (зараза) за банковата система на България. Значими ресурси бяха ангажирани и по линия на експертизи, свързани с дейността на Европейския съвет за системен риск (ЕССР), като бяха анализирани възможните проявления за България на общи за банковата система на ЕС рискове и потенциални зони на нестабилност.

Надзорните прегледи и оценки на кредитните институции, реализирани посредством дистанционно наблюдение и инспекции на място, продължиха да бъдат основен приоритет в дейността на банковия надзор и през първата половина на 2015 г. Обект на засилено внимание бяха динамиката на основните рискове в дейността на кредитните институции и тенденциите в рисковия им профил. Бяха присъдени надзорни рейтинги, отразяващи текущия рисков профил (в т.ч. на качеството на активите, доходността и ликвидността) на отделните банки. През този период в резултат от наблюдението на цялостното финансово състояние и представяне на кредитните институции и на база констатациите от проведените инспекции на място бяха подготвени годишните рейтингови оценки по системата CAMELOS, отразяващи степента и управлението на рисковете в дейността им през 2014 г.

Важен елемент от текущия мониторинг на финансовото състояние на кредитните институции беше актуализирането на формата на докладване на тримесечните дистанционни анализи, съдържащи ключови рискови индикатори за отделните компоненти, които отразяват промените в надзорната и финансовата отчетност, в сила от 2014 г.

Във връзка с развитието на политическите процеси в Гърция и с негативното им отражение върху гръцкия банков сектор беше осъществена активна комуникация и обмен на информация с разположените в България дъщерни банки, гръцка собственост, от една страна, и ЕЦБ, от друга. Бяха извършени анализ

и оценка на оперативната самостоятелност на кредитните институции с гръцко акционерно участие на база изисквана от тях актуална информация.

През периода бяха проведени осем надзорни инспекции с различен обхват, в т.ч. за оценка на промени в груповите модели, проследяване на постигнатия напредък и изпълнение на препоръки от предходни надзорни проверки във връзка с прилагане на усъвършенствани подходи при измерването на рисковете за капитала. Отправна цел на извършените инспекции на място беше да анализират и оценят рисковия профил на кредитните институции, адекватността на системите за наблюдение и контрол на поетите рискове и достатъчността на капитала, корпоративното управление и вътрешноконтролните механизми. Също така обект на проверките бяха способността за генериране на печалба, ликвидните рискове и ликвидната позиция, спазването и правилното тълкуване и прилагане на действащата от началото на 2014 г. регулаторна рамка, в т.ч. закони, наредби, регламенти, директиви, технически стандарти за изпълнение, регулаторни технически стандарти, насоки и др. Основен акцент в надзорните проверки на място беше поставен върху развитието на кредитните институции и ефектите от текущата икономическа среда, прегледа на механизмите за управление на необслужваните експозиции, ефективността при тяхната събираемост, условията за прилагане на мерки за реструктуриране, утвърдените вътрешни политики в тази връзка и др.

Установени бяха 154 броя формални нарушения на нормативната уредба за кредитните институции и бяха предложени 115 броя препоръки към ръководствата им за подобряване на дейността и управлението на поетите рискове. Основната част от констатираните нарушения са свързани с неправилното определяне и измерване на риска по рискови експозиции и тяхното обезценяване, както и с некоректно прилагане на изискванията на надзорните регулации. Препоръките, отправени в хода на проведените инспекции на място в банки, прилагащи усъвършенствани подходи за измерване на рисковете, се отнасят до качеството на данните, документирането, изготвяните вътрешни валидации, необходимостта от преизчисляване при някои от вътрешните модели, извършването на допълнителни тестове, резултатите от дейността на службата за вътрешен контрол, отразяването на промените в общата регулаторна рамка и др.

Продължила активното сътрудничество и обменът на информация по линия на надзорните колегии във връзка с надзора върху дъщерни кредитни институции, представляващи част от европейски банкови групи. През този период бяха изработени 9 оценки на риска (относно финансовото състояние на кредитните институции и нивото на рисковете в тях), които бяха включени в обобщената информация, необходима за изработване на съвместните решения за капиталовата адекватност и ликвидността на ниво банкова група и в частност за отделна кредитна институция.

Приемането на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и на Регламент (ЕС) 2015/847 относно информацията, придружаваща преводите на средства, очерта дългосрочните приоритети в областта на превенцията срещу навлизането на нелегитимни средства в банковия сектор. БНБ подкрепи с експертния си потенциал сформираниите междуведомствени групи за разработване на методика за национална оценка на риска и финализиране на Плана за прилагане на националната стратегия за противодействие на изпирането на пари. Изразена беше готовност за започване на работа по въвеждане в националното законодателство на новите европейски изисквания, определени с Директива 2015/849, и на ревизираните препоръки на Специалната група за финансови действия (*FATF*). Продължи активното участие в експертни групи на Европейския банков орган (ЕБО) за разработване и приемане на предвидените в Директивата указания, насочени към изграждане

на унифицирани критерии и хармонизиране на практиката в рамките на ЕС при прилагането на международните стандарти за превенция.

През първата половина на 2015 г. напредна изготвянето на оценка за адекватността на изградените в банките механизми за контрол и предпазване от използването им за изпиране на пари. Надзорният процес беше подпомогнат и от допълнителната информация, представяна от банките с новите отчетни форми. Констатациите при проверките на място сочат положителни тенденции при усъвършенстване на процедурите за защита, но все още се наблюдават случаи на недостатъчна ресурсна и технологична обезпеченост, което се отразява върху бързината и качеството при генерирането на данни. Експерти на БНБ бяха ангажирани и с осъществяването на тематични проверки на международни операции и сделки, характеризиращи се с фактическа и правна сложност. Резултатите от проверките бяха изпратени на компетентните институции за предприемане на съответни мерки съобразно законовите им правомощия. Банките бяха своевременно уведомени за използваните схеми с цел прилагане на подходящи техники за минимизиране на риска.

При извършените планови и тематични инспекции бяха установени 11 нарушения и бяха отправени 19 препоръки. На една банка бе наложена мярка по чл. 103, ал. 2, т. 1 от ЗКИ, като за преодоляване на установените повтарящи се слабости и пропуски бяха набелязани конкретни действия.

Проверките по прилаганите от няколко банки методики и практики за формиране на влоговата база, определена в ЗГВБ, не показаха различие с установените вече констатации за останалата част от сектора.

Продължиха действията на БНБ, насочени към осигуряване на ясни и прозрачни условия на предлаганите от банките депозитни продукти. Проследяваше се изпълнението на направените препоръки за подобряване качеството на оповестяваната от банките информация, като беше изследвано и въздействието ѝ върху вложителите. На национално ниво усилията бяха подпомогнати от работата на Комитета за защита на потребителите и за финансови иновации към ЕБО, където с участието на експерти от БНБ бяха подготвени и публикувани „Насоки относно националните предварителни списъци с най-представителните услуги, свързани с платежна сметка, за които се събират такси“.

Извършените две съвместни проверки с Комисията за финансов надзор (КФН) в банки – попечители на фондове за допълнително пенсионно осигуряване, показаха спазване на законовите изисквания.

Задълбочи се сътрудничеството с Министерството на външните работи и ДАНС по въпроси, отнасящи се до прилагане на ограничителни мерки, определени в актовете на ЕС и на Съвета за сигурност на ООН.

Друга насока в дейността на БНБ беше очертана от сключеното междуправителствено споразумение между България и САЩ за подобряване спазването в международен аспект на данъчното законодателство и за въвеждане в действие на *FATCA*⁶⁷, както и от приетите в ЕС нормативни актове за осъществяване на автоматичен обмен на информация за данъчни цели. Създадената работна група с участие на експерти от БНБ разработи проект на национални нормативни документи.

Промените в регистрационния режим на финансовите институции по чл. 3а от ЗКИ доведоха през първото шестмесечие до заличаване от регистъра на БНБ на 84 дружества. Въпреки повишените капиталови нива и допълнително въведените критерии за репутация на управляващите и квалифицираните собственици интересът към осъществяване на дейност като финансова институция се запази поради сравнително високата възвръщаемост на инвестициите в областта на потребителското кредитиране и финансовия лизинг.

⁶⁷ *The Foreign Account Tax Compliance Act* – приет през 2010 г. американски закон с приложение, отложено за 2013 г., чиято цел е да ограничи случаите на избягване на данъчно облагане от страна на американските данъкоплатци, които държат офшорни активи.

През първата половина на 2015 г. не бяха открити нови процедури за лицензиране на кредитна институция.

През периода настъпиха промени в акционерната структура на няколко банки. Акционерите с квалифицирани дялове в ТБ „Д“ АД (Фуат Гювен) и „Българо-американска кредитна банка“ АД (групата „Грамърси“) реструктурираха участията си в съответната банка чрез прехвърлянето им към други контролирани от тях дружества. По подобен начин поради вливане на мажоритарния акционер на „Токуда банк“ АД в контролиращото го дружество „Токушкай Инкорпорейтив“ последното придоби качество на пряк акционер в българската банка. Поради необходимост да изпълни съдебно решение, с което бяха отменени решенията на едно от общите ѝ събрания, „Инвестбанк“ АД получи разрешение да намали капитала си с акциите, издадени за увеличение на капитала съгласно решение на същото Общо събрание на акционерите.

През периода не бяха издадени разрешения за включване в капитала на банките на капиталови инструменти или за извършване на погашения по такива инструменти.

През първото шестмесечие на 2015 г. по-съществени промени настъпиха в управлението на две банки – „ПроКредит банк (България)“ ЕАД и „Първа инвестиционна банка“ АД, а други девет банки и един клон на чуждестранна банка направиха единични промени в органите си за управление.

Пет кредитни институции от държави членки нотифицираха чрез съответните надзорни органи БНБ за намерението си да предоставят презгранични услуги в България, с което броят на тези институции достигна 251. В България не бяха открити нови клонове на кредитни институции от държави – членки на ЕС.

През първата половина на 2015 г. обект на надзорно въздействие бяха седем кредитни институции. За две от тях бяха установени експозиции към групи, надхвърлящи допустимия размер съгласно разпоредбата на чл. 395, § 1 от Регламент (ЕС) № 575/2013, и бяха определени крайни срокове за отстраняване на нарушенията. Беше установено, че една местна банка нарушава изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари при работата си със свой чуждестранен клиент, и ѝ беше отправено предупреждение. С оглед разрешено намаление на капитала от една кредитна институция беше изискано представяне на план за управление на капитала през следващите три години и провеждане на стрес тестове за основните рискове. По отношение на гръцките банки, извършващи дейност в България чрез свои дъщерни банки или чрез клон, мерките, приложени в началото на настоящата година, бяха удължени до края на юни. Поради докладван капиталов недостиг една малка местна банка получи забрана за извършване на плащания по споразумения за предоставяне на заеман капитал, включен в капитала ѝ. В резултат на надзорна инспекция и установени пропуски при управлението на кредитния и операционния риск, нереалистично планиране поддържането на капитала и слабости в ръководството и вътрешния одит на една банка беше разпоредено да представи информация за належащите и предприети мерки за отстраняване на пропуските.

През първата половина на 2015 г. в управление „Банков надзор“ продължиха да постъпват жалби от клиенти на банки и финансови институции, решаването на които е от компетентните на Комисията за защита на потребителите. БНБ направи необходимото за информиране на Комисията и за своевременно решаване на поставените в жалбите въпроси.

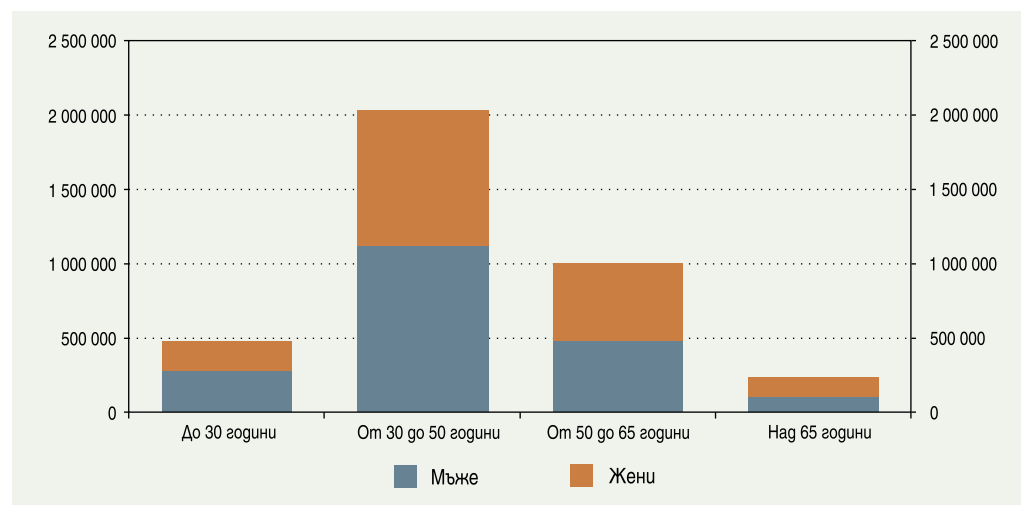
VII. Централен кредитен регистър

БНБ поддържа информационна система (ИС) за паричните задължения на клиентите към банките, финансовите институции, платежните институции и дружествата за електронни пари (отчетни единици). Наредба № 22 на БНБ от 16 юли 2009 г. регламентира функционирането, подаването и получаването на информация от Централния кредитен регистър (ЦКР). Регистърът осигурява централизирано събиране и ползване на информацията от отчетните единици, както и употреба на наличната информация за нуждите на БНБ.

Към 30 юни 2015 г. отчетните единици в системата на регистъра бяха общо 169, в т.ч. 29 банки, 138 финансови институции и 2 платежни институции. През първото шестмесечие на 2015 г. в ИС на ЦКР бяха включени 4 нови финансови институции. Във връзка с необходимостта от пререгистрация на финансовите институции, вписани в публичния регистър на управление „Банков надзор“ по реда на § 80, ал. 4 от Закона за изменение и допълнение на ЗКИ, през същия период от ЦКР бяха изключени 41 финансови институции.

Към 30 юни 2015 г. регистрираните в системата на ЦКР кредити бяха 3976 хил. (при 4080 хил. към юни 2014 г.), а балансовата им експозиция бе 63 584 млн. лв. (64 316 млн. лв. към юни 2014 г.). Броят на подадените в регистъра кредитополучатели към същата дата бе 2083 хил., разпределени, както следва: 1982 хил. физически лица; 91 хил. юридически лица; 4 хил. чуждестранни лица, които нямат регистрация; 6 хил. лица, упражняващи свободни професии или занаятчийска дейност. При кредитополучателите – физически лица, най-голям бе дялът на тези с остатъчен дълг до 5 хил. лв. (65.3%), а при юридическите лица преобладаваха кредитополучатели с остатъчен дълг по кредитите между 5 хил. и 50 хил. лв. (35.9%). От всички кредитополучатели – физически лица, 53% са мъже, а 47% жени, като най-голям брой кредити и при двата пола са отпуснати във възрастовия диапазон от 30 до 50 години.

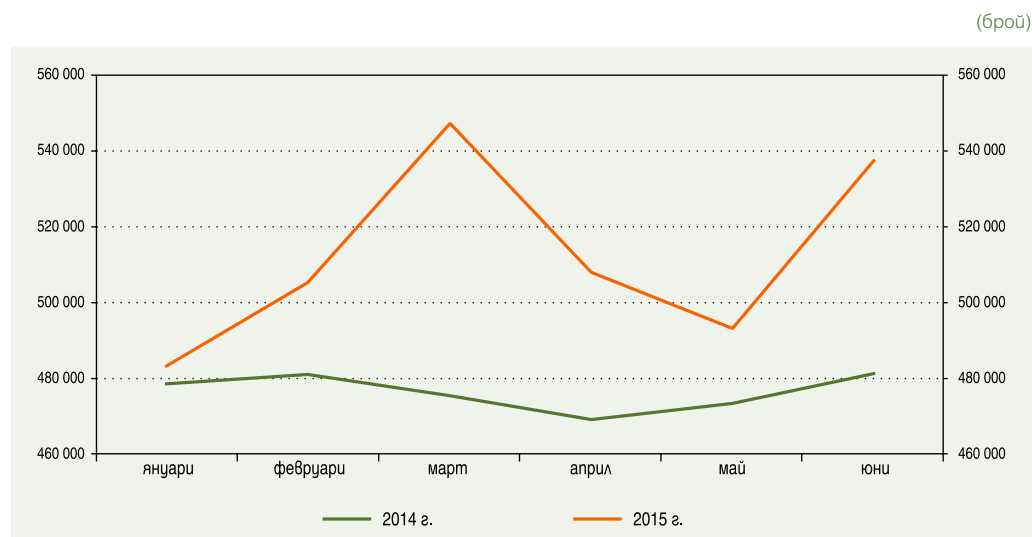
Брой кредити за физически лица към 30 юни 2015 г. с разбивка по пол и възраст на кредитополучателите

Източник: БНБ.

Информацията, събирана и предоставяна от ЦКР, е важен показател и е от съществено значение за отчетните единици, тъй като се използва за оценка на кредитоспособността на кредитополучателя. Информацията за кредитната задлъжнялост на клиентите се осигурява в реално време и включва данни както за текущото състояние на кредитите, така и за просрочията по активни и по погасени кредити за 5-годишен период назад. Достъпът до тези данни целъ повишаване на информираността на банките и финансовите институции и създава по-добри условия за анализ и оценка на кредитния риск.

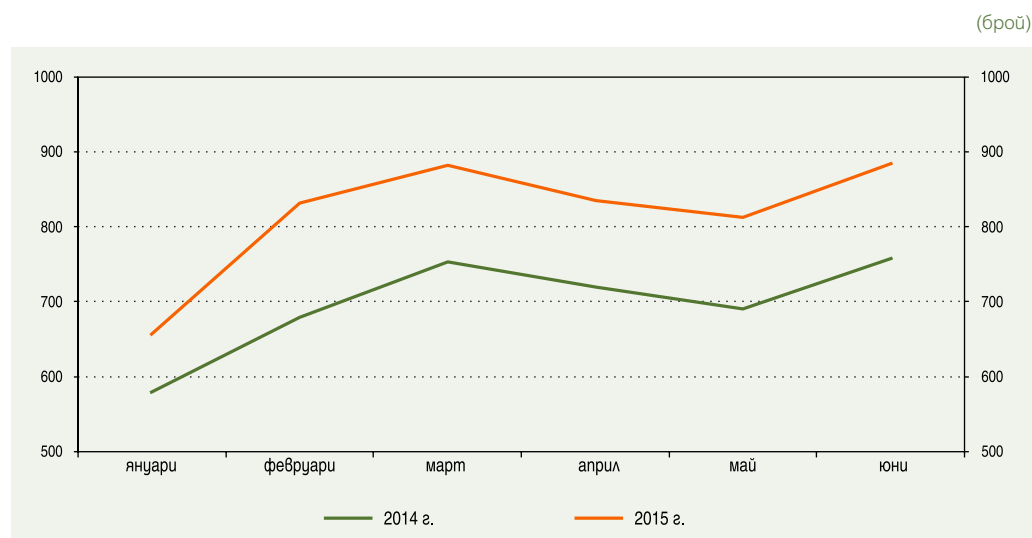
Извършени проверки в ЦКР през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

Източник: БНБ.

През първата половина на 2015 г. банките, финансовите и платежните институции и дружествата за електронни пари са извършили в ИС на ЦКР 3074 хил. проверки (в т.ч. на 2436 хил. физически и на 638 хил. юридически лица), а средномесечният брой на извършените проверки бе 512 хил.

Подадени заявления за справки в ЦКР през първите шест месеца на 2014 г. и на 2015 г.

Източник: БНБ.

По реда на чл. 21 и чл. 22 от Наредба № 22 БНБ предоставя информация за кредитната задължителност на физически лица (в т.ч. наследници на починали лица) и на юридически лица. В тарифата за таксите на ЦКР е предоставена възможност веднъж в рамките на 12 месеца физическите лица да получават безплатно информация от ЦКР.

За първото шестмесечие на 2015 г. постъпилите в БНБ заявления за издаване от ИС на ЦКР на справка за кредитополучател бяха 4902 бр., 4782 бр. от които бяха подадени от физически, а 120 бр. – от юридически лица.

Дейността на ЦКР непрекъснато се развива и усъвършенства съобразно променящите се критерии за развитието на кредитната дейност в национален и в международен аспект. С цел повишаване качеството и надеждността на данните постъпващата информация постоянно се анализира, а системата на регистъра текущо се променя и усъвършенства. Това позволява на отчетните единици да получават по-пълна информация относно задълженията на настоящи и потенциални клиенти и да оценяват по-точно кредитната задължителност на кредитополучателите и кредитния си риск.

VIII. Фискален агент и депозитар на държавата

В съответствие със ЗБНБ Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата. Въз основа на сключени договори с МФ и при пазарни условия и цени на услугите БНБ събира и предоставя на МФ периодична информация за сметките на бюджетните организации в банки в страната и действа като агент по държавни дългове.

За изпълнение на поетите ангажименти БНБ поддържа и непрекъснато усъвършенства изградените за целта системи: Системата за провеждане на аукциони на ДЦК (АДЦК); Електронната система за регистриране и обслужване на търговията с ДЦК (ЕСРОТ); Системата за сетълмент на ДЦК (СДЦК); Регистъра на особените залози; Автоматизираната система за обслужване на плащанията по външния дълг (АС РОУД) и Системата за информационно обслужване на бюджета и фискалния резерв (ИОБФР).

През първата половина на 2015 г. приходите от такси и комисиони, свързани с осъществяването от БНБ агентски функции, възлизат общо на 799.8 хил. лв., което е с 46.8% по-малко спрямо същия период на предходната година. Основната причина за това са близо 4 пъти по-ниските постъпления от участниците в системите в резултат от свитото предлагане на ДЦК на вътрешния пазар, довело до значително намаляване на обема на обработваните документи за участие в аукциони, регистрация и сетълмент на ДЦК на първичния пазар и при падеж на емисии.

Информационно обслужване

В изпълнение на своите задължения по сключения с МФ Договор за услугите, свързани с информационното обслужване на държавния бюджет, БНБ чрез системата ИОБФР събира, обработва, съхранява и предоставя на МФ ежедневна и друга периодична информация за операциите и наличностите по всички сметки (бюджетни, за средства от ЕС, депозитни, за чужди средства и акредитивни сметки) в левове и валута на бюджетните организации (вкл. общините) в БНБ и в други банки в страната. Освен това тя ежедневно наблюдава от името на МФ размера на обезпечението, осигурено от банките в съответствие със Закона за публичните финанси и Закона за държавния бюджет за 2015 г., и го сравнява с отчетените от тях наличности.

Към 30 юни 2015 г. общо 20 банки (в т.ч. БНБ) имаха достъп до системата ИОБФР за редовно зареждане на изготвяните от тях бюджетни форми. Според обобщените данни от тях размерът на наличностите по всички сметки на бюджетните организации, в т.ч. на централния бюджет, към 30 юни 2015 г. възлезе на 12 343.6 млн. лв.⁶⁸, което е с 61.9% повече спрямо тези към 30 юни 2014 г. Към края на първото шестмесечие на 2015 г. около 80% (9914.0 млн. лв.) от посочените наличности бяха по сметки в БНБ, а останалата част – в други банки в страната, докато към 30 юни 2014 г. относителният дял на средствата на бюджета в БНБ беше 55%.

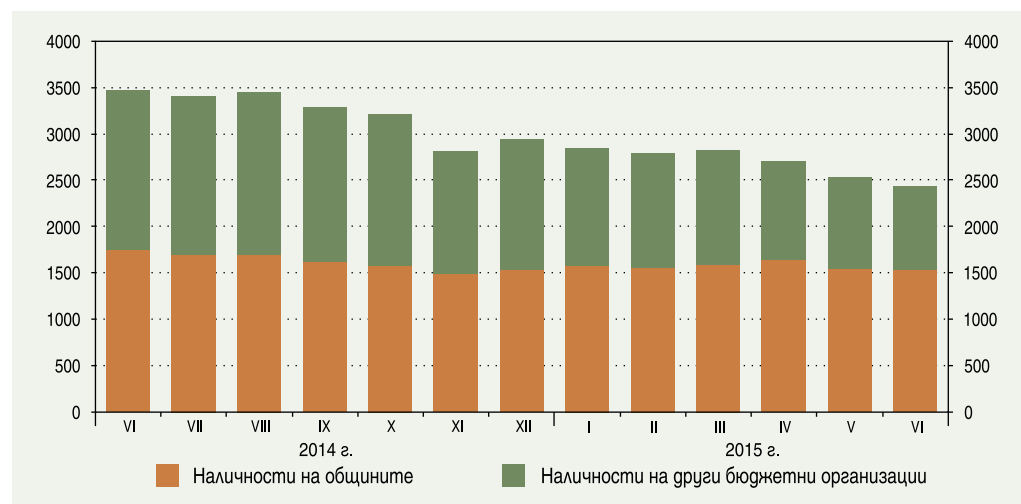
В сравнение със същия период на 2014 г. наличностите по сметките на бюджетните организации⁶⁹ извън БНБ намаляха с 29.9%. Над 70% от тези наличности, както и през предходни години, бяха отчетени от 5 банки.

⁶⁸ Наличностите по валутните сметки са преизчислени в левове по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2015 г.

⁶⁹ Вкл. тези на централния бюджет.

Наличности по сметките на бюджетните организации в банки в страната

(млн. лв.)

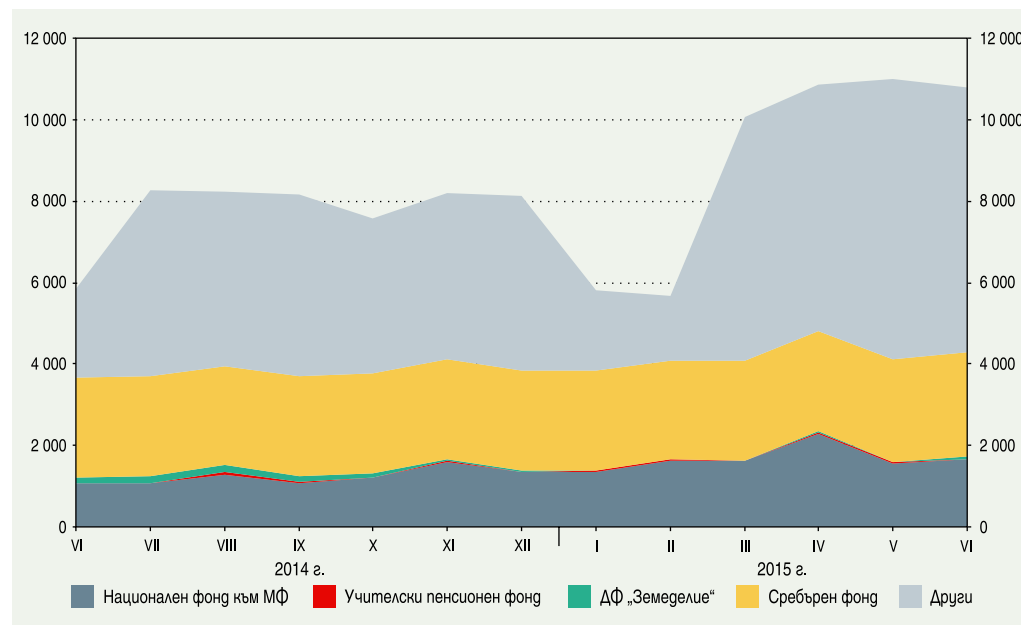

Източник: БНБ.

Близо 87% от общия размер на бюджетните наличности в БНБ и в други банки в страната се включват във фискалния резерв⁷⁰ и формират неговата ликвидна част, която към 30 юни 2015 г. възлезе на 10 787.8 млн. лв. От тях 3673.1 млн. лв. бяха средства със специално предназначение, обособени в специализирани фондове: Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система – т.нар. Сребърен фонд; Националния фонд към МФ; Държавния фонд „Земеделие“ – Разплащателна агенция (РА), и Учителския пенсионен фонд.

Структура на наличностите по банковите сметки, включени в обхвата на фискалния резерв

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

⁷⁰ Съгласно § 1, т. 41 от Допълнителните разпоредби на Закона за публичните финанси фискалният резерв е показател, който включва както салдата по всички банкови сметки на бюджетните организации, без тези на общините и техните разпоредители с бюджетни средства, така и други активи и вземания от фондове на ЕС.

В съответствие с поетите към МФ ангажименти и действащите съвместни указания на министъра на финансите и управителя на БНБ през отчетния период бяха изготвени общо 485 бр. обобщени типови справки за бюджета (в т.ч. 149 за наличностите по банковите сметки, които се включват в обхвата на фискалния резерв), което е с 3% повече в сравнение със същия период на 2014 г. Нарастването е свързано с по-големия брой ежедневно изготвени справки.

Като част от агентските си функции БНБ поддържа в АС РОУД актуална информация за определените от МФ външни финансови задължения на българското правителство, по които Банката е агент по изчисленията и плащанията.⁷¹ Въз основа на получените от МФ писмени уведомления през първото шестмесечие на 2015 г. беше регистриран първият транш по кредитното споразумение за структурен програмен заем между правителството на Република България и Европейската инвестиционна банка в размер на 150 млн. евро, както и три нови емисии глобални облигации с матуритет 7, 12 и 20 години с общ размер 3100 млн. евро. След потвърждение от МФ бяха извършени 20 редовни плащания на обща стойност 2549.4 млн. евро⁷², в т.ч. 2495.3 млн. евро погашения по главници и 54.1 млн. евро по лихви. В резултат от регистрираните нови заеми и направените погашения към 30 юни 2015 г. общият размер на водените в АС РОУД задължения достигна 6967.3 млн. евро⁷³, което е над два пъти повече спрямо тези към същата дата на предходната година (3010.2 млн. евро). В структурно отношение най-голям относителен дял продължи да има дългът, деноминиран в евро (99.9%), следван от деноминирания в японски йени и в долари (0.1%).

Обслужване на търго- вията с ДЦК

В съответствие с емисионната политика на МФ⁷⁴ през първото шестмесечие на 2015 г. чрез АДЦК бяха организирани и проведени 7 аукциона за продажба на ДЦК, деноминирани в левове.⁷⁵ На тях бяха предложени общо 5 емисии, 1 от които краткосрочна, 2 средносрочни и 2 дългосрочни. Средният остатъчен срок до падежа на тези емисии бе 3 години и 9 месеца.

Съвкупната номинална стойност на предложените за продажба ДЦК бе 500 млн. лв. Над 76% от всички постъпили поръчки бяха за сметка на банки – 1159.5 млн. лв., спрямо 362.8 млн. лв. за сметка на небанкови институции. От небанковите институции най-активни бяха някои частни пенсионни фондове с 12.1% дял в общия обем на заявените през периода поръчки, следвани от договорни фондове и други – 5%, застрахователни дружества – 3.4%, НОИ – 2.8%, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ към НОИ – 0.4%. Общият обем на пласираните ДЦК възлезе на 500 млн. лв., или 100% от обявения с условията на аукционите обем за продажба. Близо две трети от всички реализирани ДЦК бяха придобити от банки – първични⁷⁶ и непървични дилъри. Средната годишна доходност, постигната на аукционите, бе, както следва: 0.3% за 6-месечните ДЦК, 0.7% за 3-годишните, 1.1% за 5-годишните, 2% за 10-годишните и 3.1% за 10.5-годишните ДЦК.

⁷¹ Съгласно сключения между БНБ и МФ Договор за агентство по държавни дългове.

⁷² Общият размер на плащанията е преизчислен в евро по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2015 г.

⁷³ Общият размер на дълга е преизчислен в евро по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за 30 юни 2015 г.

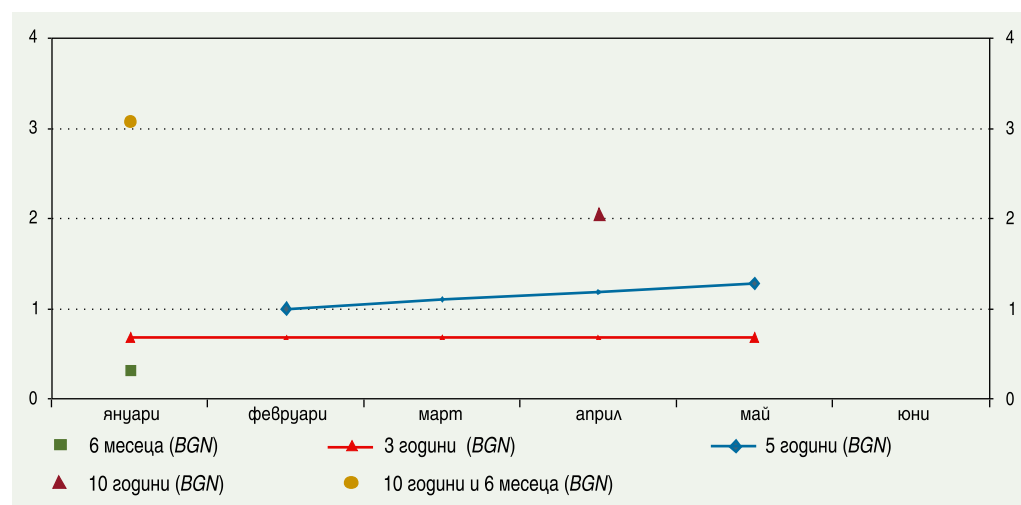
⁷⁴ През първото шестмесечие на 2015 г. емитентът извърши множество промени в първоначално обявяваните от него емисионни календари – през февруари и през март беше отменен по един аукцион за продажба на ДЦК; през април първоначално предвидените отваряния на две от пласираните през настоящата година емисии ДЦК бяха заменени с аукцион за продажба на една нова емисия; през юни бяха отменени и двата предвидени за месеца аукциона за продажба на ДЦК.

⁷⁵ Съгласно публикуваната емисионна политика на МФ през 2015 г. на вътрешния дългов пазар няма да бъдат предлагани ДЦК, деноминирани в евро.

⁷⁶ През отчетния период избраните по реда на Наредба № 15 на МФ и БНБ първични дилъри на ДЦК бяха 12.

Средна годишна доходност, постигната на аукционите за продажба на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар през първото шестмесечие на 2015 г.

(%)

Забележка: През март и юни 2015 г. не бяха проведени аукциони за ДЦК.

Източник: БНБ.

Въз основа на данните от ЕСРОТ през отчетния период бяха извършени плащания от името и за сметка на емитента по настъпили корпоративни събития на обща стойност 309.2 млн. лв.⁷⁷, или с 1004.6 млн. лв. по-малко в сравнение с плащанията през същия период на предходната година. Общият обем по номинална стойност на търгуемите 33 броя емисии ДЦК в обращение достигна 8535.5 млн. лв.⁷⁸ към края на юни 2015 г., което представлява увеличение с 5.7% спрямо края на юни 2014 г. Валутната структура на емисиите се запази, като с най-голям относителен дял остават ДЦК, деноминирани в левове, с плащане в левове – 57.7%, следвани от ДЦК, деноминирани в евро, с плащане в евро, чийто относителен дял от 22.1% към края на юни 2014 г. достигна 40.8% към края на първото шестмесечие на 2015 г. С най-малък относителен дял от 1.5% са ДЦК, деноминирани в евро и в долари, с плащане в левове. По отношение на матурирещата структура не настъпи съществена промяна, като с най-голям относителен дял от 75.8% продължават да бъдат средно- и дългосрочните емисии ДЦК (71.2% към 30 юни 2014 г.).

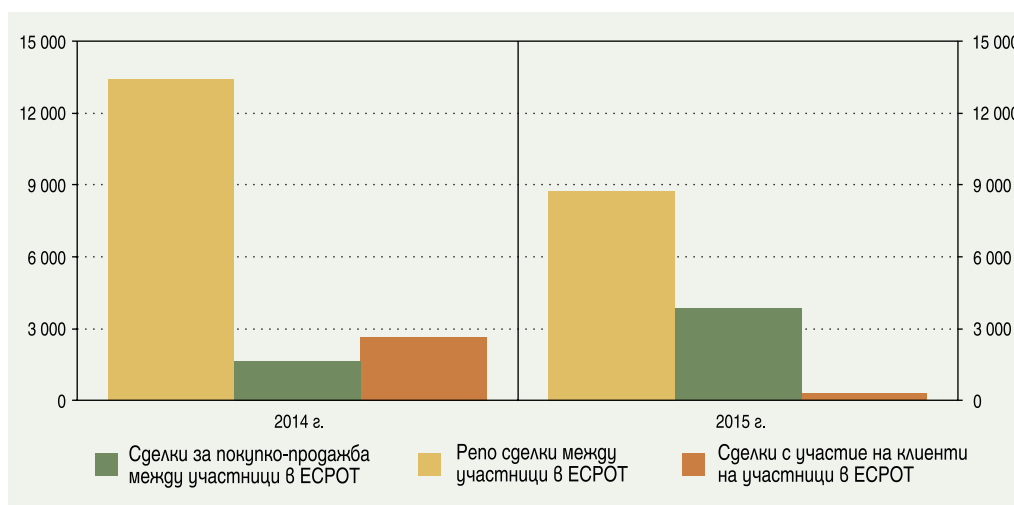
През първото шестмесечие на 2015 г. общият обем на регистрираните в ЕСРОТ сделки с ДЦК по номинална стойност възлезе на 12 842.5 млн. лв., което представлява намаление с 27% спрямо същия период на 2014 г. Най-голям остава дялът на репо сделките (68%), сред които преобладаваха сключените за период от 4 до 7 дни (34%) както с левови, така и с еврови емисии ДЦК. Среднопретеглената годишна доходност по репо сделките във всички матуритети отбеляза повишение в сравнение със същия период на предходната година и се движеше в границите от 0.01% до 0.66%. По-големи колебания в доходността през шестмесечието бяха наблюдавани при сделките, сключвани за период от 8 до 30 дни.

⁷⁷ Левовата равностойност на плащанията по ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по официалния курс на БНБ за съответната валута, валиден за деня на плащането.

⁷⁸ Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2015 г., като по нареждане на титуляря общият обем е намален с размера на отписаните от регистъра/сметките на МФ ДЦК, преминали в разпореждане на министъра на финансите на основание чл. 152, ал. 9 от Закона за публичните финанси.

Обем на видовете сделки с търгуеми ДЦК през първото шестмесечие

(млн. лв.)

Източник: БНБ.

Обемът на регистрираните сделки за покупко-продажба достигна 4119.1 млн. лв. и бе с 206.3 млн. лв. по-малък от отчетения за същия период на 2014 г. От тези сделки 3846.0 млн. лв. са с участието на банките и 273.1 млн. лв. – с участието на клиенти⁷⁹. Делът на този сегмент от пазара е 32%, което представлява намаление с 4.8% спрямо първото шестмесечие на предходната година. Търгувани бяха ДЦК по цялата дългова крива, като най-ликвидни остават деноминираните в левове и в евро ДЦК с остатъчен срок до падежа около 5 години. Средната годишна доходност на дългосрочната 10-годишна бенчмаркова емисия през отчетния период плавно намаляваше – от 2.95% през януари до 2.36% през юни, която стойност е значително по-ниска от отчетената през предходната година (от 3.56% през януари до 3.11% през юни 2014 г.).

Коефициентът на ликвидност⁸⁰ на вторичния пазар на ДЦК за полугодие то бе 1.5 при 2.19 за първото шестмесечие на 2014 г.

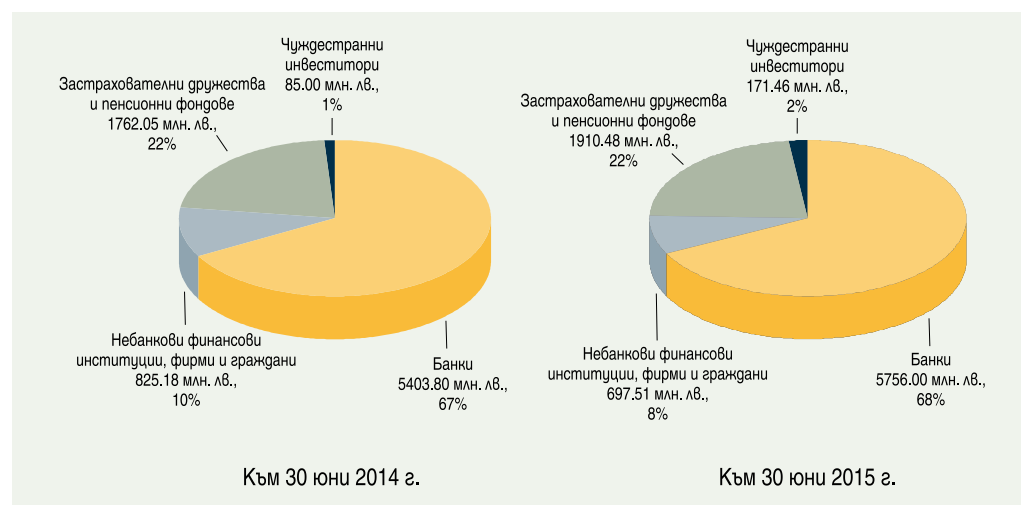
През шестмесечието в ЕСПОТ бяха регистрирани операции по блокиране и деблокиране на ДЦК, емитирани на вътрешния пазар за обезпечаване на налични парични средства по сметки на бюджетни организации в банките и по учредени особени залози върху ДЦК по реда на Закона за особени залози, с общ обем 7198.1 млн. лв. (при 11 366.1 млн. лв. за същия период на 2014 г.).

В сравнение с края на юни 2014 г. най-голямо увеличение на инвестициите в ДЦК е отчетено в портфейлите на банките – с 352.2 млн. лв. Инвестициите на застрахователни дружества и пенсионни фондове нараснаха със 148.4 млн. лв., като преобладаващият дял от тях (87%) продължават да бъдат в дългосрочни държавни дългови инструменти. В резултат на това към 30 юни 2015 г. настъпи промяна в експозициите на отделните категории държатели на ДЦК, както следва: банки – 68%, застрахователни дружества и пенсионни фондове – 22%, небанкови финансови институции, фирми и граждани – 8%, и чуждестранни инвеститори – 2% (при съответно 67%, 22%, 10% и 1% към 30 юни 2014 г.).

⁷⁹ В ЕСПОТ не се регистрират сделки, сключени между клиенти на един и същи участник в системата.

⁸⁰ Коефициентът на ликвидност представлява съотношението между обема на сключените сделки с ДЦК за даден период и размера на ДЦК в обращение към края на този период.

Държатели на емитирани на вътрешния пазар ДЦК

Източник: БНБ.

Коефициентът на наличност⁸¹ на ЕСПОТ за периода е 99.9%, като не са прилагани мерки, предвидени в действащите правила за взаимодействие между системите в БНБ при извънредни ситуации. През май в системата като директен участник от държава членка по реда на чл. 3, ал. 1, т. 4 и чл. 5, ал. 6 от Наредба № 5 на МФ и БНБ за реда и условията за придобиване, регистриране, изплащане и търговия с ДЦК се включи „Райфайзенбанк Интернешънъл“ АГ, Виена, Австрия. С нея участниците в системата (банки, един международен централен депозитар на ценни книжа, Резервният обезпечителен фонд и МФ) към края на отчетния период станаха 30.

Съгласно разпоредбите на Наредба № 31 на БНБ за сетълмент на ДЦК към 30 юни 2015 г. в СДЦК се водеха общо 1401 бр. сметки за ДЦК, от които 33 – на емитента (МФ), 578 – отчитащи собствения портфейл от ДЦК на участниците, 360 – с наложена тежест, както и 430 бр. сметки, отчитащи ДЦК, собственост общо на клиенти на участниците. Общият размер по номинална стойност на ДЦК, регистрирани по тези сметки, съответства на общия размер на търгуемите ДЦК в обращение – 8535.5 млн. лв.⁸²

Развитие на системите

В съответствие с Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в ЕС и за централните депозитари на ценни книжа и с проекта за регулаторни и приложни технически стандарти по въвеждането му през отчетния период продължиха съвместните консултации с емитента и пазарните участници относно бъдещото развитие на пазара на държавни дългови инструменти в страната, включително на системите за търговия и сетълмент на този пазар.

⁸¹ Вж. бел. 48.

⁸² Левовата равностойност на ДЦК, деноминирани в чуждестранна валута, е изчислена по определения от БНБ обменен курс, валиден за 30 юни 2015 г.

IX. Участие в ЕСЦБ и в дейността на институциите на ЕС

През първата половина на 2015 г. институциите на ЕС продължиха своите усилия, насочени към възстановяване на икономическия растеж, насърчаване на инвестициите и укрепване на доверието във финансовата система. След като в края на 2014 г. Европейският съвет одобри представения от председателя на Европейската комисия „План за инвестиции за Европа“, през май Съветът на ЕС и Европейският парламент постигнаха политическо съгласие по Регламента, с който се създава Европейски фонд за стратегически инвестиции – един от основните елементи на Плана. В края на юни бе публикуван Докладът на петимата председатели⁸³ „Завършване на европейския икономически и паричен съюз“, в който са набелязани необходимите според визията на петимата председатели етапи за изграждането на икономическия и паричен съюз.

Европейска система на централните банки

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕЦБ, включващ председателя и заместник-председателя на ЕЦБ, както и управителите на националните централни банки на всички държави членки. През първата половина на 2015 г. бяха проведени две заседания на Генералния съвет на ЕЦБ, на които бяха обсъдени следните по-важни въпроси: икономическото развитие и състоянието на финансовия сектор в ЕС, доклада на ЕЦБ относно перспективите и паричната политика на държавите членки, участващи във Валутен механизъм II, доклада за спазване на забраната за парично финансиране от страна на централните банки⁸⁴.

Представители на Банката участват в работата на 12 комитета⁸⁵ към ЕСЦБ и в 36 работни групи към тях, както и в Конференцията за човешките ресурси. Чрез представителите си в органите, комитетите и работните групи на ЕСЦБ Банката допринася за изготвянето на правни актове на ЕЦБ в областта на паричната и банковата политика, на платежните и сетълмент системи, на статистическата отчетност и изследователската дейност, както и в обсъждането на други въпроси от сферата на компетентност на централните банки. БНБ участва също в изготвянето на становища на ЕЦБ във връзка с провежданите от държавите – членки на ЕС, писмени консултации с ЕЦБ по всеки проект на нормативен акт в области от нейната компетентност.

Европейски съвет за системен риск, Европейски банков орган, надзорни колегии

Управителят на БНБ е член на Генералния съвет на ЕССР. Основно място в дискусиите по време на проведените през първото полугодие две заседания на Генералния съвет беше отделено на осъществяването от държавите – членки на ЕС, макропруденциални политики след въвеждането на макропруденциални инструменти посредством Директивата и Регламента относно осъществяването на дейност от кредитните институции и капиталовите изисквания към тях (пакет *CRD IV/CRR*); непреките канали за разпространение на проблеми във финансовата система, както и на рисковете за финансовата стабилност, произтичащи от поевтиняването на петрола, колебанията в обменните курсове на някои валути, преоценката на рисковете на световните финансови пазари

⁸³ Жан-Клод Юнкер – председател на Европейската комисия, в тясно сътрудничество с председателите на Европейския съвет (Доналд Туск), Еврогрупата (Йерун Дейселблум), Европейската централна банка (Марио Драги) и Европейския парламент (Мартин Шулиц).

⁸⁴ Доклад за съответствието на дейността на централните банки с чл. 123 и чл. 124 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

⁸⁵ Комитет за счетоводство и парични приходи (*AMICO*), Комитет за финансова стабилност (*FSC*), Комитет за банкните (*BANCO*), Комитет за комуникации на Евросистемата/ЕСЦБ (*ECCO*), Комитет за информационни технологии (*ITC*), Комитет на вътрешните одитори (*IAC*), Комитет по международни отношения (*IRC*), Правен комитет (*LEGO*), Комитет за пазарни операции (*MOC*), Комитет по парична политика (*MPC*), Комитет за платежни и сетълмент системи (*PSSC*) и Комитет по статистика (*STC*).

**Европейски съвет,
Съвет Екофин и Икономически
и финансов комитет**

и високата задължнялост както на публичния, така и на частния сектор. В изпълнение на приетата през 2012 г. от ЕССР Препоръка относно финансирането на кредитните институции БНБ изготви и изпрати на ЕССР доклад за предприетите от Банката действия, свързани с наблюдението и оценката на рисковете, произтичащи от обременяването с тежести на активи. Чрез представителите си в Генералния съвет и в неговите подструктури БНБ последователно отстояваше своите позиции по обсъжданите теми.

През отчетния период участието на експерти от БНБ в работните групи и комитети към Европейския банков орган бе засилено поради необходимостта да бъдат финализирани редица указания и технически стандарти, отнасящи се до пакета *CRD IV/CRR* (Директива и Регламент) и делегираните към ЕБО ангажименти за разработване на технически стандарти по отношение на Директивата за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници⁸⁶. През периода ЕБО подготви и изпрати на ЕК голям брой технически съвети и анализи на въздействието по отношение на конкретни елементи от регулаторната рамка, което допълнително разшири дейностите, в които експертите на БНБ взеха участие. Продължи участието на БНБ в надзорните колегии, като с оглед на проблемите при преговорите на Гърция с кредиторите ѝ през първата половина на годината комуникацията в рамките на надзорните колегии беше засиlena. След приемането на Закона за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници БНБ стана пълноправен член на Комитета по реструктуриране към ЕБО, в който участваше като наблюдател от създаването му през 2014 г.

През февруари 2015 г. ЕК публикува техническа оценка за напредъка в изпълнението на препоръките и резултатите от задълбочените прегледи на държавите – членки на ЕС. Общата оценка на ЕК за България е, че са необходими повече усилия за коригиране на дисбалансите на пазара на труда, докато при коригирането на идентифицираните дисбаланси по отношение на външната позиция на страната и задължнялостта на частния сектор се наблюдава напредък. През май ЕК публикува предложение за препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи за 2015 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на Република България за 2015 г. Акцентът в препоръките към страната е поставен върху проблеми, за чието решаване следва да бъдат предприети своевременни действия за преодоляване на идентифицираните през февруари прекомерни макроикономически дисбаланси. Предложенията на ЕК за препоръки бяха обсъдени на 11–12 юни и от Икономическия и финансов комитет и на 19 юни от Съвета Екофин. На 26 юни 2015 г. препоръките бяха одобрени от Европейския съвет. Конкретни ангажименти, мерки и график за изпълнение на специфичните препоръки в идентифицираните проблемни области са предвидени в актуализацията на Националната програма за реформи за 2015 г. Представители на БНБ участват активно в дискусиите по постигнатия напредък в изпълнение на мерките за преодоляване на идентифицираните дисбаланси.

През първото шестмесечие на 2015 г. с активното участие на експерти от БНБ продължиха дискусиите по законодателния пакет на ЕС в областта на платежните услуги, който включва нова Директива за платежните услуги във вътрешния пазар и Регламент относно обменните такси за платежни операции, свързани с карти. Регламентът относно обменните такси за платежни операции, свързани с карти, бе приет и публикуван в „Официален вестник на ЕС“ през април. С него се въвеждат фиксирани тавани на обменните такси,

⁸⁶ Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година за създаване на рамка за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници и за изменение на Директива 82/891/ЕИО на Съвета и директиви 2001/24/ЕО, 2002/47/ЕО, 2004/25/ЕО, 2005/56/ЕО, 2007/36/ЕО, 2011/35/ЕС, 2012/30/ЕС и 2013/36/ЕС и на регламенти (ЕС) № 1093/2010 и (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета.

прилагани по отношение на плащанията с потребителски дебитни и кредитни карти, като целта е да се намалят разходите както на търговците на дребно, така и на потребителите, и да се спомогне за създаването на интегриран пазар за електронни плащания в ЕС без различия между националните и презграничните плащания. Във връзка с това в БНБ е създадена необходимата организация и са предприети действия за изготвянето на предложение за законодателни промени, свързани с прилагането на Регламента.

През февруари 2015 г. Съветът Екофин постигна договореност по общи принципи, с които да се гарантира по-голяма надеждност, точност и достоверност на референтните показатели за финансовите инструменти и финансовите договори, както и по-строг контрол. Проектът за регламент урежда целия процес на определянето на референтни показатели – от предоставянето на котировки или други входящи данни от страна на пазарни участници през администрирането и контрола върху референтния показател до неговото разпространение и публикуване. Преговорите и дискусиите продължават и със своето конструктивно участие в тях БНБ допринася за изработване на предложение за законови промени на конкретни текстове и разпоредби, които отговарят и на потребностите на българския пазар на финансови инструменти и финансови договори.

БНБ работи активно за хармонизиране на националното законодателство с европейските изисквания. През първата половина на 2015 г. представители на БНБ участваха в изготвянето на законопроект за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници⁸⁷, който въвежда в българското законодателство изискванията на Директивата за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници.

Във връзка с новата европейска рамка относно схемите за гарантиране на депозитите експерти от БНБ участваха в изготвянето на проекта на новия Закон за гарантиране на влоговете в банките⁸⁸, с който в националното законодателство са въведени изискванията на Директива 2014/49/ЕС относно схемите за гарантиране на депозити.

Подготвят се изменения в националното законодателство относно ипотечното кредитиране на физически лица, във връзка с които на междуведомствено ниво с участието на БНБ е създадена необходимата организация за изготвяне на законопроект за транспониране на Директива 2014/17/ЕС относно договорите за кредити за жилищни недвижими имоти за потребители. С директивата се установяват хармонизирани изисквания на ниво ЕС относно дейността по предоставяне на кредити, обезпечени с ипотека, и кредити, чиято цел е придобиване или запазване на вещно право върху жилищен недвижим имот. Директивата има за цел да допринесе за развитието на един по-прозрачен и надежден кредитен пазар в ЕС, както и да създаде условия за постигане на високо ниво на защита на потребителите.

БНБ продължи да участва активно в работата на Икономическия и финансов комитет. Основно място в дискусиите му заемаше прегледът на икономическата ситуация и тенденциите в развитието на финансовия сектор на ЕС, необходимите мерки в подкрепа на икономическия растеж и инвестициите, както и усилията за насърчаване на дългосрочното финансиране на европейската икономика. Сред обсъжданите теми бяха и напредъкът в изграждането на Единния механизъм за реструктуриране, както и прилагането от държавите членки на Директивата за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници. Работата на Комитета беше насочена също към наблюдение на фискалните и макроикономическите политики на държавите членки в контекста на петия Европейски семестър и подготов-

⁸⁷ Законът за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 62 от 14 август 2015 г.

⁸⁸ Законът за гарантиране на влоговете в банките е обнародван в „Държавен вестник“, бр. 62 от 14 август 2015 г.

ката на позиция на ЕС по въпросите, обсъждани на заседанията на Г-20, МВФ и Съвета за финансова стабилност. Също така в рамките на комитета, както и на неформалното заседание на Съвета Екофин бяха проведени предварителни дискусии по Доклада на петимата председатели „Завършване на европейския икономически и паричен съюз“. В доклада са набелязани необходимите според визията на петимата председатели етапи за изграждането на икономическия и паричен съюз. В краткосрочен период – до средата на 2017 г., са предвидени мерки за подобряване на конкурентоспособността на европейската икономика и за структурно сближаване на държавите членки. В дългосрочен план процесът на сближаване се предвижда да придобие по-обвързващ характер чрез създаване на набор от общоприети показатели за сближаване, както и чрез създаване на финансов орган на еврозоната. За да подготви прехода от първия към втория етап, през пролетта на 2017 г. Комисията ще представи Бяла книга, в която ще бъдат набелязани необходимите стъпки, в т.ч. правните мерки за завършване на икономическия и паричен съюз, или неговият втори етап.

Х. Международни отношения

Международни финансови институции

В съответствие със ЗБНБ Банката може организационно и финансово да участва от свое име в международни организации, които имат за цел развитието на международното сътрудничество в областта на валутната, паричната и кредитната политика. В случаите, когато държавата участва в международни финансови институции, във взаимоотношенията с тях Банката изпълнява ролята на агент и депозитар.

БНБ е акционер в Банката за международни разплащания (БМР). Управителят на БНБ участва в редовните двумесечни срещи на управителите на централните банки – акционери в БМР. Тези срещи представляват основен механизъм за сътрудничество и за дискусии по икономическото развитие и перспективите пред световната икономика и международните финансови пазари. На проведеното в края на юни 2015 г. годишно Общо събрание на акционерите беше взето решение за разпределението на нетната печалба на институцията, в съответствие с което БНБ получи дивидент върху притежаваните акции в размер на 2.3 млн. евро.

Управителят на БНБ е управител за България в Международния валутен фонд (МВФ) и в това си качество представлява държавата във взаимоотношенията ѝ с Фонда. За втори път след 1999 г. през май 2015 г. България беше домакин на редовната среща на групата държави в МВФ и организациите от Групата на Световната банка, в която страната е включена. В срещите взеха участие министри на финансите и на икономиката, управители на централните банки и други висши представители на държавите от групата. Форумът предостави възможност за дискусии и обмен на мнения между участниците и висшия мениджмънт на МВФ и Световната банка, ЕЦБ и други международни институции по въпросите, свързани с инвестициите в икономическото развитие на Европа, аспекти на растежа, разпределението на доходите и застаряването на населението, както и по програмите за оценка на финансовия сектор в държавите членки.

През януари 2015 г. БНБ направи вноски за подпомагане дейността на Фондацията за международни стандарти за финансово отчитане (в размер на 8500 долара), както и на Групата на тридесетте (в размер на 10 000 долара).

Сътрудничество с централни банки и техническа помощ

БНБ продължава да провежда политика на сътрудничество с централните банки на държавите от Западните Балкани и да подпомага подготовката им за присъединяване към ЕС. През март в гр. Прищина, Косово, се проведе заключително събитие по официалното приключване на Програмата за техническо сътрудничество с централните банки от Западните Балкани, финансирана от ЕС и ръководена от ЕЦБ, в рамките на която БНБ оказва подкрепа на централната банка на Албания в областта на финансовата стабилност.

През април 2015 г. представители на централната банка на Русия посетиха БНБ с цел да проучат опита ни в областта на международното сътрудничество. Посещението беше организирано в рамките на Меморандума за сътрудничество между двете централни банки.

БНБ допринася за укрепването на регионалното сътрудничество и чрез активното си участие на най-високо ниво в Клуба на управителите на централните банки на страните от Централна Азия, Черноморския и Балканския регион.

По искане на БНБ за оказване на техническа помощ екип на Световната банка и МВФ извърши оценка на ефективността на банковия надзор с цел преглед на процедурите и оценка за съответствие на прилаганите от БНБ надзорни практики с „Основни принципи за ефективен банков надзор“ на Базелския комитет по банков надзор. Оценката бе извършена въз основа на предварителна самооценка на БНБ за съответствие на надзорните ѝ практики с Основните принципи, както и въз основа на предоставен набор от данни и материали.

XI. Статистическа дейност

БНБ събира, съставя и разпространява статистическа информация в съответствие с чл. 42 от ЗБНБ и като член на ЕСЦБ в изпълнение на ангажиментите по чл. 5 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ. Наред с изпълнението на изискванията на променения през 2009 г. Регламент (ЕО) № 2533/98 на Съвета относно събирането на статистическа информация от ЕЦБ Банката чрез ЕЦБ предоставя статистическа информация и на Европейския съвет за системен риск. БНБ продължи активната си работа по осигуряването на надеждна и качествена статистическа информация.

През първите шест месеца на 2015 г. продължи работата по въвеждането и прилагането на новата Европейска система от сметки (ЕСС '2010)⁸⁹, както и на други нови международни статистически стандарти.

В областта на паричната и на лихвената статистика продължи редовното събиране и разпространение на данни за баланса на сектор „парично-финансови институции“ (ПФИ), за лихвените проценти, прилагани от ПФИ по депозити и кредити на домакинства и нефинансови предприятия, и за дългосрочния лихвен процент за оценка степента на конвергенция. В съответствие с предварително обявения календар БНБ продължи да предоставя навременна информация за целите на статистическите публикации на ЕЦБ и на МВФ. Във връзка с допълнителните изисквания на потребителите на статистическа информация и с въвеждането на ЕСС '2010 продължи работата по подготовката на разширени методологически указания и отчетни форми в областта на паричната и лихвената статистика, както и на статистиката на инвестиционните фондове и на дружествата със специална инвестиционна цел, занимаващи се със секюритизационни трансакции. Разработването на методологическите указания е съобразено с Регламент (ЕС) № 1071/2013 относно баланса на сектор „парично-финансови институции“, Регламент (ЕС) № 1072/2013 относно статистиката на лихвените проценти, прилагани от парично-финансовите институции, Регламент (ЕС) № 1073/2013 относно статистиката на активите и пасивите на инвестиционните фондове и Регламент (ЕС) № 1075/2013 относно статистиката на активите и пасивите на дружествата със специална инвестиционна цел, занимаващи се със секюритизационни трансакции.

През първата половина на 2015 г. продължи редовното съставяне и публикуване на статистически данни за дейността на небанковите финансови институции, включително за статистиката на застрахователната дейност. Започна регулярно докладване на ЕЦБ на данни за тази статистика, включително бяха предоставени тримесечни ретроспективни данни за периода март 2008 г. – март 2015 г. Същевременно започна подготвителната работа по актуализиране и разширяване на методологически указания в съответствие с Регламент (ЕС) № 1374/2014 относно изисквания за статистическа отчетност за застрахователните (осигурителните) дружества.

Продължи работата по контрола на данните и поддържането на качествена информация в регистъра на финансови институции (*Register of Institutions and Affiliates Database, RIAD*). Във връзка с проекта на ЕЦБ за обогатяване на информацията, съдържаща се в този регистър, и в съответствие с Насоки на ЕЦБ от 4 април 2014 г. относно паричната и финансовата статистика (ЕЦБ/2014/15) БНБ започна да събира и поддържа по-подробна информация за списъците на парично-финансовите институции, дружествата със специална

⁸⁹ Регламент (ЕС) № 549/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно Европейска система от европейски и регионални сметки в Европейския съюз (ЕСС '2010).

инвестиционна цел, инвестиционните фондове и доставчиците на платежни услуги и операторите на платежни системи.

През периода продължи работата по въвеждането на изискванията на шестото издание на Ръководството по платежен баланс. С него се въвеждат съществени изменения както в дефинициите, така и в начина на представяне на статиите от платежния баланс и международната инвестиционна позиция. От април 2015 г. БНБ започна редовното публикуване на месечни данни за платежния баланс, а от юни – и публикуването на тримесечни данни за международната инвестиционна позиция, съставени по това издание на Ръководството. През второто тримесечие на 2015 г. влязоха в сила изискванията на Наредба № 27 за статистиката на платежния баланс, международната инвестиционна позиция и статистиката на ценните книжа – променени бяха обхватът, видът на информацията и сроковете за нейното предоставяне.

През първото шестмесечие на 2015 г. продължи работата по проекта „Централизирана база данни за ценни книжа“ в рамките на ЕСЦБ, както и по създаването на база данни за българските ценни книжа. Като член на ЕСЦБ Банката продължи активното си участие и в проекта „Статистика на притежаваните ценни книжа“, който е от значение както за съставянето на други видове статистика, така и за анализа на финансовата стабилност.

В областта на съставянето на тримесечни финансови сметки БНБ предоставя информация на ЕЦБ в съответствие с изискванията на ЕСС '2010. Редовно се съставят и разпространяват тримесечни финансови сметки за сектор „държавно управление“ съгласно Регламент (ЕО) № 501/2004 на Европейския парламент и на Съвета, както и данни за държавната финансова статистика в съответствие с изискванията на ЕЦБ⁹⁰.

В качеството си на координатор за България на Специалния стандарт за разпространение на данни (*SDDS*) БНБ участва съвместно с МФ и НСИ в актуализиране и разпространение на данни, както и в сертифициране на метаданните в съответствие с изискванията на МВФ. Напредва подготвителната работа с МФ и НСИ по присъединяването на България към новия статистически стандарт за разпространение на данни на МВФ – Специалния стандарт за разпространение на данни Плюс (*SDDS Plus*).

В съответствие с изискванията на МВФ, Евростат и БМР в областта на общоикономическата статистика продължи редовното предоставяне на съответната информация.

През първите шест месеца на 2015 г. напредва и работата по проекта за развитие на Интегрираната статистическа информационна система (ИСИС), която дава възможност за автоматизиране на контрола, обработката и разпространението на статистическа информация, като осигурява по-голямата ѝ надеждност и качество. В портала за електронно подаване на статистическа информация, който е част от ИСИС, са регистрирани над 5400 външни потребители. С подаването по електронен начин на статистически отчетни форми и декларации по Наредба № 27 на БНБ бяха създадени допълнителни условия за намаляване на бремето за отчетните единици.

През периода продължи работата по усъвършенстването и развитието на Информационната система по парична статистика (ИСПС), в която върху данните от постъпващата по електронен път информация за паричната и за лихвената статистика се извършва предварителен контрол в съответствие с изискванията на ЕЦБ за съгласуваност и качество на статистическата информация.

⁹⁰ Насоки на ЕЦБ от 25 юли 2013 г. относно държавната финансова статистика (ЕЦБ/2013/23).

XII. Изследователска дейност

Икономическите изследвания, анализът на процесите в българската икономика и макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ, подпомагат ръководството на Банката при вземането на решения, както и при формирането на позиции по въпросите на икономическата политика. През първата половина на 2015 г. изследователската дейност бе фокусирана върху факторите, обуславящи динамиката на вътрешните цени, връзката между инфлация и циклична позиция на икономиката, изследване на пазара на труда, моделиране на различни аспекти на банковата система и анализ и оценка на ефектите от някои предложения за структурни реформи, както и върху развитие на прогностичните макроикономически модели.

Специализираните изследвания, провеждани в съответствие с Плана за изследователската дейност на БНБ за 2015–2016 г., подпомагат функционирането на Банката, като предлагат анализи на конкретни икономически процеси и проблеми и допринасят за усъвършенстване на наличния инструментариум за прогнозиране и моделиране. В изпълнение на Плана за изследователската дейност за 2015 г. през първата половина на годината се работеше по теми, свързани с механизмите за определяне на разходите за труд в предприятията от нефинансовия сектор и със зависимостите между инфлация, потенциален растеж и структурна безработица. Продължи усъвършенстването на базисния макроиконометричен прогностичен модел, разработен с цел подобряване на макроикономическите прогнози, изготвяни в БНБ. Завършените изследвания по Плана за изследователската дейност се описват в технически доклади и се представят на семинари, организирани от Банката, в които участват експерти в съответната област от други институции, научни и неправителствени организации.

Чрез своята изследователска поредица „Дискусионни материали“ и през първата половина на 2015 г. БНБ продължи да съдейства за развитието на изследователския потенциал на българската икономическа наука и практика в сферата на макроикономиката и във финансовата област, като за полугодieto Редакционният съвет разгледа четири разработки, една от които беше публикувана.

Тримесечното издание на БНБ „Икономически преглед“ представя информация и краткосрочни прогнози за развитието на икономиката на България, като включва анализ на динамиката на потоците по платежния баланс, паричните агрегати, връзката им с развитието на реалната икономика и влиянието им върху ценовата стабилност. Процесите и тенденциите в международната конюнктура също са представени в изданието, тъй като българската икономика е под прякото им въздействие. Изданието предлага и количествени оценки за развитието на основните макроикономически показатели в краткосрочна перспектива – инфлация, икономически растеж, износ, внос, търговско салдо и текуща сметка на платежния баланс.

XIII. Информационни системи

Дейностите на БНБ в сферата на информационните системи през първите шест месеца на 2015 г. бяха концентрирани в следните основни направления:

- поддържане на информационните системи в стабилно работно състояние и недопускане на престои в работата на потребителите поради спиране или неправилно поведение на системите;
- разработване и развитие на приложните системи в БНБ;
- развитие, осъвременяване и поддържане на комуникационната и информационната инфраструктура;
- локална реализация на дейностите по проектите на ЕЦБ/ЕСЦБ;
- разработване и актуализация на стратегии и процедури по информационната сигурност.

Центърът за ИТ услуги предоставя услуги на служителите на БНБ, на банковата и финансовата общност и по проектите на ЕСЦБ, като приема и обработва заявки за инциденти и проблеми, анализира и диагностицира причините за тях. Съществен дял сред ИТ дейностите през отчетния период заемаха функциите по разкриване, промяна и закриване на работни места във всички структурни звена в БНБ и намиращите се в сградите ѝ партньори, както и достъпността на предоставяните услуги и отстраняването на възникнали проблеми. Освен това беше осъществена доставката на определени специализирани програмни продукти и хардуерни устройства.

Основна задача остана поддържането на информационните системи в стабилно работно състояние и недопускане прекъсване на работата на потребителите поради спиране или неправилно функциониране на системите. Финансово-информационните, правно-информационните и други системи бяха поддържани на необходимото ниво на актуалност и наличност. Осигурено бе безпроблемното функциониране на системата РИНГС, обслужваща плащанията за страната в левове, на българския компонент в системата TARGET2 – TARGET2-БНБ за плащанията в евро, и свързаните с тези системи SWIFT Alliance услуги и продукти. Разработени бяха нови справки за работата на системата РИНГС и системния компонент TARGET2-БНБ. Подготвени бяха и тестове за новата версия на TARGET2 – работни станции, актуализиране на приложението за зареждане на данни от TARGET2 и изготвяне на справки и статистически отчети. Продължиха дейностите по проекта за модернизация и реорганизация на комуникационната инфраструктура на системата РИНГС.

Друга важна насока в работата бе разработването и развитието на приложните системи в БНБ, като продължи да се разширява техният обхват и да се подобряват техните функционалности, да се осигурява непрекъсваемост на бизнес процесите и запазване на данните, да се оптимизират архитектурата на отделните системи и връзките между тях. Завърши работата по актуализация на информационната система „Единно хранилище на данни – отчети за банков надзор“, като бе разработена нова нейна функционалност, свързана с новите отчетни форми на банковия надзор; бяха усъвършенствани начините за регистриране, промяна на регистрацията и управление на госиетата на финансовите институции, като актуализираното приложение бе въведено в експлоатация и вече се ползва от финансовите институции и от потребителите в БНБ.

По проекта „Развитие и абонаментно обслужване на Интегрираната статистическа информационна система (ИСИС) в БНБ“ приключи работата по подсистемите за компилиране на платежния баланс и международната инвестиционна позиция; за обработка на данните за портфейлните инвестиции и свързания с тях

доход; за преките инвестиции в чужбина; по регистъра на институционалните единици. Продължи работата по проекта за разработване и внедряване на Интегрираната информационна система за финансовите пазари, задължителните минимални резерви и Резервния обезпечителен фонд в БНБ.

Успешно приключи процедурата по сключване на нов договор за разширена техническа поддръжка на системата *TurboSwift*, служеща за електронните международни разплащания на БНБ чрез СУИФТ както в чуждестранна валута, така и в левове.

Завърши проектът по миграция на Системата за счетоводна отчетност и финансова информация (СОФИ) на нов хардуер с нова версия на операционната система, както и с по-висока версия на базата данни в изпълнение на съвместните указания на МФ и БНБ ДДС № 12/2014 г. за завършване на процеса по внедряване на системата за електронно банкиране на бюджетните организации, обслужвани от БНБ. Започна нов проект по внедряване на функционалност в СОФИ, свързана с масовата подмяна на банкови карти, чийто срок на валидност е изтекъл, с безконтактни карти и с тяхното обслужване на ПОС терминалите, намиращи се в сградите на БНБ.

Продължи работата по развитие на комуникационната и информационната инфраструктура на БНБ, както и извеждането от експлоатация на остаряло оборудване.

XIV. Управление на човешките ресурси

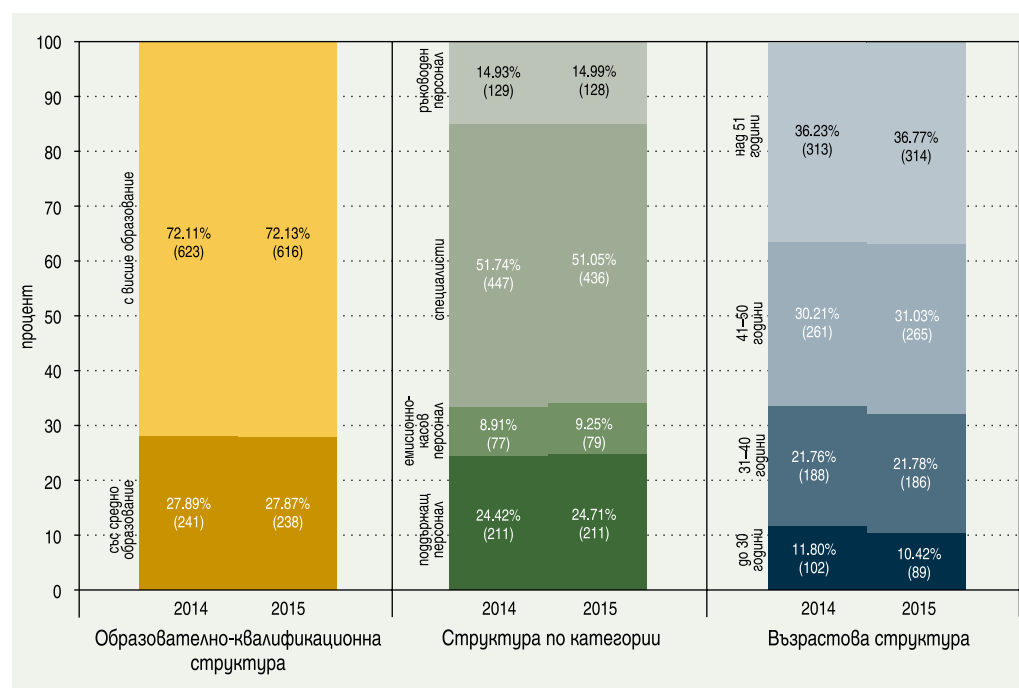
Основните приоритети при управлението на човешките ресурси в БНБ през първото шестмесечие на 2015 г. бяха насочени към повишаване на ефективността на работата на служителите чрез обучение и професионално развитие; поддържане и развитие на аналитичния и административния капацитет на ниво, отговарящо на високите изисквания към Банката; осигуряване на благоприятна работна и социална среда и на здравословни и безопасни условия на труд. Продължи политиката на БНБ трудовите възнаграждения да се определят на базата на постигнатите резултати, като се отчита приносът на всеки служител за изпълнението на целите и задачите на Банката.

В края на юни общият брой на персонала беше 854 души (864 в края на юни 2014 г.) при сравнително ниско текучество. През първото шестмесечие на 2015 г. напусналите служители бяха 30 (спрямо 36 за същия период на предходната година), като 10 от тях придобиха право на пенсия за осигурителен стаж и възраст (в сравнение с 13 за същия период на 2014 г.). През първото полугодие на 2015 г., както и през първите шест месеца на 2014 г., в БНБ бяха назначени 28 нови служители.

В образователно-квалификационната структура на персонала не настъпиха промени. Запази се и дялът на служителите с висше образование – 72%. Към 30 юни 2015 г. (както и през първото шестмесечие на 2014 г.) в БНБ работят 19 служители, придобили образователната и научна степен „доктор“. В структурата на персонала по категории също не настъпиха изменения спрямо референтния период. Най-голям остана дялът на служителите от групата „специалисти“ (51.05%), следвана от групите „поддържащ персонал“ и „ръководен персонал“.

Структура на персонала към 30 юни на съответната година

(процент, брой)

Източник: БНБ.

Продължи да намалява делът на служителите във възрастовата група до 30 години, който за първото полугодие на 2015 г. е с 1.4 процентни пункта по-нисък спрямо същия период на 2014 г. Броят на служителите в другите три възрастови групи се запази почти без промяна.

В края на полугодиято непроменено спрямо същия период на 2014 г. остана разпределението на персонала по пол – 64% от общия брой на служителите са жени и 36% са мъже.

С цел повишаване на професионалните знания и умения на работещите в Банката и обмяната на опит между отделните структурни звена бяха прилагани различни форми на мобилност на служителите. В периода януари – юни 2015 г. 14 служители преминаха на работа в друго структурно звено (13 през първото шестмесечие на 2014 г.). По договори за краткосрочни назначения в ЕЦБ, национални централни банки от ЕСЦБ и в структури на ЕС работиха 6 служители (4 в края на юни 2014 г.).

Приетата годишна програма за обучение и професионална квалификация на служителите в БНБ предоставя широк кръг възможности за участие в програми за обучение и квалификация – дистанционно обучение, професионални курсове и семинари в страната и в чужбина, курсове по чуждоезиково обучение и по информационни технологии, обучение във връзка с изпълнение на специфични задължения и др.

Продължи да се развива програмата за въвеждащо обучение на новопостъпилите служители като средство за запознаването им с корпоративната култура на БНБ, с актуалните задачи и предизвикателства пред Банката, с вътрешните правила и общите административни процедури. През първото полугодие се проведеха две сесии, в които участваха 23 нови служители.

В университетски програми за повишаване на образованието без откъсване от работа участваха 15 служители: от тях 6 за образователната и научна степен „доктор“, 4 за образователно-квалификационната степен „магистър“ и 5 за „бакалавър“.

В програми за дистанционно обучение, свързани с изпълнението на професионални задължения в областта на управление на резервите, вътрешен одит и информационна сигурност се включиха 13 служители.

Служители от различни структурни звена участваха в специализирано обучение в областта на банковото и финансовото право, защитата на класифицирана информация, административния процес, трудовото и осигурителното законодателство, здравословните и безопасни условия на труд, процедурите по обществени поръчки, одитните практики и др.

БНБ продължи сътрудничеството си с централните банки на редица европейски страни, както и с международни институции, предлагащи специализирана професионална подготовка в различни сфери, които са от значение за съвременните централни банки и надзорни институции. Служители на Банката участваха в курсове, семинари и работни срещи, свързани с работата на комитетите и работните групи към ЕСЦБ и европейските надзорни органи. Бяха осъществени 122 участия в курсове, семинари и конференции в чужбина.

През първото полугодие в курсове по английски и немски език се включиха 15 служители. Основните цели на обучението бяха достигането на утвърдените минимални нива на владеене на съответния език съобразно изискванията на длъжностните характеристики, овладяване и обогатяване на специализираната лексика, развитие на комуникационните умения. Най-голямо беше участието в курсове по английски език, необходим за по-качествено изпълнение на служебните задължения.

Проведени бяха специализирани обучения по информационни технологии за овладяване на нови и подобряване и актуализиране на съществуващи технически умения за работа с множество стандартни и специализирани информационни продукти и системи. Служители на Банката участваха и в специа-

лизирани обучения за повишаване на ключови компетентности при анализа на бизнес процесите в сферата на информационните технологии.

Като институция с отговорно отношение към образованието и професионалното развитие на младите хора БНБ продължи да предоставя възможности за кариерно развитие, да насърчава студентите за придобиване на задълбочена академична подготовка и за научноизследователска дейност. Интересът към ежегодната стипендиантска програма, насочена към магистри и докторанти, се запази. В началото на 2015 г. след проведен конкурс беше присъдена една стипендия на студент, обучаващ се за придобиване на образователно-квалификационна степен „магистър“. През март Банката участва в ежегодния форум за студенти и млади специалисти „Национални дни на кариерата“, където за поредна година пред студентите и младите специалисти бяха представени различните програми на БНБ за кариерно развитие – стажантската програма, конкурсът за стипендии, програмата за финансиране на гост-изследователи, процесите за подбор на служители и условията на труд. В началото на юни стартира стажантската програма, като през първия месец в нея се включиха 7 студенти.

XV. Управление на собствеността

БНБ осъществява дейността си главно в собствени сгради и имоти, което ѝ осигурява степен на независимост, сигурност и защита, необходими за институция с национално значение.

През първото шестмесечие на 2015 г. разходите по управление на собствеността на БНБ съгласно приетия бюджет на Банката за годината бяха свързани с ново строителство, реконструкция, модернизация, доставки на техника и обзавеждане, текущи ремонти, поддържане в техническа изправност на технически съоръжения, наеми по сключени договори и застраховане на сградите, машините, съоръженията и моторните превозни средства – собственост на Банката.

През първото шестмесечие на 2015 г. не са извършени действия по придобиване или отчуждаване на собственост на БНБ.

XVI. Вътрешен одит на БНБ

През януари – юни 2015 г. бяха извършени пет одитни ангажимента съгласно утвърдения от УС на БНБ Годишен план за дейността на „Вътрешен одит на БНБ“ и два одитни ангажимента от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ.

Целта на одитите беше да се предостави разумна увереност относно адекватността и ефективността на контрола, корпоративното управление и управлението на рисковете, присъщи на съответните дейности, за да се гарантира:

- ефективното постигане на целите и задачите;
- надеждността и пълнотата на финансовата и оперативната информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите;
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

Одитни ангажименти съгласно Годишния план за дейността на „Вътрешен одит на БНБ“

Функции на БНБ	Извършени одитни ангажименти
Вътрешноведомствени услуги	Банкова сигурност и охрана. Защита на класифицираната информация
Надзор и финансова стабилност	Надзорна политика
Надзор и финансова стабилност	Надзорно наблюдение на кредитните институции
Банкноти и монети	Снабдяване със и освобождаване от парична наличност на „Касов център“ на БНБ и на касовите подразделения на Банката в София, Пловдив, Варна, Плевен и Бургас
Последващ контрол	Проследяване изпълнението на препоръките от предходни одити с настъпил срок на изпълнение по плана за дейността на „Вътрешен одит на БНБ“

Източник: БНБ.

През първото шестмесечие на 2015 г. бяха извършени два одитни ангажимента от програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ, като единият бе по функцията „статистика“, а другият за проследяване изпълнението на препоръките от предходни одити по програмата на Комитета на вътрешните одитори към ЕСЦБ в структурните звена на БНБ.

През първото шестмесечие на 2015 г. главният одитор на БНБ организираше и координираше дейността на „Вътрешен одит на БНБ“ с тази на външния одитор – КПМГ България.

„Вътрешен одит на БНБ“ продължи да предоставя становища по проекти на вътрешни нормативни актове, свързани с регламентиране на основните дейности на БНБ и дъщерните ѝ дружества. През отчетния период съгласно план-графика, одобрен от Комитета по управление на оперативните рискове за 2015 г., започна въвеждането в експлоатация на системата за управление на оперативния риск *Mega GRC*. Предвижда се оценката на оперативните рискове за 2015 г. да бъде извършена посредством новата система.

XVII. Изпълнение на бюджета на БНБ за първото шестмесечие на 2015 г.

Бюджетът на БНБ за 2015 г. е приет от УС на Банката с Решение № 154 от 27 ноември 2014 г. Съгласно приетите от УС на БНБ „Вътрешни правила за съставяне, изпълнение и отчитане на бюджета на БНБ“ отчетът за изпълнението на бюджета на Банката е изготвен в два раздела: „Разходи за издръжка на БНБ“ и „Инвестиционна програма“.

I. Разходи за издръжка на БНБ

За издръжка при осъществяване на дейността си през първото шестмесечие на 2015 г. БНБ е изразходвала 34 581 хил. лв., което възлиза на 37.1% от утвърдения годишен бюджет.

Разходите за издръжка на паричното обращение бяха в размер на 4270 хил. лв., което представлява 20.0% от утвърдения бюджет за годината по този показател и 12.3% от всички разходи за издръжка на Банката през отчетния период. През първото шестмесечие на годината не бяха извършени разходи за отпечатване на нови банкноти. Отпечатването на банкнотите за обезпечаване на паричното обращение бе отложено за второто шестмесечие на 2015 г. За отсичане на нови монети бяха изразходвани 4057 хил. лв., от които 4008 хил. лв. за разменни монети. Разходите за отсичане на възпоменателни монети възлязоха на 49 хил. лв. и са във връзка с изпълнението на приетата от УС на БНБ Монетна програма. Разходите за проектиране на нови емисии банкноти и монети бяха 2 хил. лв. Извършени бяха разходи за резервни части и ремонт на машините, използвани за обработката на банкноти и монети, в размер на 46 хил. лв., а разходите за консумативи, свързани с обработката на банкноти и монети, възлязоха на 84 хил. лв. Разходите за наеми на помещенията, ползвани от Банката в сградите на „Дружество за касови услуги“ АД и в „Монетен двор“ ЕАД, бяха 81 хил. лв.

Разходите за материали, услуги и амортизация бяха 16 065 хил. лв., което представлява 38.7% от годишния бюджет по този показател и 46.5% от всички разходи за издръжка на Банката през първото полугодие. За материали бяха изразходвани 373 хил. лв. Най-голям дял в тази група имат разходите за горива и резервни части за специализирания автомобилен транспорт, които възлязоха на 163 хил. лв. За канцеларски материали бяха изразходвани 100 хил. лв. Извършени бяха разходи за външни услуги в размер на 8510 хил. лв. Съществен дял в тази група имаха разходите за абонаментни такси за поддръжка на софтуерните продукти на стойност 1497 хил. лв.; за системите „Блумбърг“, „Ройтерс“, интернет и др. – 494 хил. лв.; за ползване на задължителните модули на TARGET2 – 484 хил. лв., и абонаментните такси за „БОРИКА-Банксервиз“ АД в размер на 282 хил. лв. Банката е платила 970 хил. лв. за такси за абонаментно поддържане на техника. За данък сгради и такса за битови отпадъци са изразходвани 861 хил. лв. За пощенски и телефонни услуги са платени 379 хил. лв., като тенденцията е към оптимизиране и модернизиране на гласовите услуги в БНБ. Извършените разходи за електроенергия възлязоха на 573 хил. лв., а за топлинна енергия и вода – на 161 хил. лв. През първото шестмесечие бяха направени разходи за застраховка на сградите и имуществото в размер на 51 хил. лв. Банката е изплатила суми по договори за охрана и противопожарен контрол в размер на 1129 хил. лв. За ремонт на основни сгради през отчетния период бяха изразходвани 1092 хил. лв. Разходите за консултантски услуги възлязоха на 150 хил. лв. Банката е използвала консултантски услуги, свързани

с провеждане на национално проучване на обществените нагласи за социално-икономическото развитие на страната, финансовите институции и ролята на БНБ; с превод на надзорна документация на английски език; с подобряване на професионалната подготовка на служителите от охраната и на пропускателния режим; за правни услуги; за публикации и изследвания по парична и финансова история във връзка с дейността на Програмния съвет за проучвания и публикации по история на финансите и банковото дело.

Разходите за амортизация за първото шестмесечие на 2015 г. бяха в размер на 7182 хил. лв.

За персонал, социално и здравно осигуряване на служителите бяха изразходвани 11 081 хил. лв., което представлява 47.6% от утвърдения бюджет по този показател и 32.0% от общия размер на разходите за издръжка на Банката за отчетния период. В тези разходи, спазвайки изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица“, Банката отрази по бюджета си настоящата стойност на задълженията си към персонала при пенсиониране, както и за неизползван платен годишен отпуск, общо в размер на 1448 хил. лв.

Разходите за социална дейност бяха 1617 хил. лв., което е 71.7% от годишния бюджет по този показател и 4.7% от издръжката на Банката за периода.

За други административни разходи на Банката са използвани средства в размер на 557 хил. лв., което е 25.3% от предвидените средства по този показател и 1.6% от всички разходи за издръжка на БНБ. За командировки в страната бяха изразходвани 29 хил. лв. във връзка с логистиката на паричните средства в касовите подразделения на Банката и за извършване на проверки в тези структурни звена. Разходите за командировки в чужбина, несвързани с участие в ЕСЦБ и в други органи на ЕС, бяха в размер на 130 хил. лв.

В изпълнение на годишната програма за повишаване на образованието и професионалната квалификация на служителите на БНБ изразходваните средства за обучение възлязоха на 254 хил. лв. Служителите на Банката участваха в програми за дистанционно обучение, професионални курсове и семинари, организирани от централните банки на редица европейски страни и от международни финансови институции. Активно бе участието на представители на БНБ в специализирани обучения, свързани с експертна работа в институции и органи на ЕС.

За покриване на разходите, свързани с представителни и протоколни цели, Банката е изразходвала 134 хил. лв., част от които бяха свързани с домакинството на страната ни за срещата на групата държави в МВФ и в организациите от Групата на Световната банка, в която България е включена.

Във връзка с участието си в ЕСЦБ Банката е извършила разходи в размер на 991 хил. лв., или 38.5% от годишния бюджет по този показател и 2.9% от общия размер на разходите си за издръжка. Представителите на Банката участваха в заседания на комитетите и работните групи на ЕСЦБ и други органи на ЕС, за което бяха изразходвани 363 хил. лв. за командировки, а разходите за обучение на служители възлязоха на 28 хил. лв. За годишна вноска в бюджета на Европейския банков орган са платени 598 хил. лв.

II. Инвестиционна програма на БНБ

Разходите по инвестиционната програма бяха в размер на 3109 хил. лв., което е 14.8% от средствата, утвърдени по този показател в бюджета за годината.

Изпълнението на инвестиционната програма е свързано с провеждане на обществени поръчки за избор на изпълнители, сключване на договори и изпълнение на проектите. През първото шестмесечие част от процедурите по обществените поръчки не приключиха, други завършиха в края на отчетния период и още не е започнало изпълнението на сключените договори. Някои про-

екти бяха отложени за изпълнение през второто полугодие, което допринесе за по-ниския процент на усвояване на предвидените в бюджета на Банката средства по инвестиционната програма.

Инвестициите за придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване през шестмесечието бяха 156 хил. лв., което представлява 5.7% от утвърдените средства по показателя за годината и 5% от общия размер на инвестициите за периода. Изразходвани бяха 129 хил. лв. за доставка и монтаж на климатични системи в централната сграда на БНБ.

За развитие на информационните системи Банката е инвестирала 2952 хил. лв., което представлява 22.1% от предвидените средства в годишния бюджет и 95.0% от всички инвестиционни разходи за отчетния период. Разходите по този показател са свързани преди всичко с развитието на информационните и комуникационните технологии в БНБ с цел осигуряване на модерна технологична инфраструктура. Разходите за хардуер бяха 1433 хил. лв. и са използвани за закупуване на компютърно оборудване и комуникационна техника във връзка с обновяване и разширяване на съществуващите системи, както и за тяхното резервиране. Разходите за софтуер са на стойност 1519 хил. лв., от които за закупуване на лицензи са изразходвани 980 хил. лв., а за разработки за разширяване функционалността на съществуващите системи са инвестирани 539 хил. лв.

Изпълнение на бюджета на БНБ към 30 юни 2015 г.

Показатели	Отчет 30 юни 2015 г. (хил. лв.)	Бюджет 2015 г. (хил. лв.)	Изпълнение (%)
Раздел I. Разходи за издръжка на БНБ	34 581	93 137	37.1
Разходи, свързани с издръжката на паричното обращение	4 270	21 358	20.0
Разходи за материали, услуги и амортизация	16 065	41 472	38.7
Разходи за персонал	11 081	23 276	47.6
Разходи за социална дейност	1 617	2 254	71.7
Други административни разходи	557	2 204	25.3
Разходи, свързани с участието в ЕСЦБ	991	2 573	38.5
Раздел II. Инвестиционна програма	3 109	21 027	14.8
Финансиране на ново строителство, реконструкция и модернизация	1	4 741	0.0
Придобиване на машини, съоръжения, транспортни средства и друго оборудване	156	2 716	5.7
Информационни системи	2 952	13 374	22.1
Инвестиции, свързани с участието в ЕСЦБ	0	196	0.0

Източник: БНБ.

XVIII. Консолидиран финансов отчет на БНБ към 30 юни 2015 г. (неодитиран)

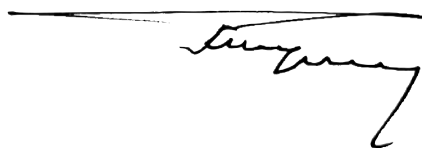
Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка	100
Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода, завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)	101
Консолидиран отчет за финансовото състояние към 30 юни 2015 г. (неодитиран)	102
Консолидиран отчет за паричните потоци за периода, завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)	103
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)	104
Приложения към консолидирания финансов отчет	105

Изложение за отговорностите на Управителния съвет на Българската народна банка

Законът за Българската народна банка изисква Управителният съвет да изготвя финансов отчет, представящ финансовото състояние на Банката и резултатите от дейността ѝ за периода.

Финансовият отчет на Българската народна банка, одобрен от Управителния съвет, е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансово отчитане, приети от Европейската комисия.

Управителният съвет на Българската народна банка носи отговорност за воденето на точни регистри, които достоверно и по всяко време да отразяват финансовото състояние на Банката. Той носи обща отговорност за предприемането на мерки за опазване активите на Българската народна банка, за предотвратяването или разкриването на злоупотреби или други нередности.

Димитър Пачев

Управител
на Българската народна банка

Консолидиран отчет за всеобхватния доход за периода,
завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Приходи от лихви	7	201 911	199 338
Разходи за лихви	7	(2 754)	(889)
Нетни приходи от лихви		199 157	198 449
Приходи от такси и комисиони		4 871	5 235
Разходи за такси и комисиони		(2 352)	(2 014)
Нетни приходи от такси и комисиони		2 519	3 221
Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	8	(112 050)	147 333
Други оперативни приходи	9	24 865	24 956
Общо приходи от дейността		114 491	373 959
Административни разходи	10	(45 930)	(51 158)
Печалба/(загуба) за периода		68 561	322 801
Други всеобхватни доходи			
Други всеобхватни доходи		(3 880)	(41)
Общо други всеобхватни доходи		(3 880)	(41)
Общо всеобхватни доходи за периода		64 681	322 760
Печалба, принадлежаща на:			
Мажоритарни акционери		68 471	322 697
Неконтролиращо участие		90	104
Печалба/(загуба) за периода		68 561	322 801
Общо всеобхватен доход, принадлежащ на:			
Мажоритарни акционери		64 591	322 656
Неконтролиращо участие		90	104
Общо всеобхватни доходи за периода		64 681	322 760

Приложенията, представени на страници 105–134, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за финансовото състояние към 30 юни 2015 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
АКТИВИ			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	11	9 333 868	6 537 102
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	12	2 693 356	2 495 289
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	13	25 524 870	23 260 551
Финансови активи на разположение за продажба	14	1 629 388	1 546 949
Материални активи	15	174 075	179 588
Нематериални активи	16	4 069	3 491
Други активи	17	104 773	91 775
Общо активи		39 464 399	34 114 745
ПАСИВИ			
Банкноти и монети в обращение	18	11 229 238	11 586 943
Задължения към банки и други финансови институции	19	10 307 483	8 125 056
Задължения към държавни институции и други задължения	20	10 528 271	7 027 509
Задължения за участие в международни финансови институции	21	2 991 960	2 835 018
Други пасиви	22	40 950	189 839
Общо пасиви		35 097 902	29 764 365
КАПИТАЛ И РЕЗЕРВИ			
Капитал	23	20 000	20 000
Резерви	23	4 341 987	4 325 960
Неконтролиращо участие	24	4 510	4 420
Общо капитал и резерви		4 366 497	4 350 380
Общо пасиви, капитал и резерви		39 464 399	34 114 745

Приложенията, представени на страници 105–134, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за паричните потоци за периода,
завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

	Приложения	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ			
Нетна печалба		68 561	322 801
<u>Корекции</u>			
Приходи от дивиденди		(10 165)	(6 994)
Амортизация	15, 16	9 065	9 617
Загуба от продажба на материални активи		12	44
Загуба/(печалба) от пазарна преоценка на финансови активи и пасиви		56 538	(275 727)
Загуба/(печалба) от асоциирани предприятия		-	-
Други корекции		(3 880)	(15)
Нетен паричен поток от оперативна дейност преди промени в краткосрочни активи и пасиви		120 131	49 726
Промени в краткосрочни активи			
(Увеличение) на злато, инструменти в злато и други благородни метали		(3 081)	(2 430)
(Увеличение) на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата		2 441	88 930
Намаление/(увеличение) на други активи		340	88 930
		(10 914)	(10 913)
Промени в краткосрочни пасиви			
Увеличение/(намаление) на банкноти и монети в обращение		(357 705)	278 689
Увеличение на задължения към банки и други финансови институции		2 182 427	186 623
Увеличение/(намаление) на задължения към държавни институции и други задължения		3 500 762	(870 063)
Увеличение на задължения към МВФ от общо разпределение на СПТ		-	-
(Намаление) на други пасиви		(148 889)	(66 338)
Нетен входящ/(нетен изходящ) паричен поток от оперативна дейност		2 841 391	(345 776)
ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ			
Парични плащания за придобиване на материални и нематериални активи		(4 142)	(1 346)
Парични постъпления от дивиденди		10 165	6 994
Други инвестиции		-	43
(Нетен входящ) паричен поток от инвестиционна дейност		6 023	5 691
ФИНАНСОВА ДЕЙНОСТ			
Плащания към правителството		(48 564)	(62 300)
(Нетен изходящ) паричен поток от финансова дейност		(48 564)	(62 300)
Нетно увеличение/(намаление) на паричните средства и парични еквиваленти		2 798 850	(402 385)
Парични средства и парични еквиваленти в началото на периода		6 605 981	6 368 240
Парични средства и парични еквиваленти в края на периода	11, 17	9 404 831	5 965 855

Приложенията, представени на страници 105–134, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Консолидиран отчет за промените в собствения капитал за периода, завършващ на 30 юни 2015 г. (неодитиран)

(хил. лв.)

Източник на капиталови промени	Капитал	Преоценка на немонетарни активи	Специални и други резерви	Общо капитал и резерви	Неконтролиращо участие	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2014 г.	20 000	133 609	3 723 454	3 877 063	4 240	3 881 303
Печалба/(загуба) за периода	-	-	322 697	322 697	104	322 801
Други всеобхватни доходи:						
други доходи	-	(40)	-	(40)	-	(40)
Общо други всеобхватни доходи	-	(40)	-	(40)	-	(40)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(40)	322 697	322 657	104	322 761
Вноски и разпределение от/към акционерите:						
вноска в държавния бюджет на Република България	-	-	(62 300)	(62 300)	-	(62 300)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(62 300)	(62 300)	-	(62 300)
Салдо към 30 юни 2014 г.	20 000	133 569	3 983 851	4 137 420	4 344	4 141 764
Салдо към 1 януари 2015 г.	20 000	134 979	4 190 981	4 345 960	4 420	4 350 380
Печалба за периода	-	-	68 471	68 471	90	68 561
Други всеобхватни доходи:						
други доходи	-	(5)	(3 875)	(3 880)	-	(3 880)
Общо други всеобхватни доходи	-	(5)	(3 875)	(3 880)	-	(3 880)
Общо всеобхватни доходи за периода	-	(5)	64 596	64 591	90	64 681
Вноски и разпределение от/към акционерите:						
вноска в държавния бюджет на Република България	-	-	(48 564)	(48 564)	-	(48 564)
Общо трансакции с акционерите	-	-	(48 564)	(48 564)	-	(48 564)
Салдо към 30 юни 2015 г.	20 000	134 974	4 207 013	4 361 987	4 510	4 366 497

Приложенията, представени на страници 105–134, представляват неразделна част от консолидирания финансов отчет.

Приложения към консолидирания финансов отчет

1. Организация и дейност

Българската народна банка (Банката) е 100% собственост на българската държава и е централна банка на Република България. Дейността ѝ се регулира от Закона за Българската народна банка (ЗБНБ), в сила от 10 юни 1997 г.

В съответствие с този закон основните дейности на Банката могат да се обобщят, както следва:

- поддържа ценовата стабилност чрез осигуряване стабилността на националната валута;
- притежава изключителното право да емитира банкноти и монети;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система;
- съдейства за създаване и функциониране на ефективни платежни системи;
- регулира и осъществява надзор върху дейността на операторите на платежни системи, на платежните институции и на дружествата за електронни пари в страната;
- Банката не може да предоставя кредити и гаранции под каквато и да е форма, включително чрез придобиване на дългови инструменти, на Министерския съвет, на общините, както и на други държавни и общински институции, организации и предприятия;
- Банката не може да предоставя кредити на банки освен при възникване на ликвиден риск, засягащ стабилността на банковата система;
- Банката не може да търгува български държавни ценни книжа;
- Банката не може да емитира български левове над размера на левовия еквивалент на брунтните международни валутни резерви;
- Банката действа като фискален агент и депозитар на държавата.

Управителният съвет на БНБ на 26 ноември 2015 г. прие за издаване консолидирания финансов отчет, представен на страници 99–134.

2. Приложими стандарти

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейската комисия.

3. База за изготвяне

Консолидираният финансов отчет е представен в хиляди български левове (хил. лв.), които са функционалната валута на Банката. Този финансов отчет е изготвен на базата на историческата стойност, с изключение на следните позиции, които се измерват по алтернативна база към всяка отчетна дата:

Позиции	База за измерване
Дериватни финансови инструменти	Справедлива стойност
Недериватни финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност чрез печалбата или загубата	Справедлива стойност
Финансови активи на разположение за продажба	Справедлива стойност
Дълготрайни материални активи	Преоценена стойност, представляваща справедливата стойност на актива към датата на преоценка, намалена с последваща амортизация и натрупани загуби от обезценка
Задължение по плана за дефинирани доходи	Настояща стойност на задължението за дефинирани доходи

Използване на приблизителни оценки и преценки

При изготвянето на консолидирания финансов отчет Банката е направила преценки, приблизителни оценки и допускания, които оказват ефект върху отчетените стойности на активите и пасивите, на приходите и на разходите. Тези приблизителни оценки, начисления и предположения са основани на информация-

та, която е налична към датата на консолидирания финансов отчет, поради което бъдещите фактически резултати биха могли да бъдат различни от тях. Приблизителните оценки и основните допускания се преразглеждат текущо и се признават проспективно.

Преценки

Банката е преценила и класифицирала паричните наличности в обращение като финансов пасив (вж. приложение 18).

Несигурност в допусканията и оценките

При определяне на сегашната стойност на дългосрочните задължения към персонала при пенсиониране (по план с дефинирани доходи) са използвани изчисления на сертифицирани актюери, базирани на предположения за смъртност, темп на текучество на персонала, бъдещо ниво на работни заплати и дисконтов фактор, които предположения може да доведат до корекции в следваща финансова година, но са преценени от ръководството като разумни и уместни за Банката (приложение 10).

Някои от счетоводните политики и оповестявания на Банката изискват оценка на справедлива стойност за финансови и нефинансови активи и пасиви. За информация за оценките по справедлива стойност вж. приложение 6(г) и приложение 15.

Банката е приложила следните нови стандарти и промени в стандарти, включително всички произтичащи от тях промени в други стандарти, с дата на първоначално прилагане 1 януари 2014 г.:

- МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“, МСФО 11 „Съвместни дейности“, МСФО 12 „Оповестяване на дялови участия в други предприятия“;
- Промени в МСС 32 „Компенсиране на финансови активи и финансови пасиви“;
- Промени в МСС 36 „Оповестявания на възстановимата сума за нефинансови активи“;
- Промени в МСС 39 „Финансови инструменти: признаване и оценяване“, озаглавени „Новация на деривати и продължение на отчитането на хеджирането“;
- КРМСФО 21 „Налози“.

1) Промени в МСФО 10, МСФО 11 и МСФО 12

Банката промени своята счетоводна политика за определяне наличието на контрол върху предприятията, в които е инвестирано, и съответно тяхното консолидиране. Промените въвеждат нов модел на контрол, който се фокусира върху това дали Банката има права над дадено предприятие, експозиция или право на променлива възвръщаемост от своето участие и способност да използва тези права, за да влияе върху възвръщаемостта. Тези промени нямат съществено влияние върху финансовите отчети на Банката.

2) Промени в МСС 32

Тези промени нямат ефект върху финансовите отчети, тъй като Банката не прилага компенсиране на своите финансови активи и финансови пасиви и няма глобални споразумения за компенсиране.

3) Промени в МСС 36

Тези промени нямат ефект върху степента на оповестяване във финансовите отчети.

4) Промени в МСС 39

Тези промени нямат ефект върху степента на оповестяване във финансовите отчети.

5) КРМСФО 21 „Налози“

Тези промени нямат ефект върху степента на оповестяване във финансовите отчети.

4. База за консолидиране

Дъщерни предприятия

Дъщерни предприятия са тези, които се контролират от Банката. Банката контролира едно предприятие, когато е изложена на или има права върху про-

менливата възвръщаемост от своето участие в предприятието и има възможност да оказва въздействие върху тази възвръщаемост посредством своите правомощия. Финансовите отчети на дъщерните дружества се включват в консолидираните финансови отчети от датата на възникване на контрола върху предприятието до датата на прекратяването му. Частта от нетните активи на дъщерните предприятия на Банката, която отговаря на пропорционалния дял на миноритарните акционери, се представя на отделен ред в „капитал и резерви“, на реда „неконтролиращо участие“.

Асоциирани предприятия

Асоциирани предприятия са тези, в които Банката упражнява значително влияние, но те не представляват нито дъщерно, нито съвместно контролирано предприятие. Инвестициите в асоциираните предприятия се представят в консолидирания финансов отчет на Банката по метода на собствения капитал като стойност, съответстваща на дела на Банката в собствения капитал на асоциираното предприятие към края на отчетния период. Частта на Банката от нетния резултат на асоциираното предприятие след придобиването се представя в печалбите или загубите като приход/разход от инвестиции и се прибавя към/изважда от балансовата стойност на инвестицията.

Сделки, които се елиминират при консолидация

Всички вземания и задължения, приходи и разходи, както и вътрешногруповите печалби в резултат от извършени операции между дружества от групата се елиминират, освен в случаите, в които те са несъществени.

5. Основни елементи на счетоводната политика

а) Признаване на приходи

Приходите от и разходите за лихви се признават в печалбите или загубите чрез прилагането на метода на ефективния лихвен процент. Ефективен лихвен процент е този, който точно дисконтира очакваните бъдещи парични плащания и постъпления през срока на съществуване на финансовия актив или пасив до неговата балансова стойност. Ефективният лихвен процент се определя при първоначалното признаване на финансовия актив или пасив и впоследствие не се коригира.

Изчисляването на ефективния лихвен процент включва всички комисиони, получени или платени, както и отстъпки или премии, които са неразделна част от ефективния лихвен процент. Трансакционните разходи са вътрешноприсъщи разходи, директно отнасящи се към придобиването, емитирането или отписването на финансов актив или пасив.

Приходите от и разходите за лихви, представени в печалбите или загубите, включват:

- лихвата върху финансовите активи и пасиви по амортизирана стойност, изчислена по метода на ефективния лихвен процент;
- лихвата върху инвестиционни ценни книжа на разположение за продажба, изчислена по метода на ефективния лихвен процент.

Приходите от дивиденди се признават в печалбите или загубите, когато Банката получава правото на дивидент. Валутните разлики на инвестициите на разположение за продажба се признават в печалбите или загубите.

Нетните печалби/загуби от финансови активи и пасиви, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват нетните приходи от операции с ценни книжа, нетните приходи от операции с чуждестранна валута, нетния приход от преоценка на ценни книжа, нетния приход от преоценка на злато, нетния приход от преоценка на фючърси и нетния приход от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута.

б) Финансови инструменти

1) Класификация

За целите на последващата оценка на финансовите инструменти Банката ги класифицира в четири категории:

„Финансови инструменти, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата“ са тези, които Банката държи основно с цел краткосрочна пе-

чалба. Те включват инвестиции, които не са предназначени за определена цел, ефективни хеджиращи инструменти и задължения по краткосрочни продажби на финансови инструменти. Нетни вземания по деривати за търгуване (положителни промени в справедливата стойност), както и закупените опции, ако има такива, се отчитат като активи за търгуване. Всички нетни задължения по деривати за търгуване (отрицателни промени в справедливата стойност), както и издадени опции, ако има такива, се отчитат като пасиви за търгуване.

„Кредити и вземания“ са тези инструменти, издадени от Банката посредством осигуряване на пари в качеството ѝ на кредитор, които са различни от активи, държани с цел краткосрочна печалба.

„Финансови активи, държани до падеж“ са активи с фиксирана или установима доходност и фиксиран падеж, които Банката има намерението и възможността да държи до падеж.

„Финансови активи на разположение за продажба“ са всички активи, които не могат да бъдат класифицирани в друга категория, както и всеки финансов актив, който е бил предназначен за тази категория при първоначалното му признаване.

2) Признаване

Банката отчита финансовите активи за търгуване и инвестиции, свои кредити и вземания, както и финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност, от датата на уреждане. Всички останали финансови активи и финансови пасиви се отчитат на датата на търгуване, когато Банката стане страна по договорите за финансовите инструменти. От този момент тя отчита всички приходи и разходи, свързани с промяна на справедливата им стойност.

Финансовите инструменти се отчитат първоначално по справедлива стойност, като за тези, които не се отчитат по справедлива стойност, в печалбата или загубата се включват разходите по осъществяване на сделката.

3) Оценка по амортизирана стойност

Амортизираната стойност на финансов актив или пасив е сумата, по която той се оценява при първоначално признаване, минус погашенията по главница, плюс или минус кумулативната амортизация, като за разликата между първоначално признатата сума и сумата на падеж минус разходите за обезценка се използва ефективен лихвен процент.

4) Принципи за оценка и представяне по справедлива стойност

Справедлива стойност е цената, която би била получена при продажба на актив или платена при прехвърляне на пасив при обичайна сделка между пазарни участници на основния пазар, или при липса на такъв – на най-изгодния пазар, до който Банката има достъп към датата на оценяване. Справедливата стойност на пасив отразява ефекта от риска от неизпълнение на задължения.

Когато е възможно, Банката използва котираната цена на активен пазар за определяне на справедливата стойност на един инструмент. Пазарът се счита за активен, когато сделките за актив или пасив се извършват с достатъчна честота и обем, така че да позволяват предоставяне на текуща информация за цените.

Когато липсва котирана цена на активен пазар, Банката използва максимално подходящи наблюдаеми входящи данни и свежда до минимум използването на ненаблюдаеми данни. Целта на използването на дадена техника за оценяване е да се определи приблизително цената, по която би се осъществила обичайна сделка между пазарни участници. Избраната техника използва максимално пазарните данни, разчита възможно най-малко на специфични за Банката оценки, включва всички фактори, които участниците на пазара биха взели предвид при определянето на цена, и е съвместима с приетите икономически методи за ценообразуване на финансови инструменти.

Данните за техниките за оценка представят адекватно пазарните очаквания и измервания на факторите за риск и доходност, присъщи на финансовия инструмент. Банката проверява техниките за оценка и тества валидността им, използвайки цени от текущи пазарни трансакции, които се наблюдават на пазара на същия инструмент, или цените са основани на други налични данни, получени при наблюдение на пазара.

Най-добрият показател за справедливата стойност на един финансов инструмент при първоначално признаване е цената на сделката, т.е. справедливата стойност на даденото или полученото вложение. Когато Банката счита, че съществува разлика между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката и че справедливата стойност нито е подкрепена от доказателства за котирана цена на активен пазар за идентичен актив или пасив, нито се базира на техника на оценяване, която използва единствено данни от наблюдаеми пазари, тогава финансовият инструмент първоначално се признава по справедлива стойност, коригирана с разликата между справедливата стойност при първоначално признаване и цената на сделката. Впоследствие тази разлика се признава в печалбата или загубата по подходящ начин според матуритета на инструмента, но не по-късно от момента, в който е възможно да се направи оценка на актива, използвайки изцяло наблюдаеми пазарни данни, или когато сделката е приключена.

Банката признава активите и дългите позиции по цена „купува“ и пасивите и късите позиции по цена „продава“, когато активите или пасивите, оценявани по справедлива стойност, имат цена „купува“ и цена „продава“.

Когато Банката има позиции в група финансови активи и финансови пасиви, тя е изложена на пазарни рискове и на кредитен риск. Въз основа на нетната си експозиция към такива рискове Банката ги оценява по справедлива стойност на база цената, която би получила при продажбата на нетна дълга позиция за определена рискова експозиция или би платила при прехвърлянето на нетна къса позиция за определена рискова експозиция. В такива случаи Банката разпределя корекциите на равнище портфейл към отделните активи или пасиви, които образуват групата на финансовите активи и финансовите пасиви, според относителния риск на всеки инструмент от групата.

Когато Банката има позиции с риск от компенсиране, за да се оценят те, се използват средните пазарни цени, а корекция по цена „продава“ и „купува“ се прилага съответно само за нетната открита позиция. Справедливите стойности отразяват кредитния риск на инструмента и при необходимост включват корекции за осчетоводяване на кредитния риск за Банката и за отсрещната страна. Оценките на справедливата стойност, получени от модели, се коригират според всички останали фактори, като ликвиден риск или несигурност на модела, до степента, в която според Банката трето лице, участващо на пазара, би ги взело под внимание при оценяване на сделка.

Банката оповестява прехвърлянето между нивата в йерархията на справедливите стойности в края на отчетния период, през който се е осъществила промяната.

5) *Отписване*

Банката отписва финансов актив, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтекат или когато прехвърли правата за получаване на договорните парични потоци от финансовия актив в трансакция, в която се прехвърлят всички съществени рискове и печалби от притежаването му. Всяко участие в прехвърлени финансови активи, което е създадено или запазено от Банката, се признава като отделен актив или пасив.

Банката отписва финансов пасив, когато нейните договорни задължения са изпълнени/отменени или изтекат.

Банката извършва трансакции, при които се прехвърлят активи, признати в отчета за финансовото състояние, но запазва всички или съществените рискове и печалби от прехвърлените активи или част от тях. Ако са запазени част или всички съществени рискове и печалби, то прехвърлените активи не се отписват от отчета за финансовото състояние. Прехвърляне на активи със запазване на част или на всички съществени рискове и печалби са например сделки със заемане на ценни книжа или с ангажимент за обратно изкупуване.

При трансакции, при които Банката нито запазва, нито прехвърля всички съществени рискове и печалби от притежаването на даден финансов актив, тя отписва актива, ако не запазва контрол върху него. Правата и задълженията, запазени при прехвърлянето, се признават отделно съответно като активи и пасиви. При сделки, при които се запазва контрол върху актива, Банката продължава да го признава до степента на своето участие в зависимост от това, доколко стойността на прехвърления актив е изложена на промени.

При определени сделки Банката запазва задължението си да обслужва прехвърления финансов актив срещу заплащане. Прехвърленият актив се отписва изцяло, ако отговаря на критериите за отписване. Активът или пасивът се признава в договора за обслужване в зависимост от това, дали таксата за обслужване е повече от достатъчна (актив), или по-малко от достатъчна (пасив) за извършване на услугата.

6) Компенсиране

Финансовите активи и пасиви се компенсират и съответно нетната стойност се отчита в отчета за финансовото състояние, когато Банката има законно право да компенсира признатите стойности и възнамерява да извърши уреждане на актива и пасива на нетна основа.

Приходи и разходи се представят нетно в случаите, позволени от счетоводните стандарти, или когато печалбите и загубите са възникнали от група сходни трансакции, като тези, които са резултат от търговските операции на Банката.

7) Обезценка на активи

Към всяка дата на изготвяне на отчета за финансовото състояние се извършва преглед на финансовите активи, които не се отчитат по справедлива стойност в печалбата или загубата, за наличие на признаци за обезценка. Финансовите активи са обезценени, когато съществува обективно доказателство, че е възникнало събитие, което води до загуба след първоначалното признаване, и че събитието има значение за бъдещите парични потоци на актива, които могат да бъдат надеждно измерени.

Обективни доказателства за загуба от обезценка на финансовите активи, включително капиталови инструменти, са просрочие или невъзможност за погасяване на задължения на кредитополучател; реструктуриране на кредити при неблагоприятни за Банката финансови условия; индикации, че кредитополучателят или емитентът на финансов инструмент ще обяви фалит; изчезването на активен пазар за ценна книга или друга публично достъпна информация. Освен това продължителен или съществен спад в пазарната стойност на инвестиция в капиталови инструменти е обективно доказателство за наличието на обезценка.

Банката преценява необходимостта от обезценка на кредити и инвестиции до падеж на индивидуална и групова основа. Всички индивидуално значими кредити и инвестиции до падеж се оценяват за специфична обезценка. Всички индивидуално значими кредити и инвестиции до падеж, на които не са начислени специфични загуби от обезценка, се оценяват на портфейлна база. Кредити и инвестиции до падеж, които не са индивидуално значими, се оценяват групово за обезценка, като се създават групи от кредити и ценни книжа, държани до падеж, със сходни рискови характеристики.

При обезценката на портфейлна основа Банката използва статистически модели, базирани на исторически опит за вероятността за неплащане, времето за реинтегриране на загуби от обезценка и сумата на възникналата загуба, която се коригира с преценката на ръководството дали текущите икономически и кредитни условия са такива, че реалните загуби са по-високи или по-ниски от резултатите от историческото моделиране. Процентите на просрочие, загубите и очакваният период на реинтегриране на загуби редовно се съпоставят с реалните данни, за да се валидират моделите за оценка.

При активи, отчетени по амортизирана стойност, загубите от обезценка се измерват като разлика между балансовата стойност на финансовия актив и сегашната стойност на приблизително изчислени бъдещи парични потоци, дисконтирани по първоначалния ефективен лихвен процент на актива. Загубите се признават в печалбите или загубите и се отразяват в корективна сметка срещу „кредити и вземания“. Лихвата върху обезценения актив продължава да се признава чрез амортизация на сконтото. Когато последващо събитие стане причина за намаляване на загубата от обезценка, намалението в загубата от обезценка се сторнира в печалбите или загубите.

При инвестиционни ценни книжа на разположение за продажба загубите от обезценка се признават, като акумулираната загуба, призната директно в

собствения капитал, се прехвърля в печалбите или загубите. Акумулираната загуба, прехвърлена от капитала и призната в печалбите или загубите, е разликата между цената на придобиване, нетирана от всички погасявания по главноци и амортизации, и настоящата справедлива стойност минус всички загуби от обезценка, признати преди това в печалбите или загубите. Ако в следващ период справедливата стойност на обезценена дългова ценна книга на разположение за продажба се увеличи и увеличението може обективно да се свърже със събитие, възникнало, след като загубата от обезценка е била призната в печалбите или загубите, тази загуба от обезценка се сторнира, като сумата на сторното се признава в печалбите или загубите. Всяко последващо възстановяване в справедливата стойност на обезценена капиталова ценна книга на разположение за продажба се признава обаче директно в капитала.

8) Финансови активи и пасиви, държани за търгуване

Финансовите активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, включват инструменти за търгуване, които Банката държи основно с цел да ги продаде или придобие обратно в кратък срок, или ги държи като част от портфейл, който се управлява като цяло с цел краткосрочна печалба.

Първоначално финансовите активи и пасиви за търгуване се признават в баланса по справедлива стойност, като разходите за придобиване се отнасят директно в печалбите или загубите. Всички промени в справедливата стойност се признават в печалбите или загубите като нетни приходи от търговски операции.

9) Инвестиции

1) Инвестиции, държани до падеж

Финансови активи, държани до падеж, са недериватни активи с фиксирани или определени плащания и фиксиран падеж, които Банката има намерението и възможността да държи до падеж, не са класифицирани по справедлива стойност в печалбите и загубите и не представляват финансови активи на разположение за продажба.

Инвестициите, държани до падеж, се отчитат по амортизирана стойност на базата на ефективен лихвен процент. При продажби или рекласификации на по-значителна част от активите, държани до падеж, който не е непосредствено предстоящ, следва да се направи рекласификация на целия портфейл от инвестиции, държани до падеж, в групата на инвестиции на разположение за продажба. В резултат на рекласификацията Банката не може да класифицира инвестиции като държани до падеж в текущата година, както и в следващите две години.

2) Инвестиции на разположение за продажба

Инвестициите на разположение за продажба са недериватни активи, които не са класифицирани в друга група финансови активи. Капиталови инвестиции, които не се котират на пазара и справедливата им стойност не може да бъде надеждно определена, се отчитат по цена на придобиване. Всички останали инвестиции на разположение за продажба се отчитат по справедлива стойност.

Разликите в справедливата стойност се признават директно в капитала, докато инвестицията се продаде или обезцени напълно, когато кумулативните приходи и разходи, признати в капитала, се признават в печалбите или загубите.

8) Злато и други благородни метали

БНБ като централна банка поддържа определени количества злато като част от международните валутни резерви на страната. Съгласно изискванията на ЗБНБ тя може да предприема всички необходими действия, свързани с придобиване, притежаване и продажба на брутни международни валутни резерви, включително монетарно злато. Следователно монетарното злато като част от международните валутни резерви може да бъде незабавно използвано от БНБ без допълнителни ограничения, което го определя като монетарен актив. Съгласно изискванията на „Общи положения за определяне на базите за оценка във финансовите отчети“ към МСФО Банката определя представянето и оценката на монетарното злато като актив, отчитан в печалбата или загубата по справедлива стойност, като най-надеждна и подходяща база за последваща оценка.

Златото и другите благородни метали се оценяват по пазарната им стойност, определена на базата на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали към отчетната дата.

а) **Инвестиции в други предприятия**

За целите на оценката при последващо отчитане на инвестициите в предприятия те са класифицирани като финансови активи на разположение за продажба и са отчетени по справедлива стойност.

Подробна информация относно притежаваните от Банката инвестиции е представена в приложение 14.

г) **Дълготрайни материални и нематериални активи**

Политиката, прилагана от Банката, е да отчита земя, сгради и останалите групи дълготрайни материални активи по преоценена стойност съгласно допустимия алтернативен подход на МСС 16 „Имоти, машини, съоръжения и оборудване“. Нематериалните активи са представени в отчета за финансовото състояние по цена на придобиване, намалена с начислената амортизация и със загубите от обезценка.

Земята и сградите се отчитат по справедлива стойност, която периодично се определя чрез оценка от професионални квалифицирани оценители. Преоценката на имотите се извършва актив по актив, като към датата ѝ натрупаната амортизация се отписва за сметка на брутната балансова стойност на актива, а нетната стойност се преизчислява спрямо преоценената му стойност. Когато отчетната стойност на активите се увеличава в резултат от преоценка, увеличението се отразява директно в „друг всеобхватен доход“. Когато отчетната стойност на активите се намалява в резултат от преоценка, намалението се признава в намаление на преоценъчния резерв на собствения капитал, като в случай на недостиг разликата се признава като разход в отчета за всеобхватния доход.

1) **Последващи разходи**

Отчетените отделно разходи, свързани с подновяване на компоненти на дълготрайните материални активи, се капитализират. Всички останали разходи се капитализират само тогава, когато увеличават бъдещите икономически ползи от дълготрайния материален актив. Всички останали разходи се признават в печалбите или загубите при тяхното възникване.

2) **Амортизация**

Амортизацията се начислява на база линейния метод по установени норми с цел пренасяне в разход на стойността или оценката на дълготрайните материални и нематериални активи за времето на очаквания срок на използване. Земите не се амортизират. По-долу са представени използваните годишни амортизационни норми.

(%)

Сгради	2–4
Машини, съоръжения и оборудване	3–15
Компютри	30–33.3
Стопански инвентар	15–20
Транспортни средства	8–25
Дълготрайни нематериални активи	20–25

Амортизация не се начислява върху разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи до момента на тяхното въвеждане в експлоатация.

3) **Възстановима стойност на активите**

Възстановима стойност на дълготрайните активи на Банката представлява по-високата от нетната продажна стойност или стойността им в употреба. При оценка на стойността на активите в употреба очакваните бъдещи парични потоци се дисконтират до настояща стойност при използване на пределната норма на лихвата по привлечения ресурс, която отразява настоящите пазарни очаквания за стойността на парите във времето и специфичния за актива

риск. За всеки актив, който самостоятелно не генерира парични потоци, възстановимата стойност се определя за единицата, генерираща парични потоци, към която принадлежи активът.

4) Реинтегриране на обезценката

Загубите от обезценка на дълготрайни материални активи се реинтегрират в случай на промяна на прогнозите, използвани за определяне на възстановимата стойност, и то само до размера на балансовата стойност на актива преди признаване на загуби от обезценка.

е) Чуждестранна валута

Приходите и разходите в чуждестранна валута се преизчисляват в левова равностойност по официалния валутен курс за деня на сделката. Монетарните активи и пасиви, деноминирани в чуждестранна валута, се преизчисляват в левове по заключителния обменен курс на Банката. Курсовите разлики, възникнали в резултат от преоценката на монетарните активи и пасиви, се отчитат в печалбите или загубите. Немонетарните активи и пасиви във валута са оценени по курса на датата на придобиване или по последна преоценка по справедлива стойност.

Неприключените форуърдни договори в чуждестранна валута са оценени по пазарна стойност. Печалбите и загубите от преоценката на неприключените форуърдни договори се отчитат в печалбите или загубите.

Валутните курсове на основните чуждестранни валути към 30 юни 2015 г. и 31 декември 2014 г. са, както следва:

Валута	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Долар	1 : BGN 1.74799	1 : BGN 1.60841
Евро	1 : BGN 1.95583	1 : BGN 1.95583
Специални права на тираж	1 : BGN 2.45836	1 : BGN 2.32959
Злато	1 тройунция : BGN 2059.51	1 тройунция : BGN 1909.95

ж) Данъчно облагане

Банката не подлежи на облагане с данък върху печалбата във връзка с основната си дейност. Данъкът върху печалбата на дъщерните предприятия за периода включва текущ и отсрочен данък. Текущият данък включва сумата на данъка, която следва да се плати върху очакваната облагаема печалба за периода, въз основа на ефективната или действащата данъчна ставка в деня на изготвяне на отчета за финансовото състояние. Отсроченият данък се изчислява чрез прилагане на балансовия метод за определяне на задълженията на база временните разлики между данъчно признатия размер и балансовата стойност на активите и пасивите.

Отсроченият данък се изчислява на база данъчните ставки, които се очаква да бъдат използвани за периода, когато се реализира активът, или при погасяване на пасива. Ефектът върху отсрочения данък от промени в данъчните ставки се отразява в отчета за всеобхватния доход, освен в степенята, в която се отнася за суми, предварително начислени или отчетени директно като друг всеобхватен доход.

Отсрочен данъчен актив се признава само до размера, до който е вероятно получаването на бъдещи облагаеми печалби, срещу които може да се оползотворят неизползваните данъчни загуби или данъчен кредит. Отсрочените данъчни активи се намаляват в степенята, до която вече не е вероятно реализиране на съответни данъчни ползи.

з) Политика за разпределение на печалбата от дейността на Банката

Политиката на Банката за разпределение на печалбата от дейността ѝ се определя съгласно изискванията на ЗБНБ. С решение на УС на БНБ са приети „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“, в сила от 1 януари 2007 г., в съответствие с чл. 36, ал. 1 и 2 от ЗБНБ. Съгласно тези правила Банката отнася в специални резерви нереализираните печалби и загуби, възникнали от преоценката на активи и пасиви, деноминирани в чуж-

гестранна валута или злато. Съгласно изискванията на чл. 8, ал. 2 от ЗБНБ Банката отчислява 25% от годишното превишение на приходите над разходите във фонд „Резервен“. Съгласно чл. 8, ал. 3 от ЗБНБ след отчисляване за фонд „Резервен“ Банката по решение на Управителния съвет може да създава специален резерв за покриване на загуби от пазарен риск и други резерви. След заделяне на резерви съгласно ЗБНБ Банката предвижда остатъка за вноски в държавния бюджет. Разпределението на превишението на приходите над разходите е представено в приложение 23.

и) Парични средства в каса и предоставени депозити в чуждестранна валута

Паричните средства и еквиваленти се състоят от парични средства в каса, разплащателни сметки и депозити с падеж до три месеца.

к) Доходи на персонала

Банката има задължение за изплащане на доход при напускане на свои служители, които се пенсионира в съответствие с изискванията на чл. 222, § 3 от Кодекса на труда (КТ) в България. Съобразно тези разпоредби на КТ при прекратяване на трудовия договор на служител, придобил право на пенсия, работодателят му изплаща обезщетение в размер на две месечни брутни работни заплати. В случай че към датата на пенсиониране служителът има натрупан стаж от 10 и повече години в Банката, обезщетението е в размер на шест месечни брутни работни заплати. Към датата на отчета за финансовото състояние ръководството оценява приблизителния размер на потенциалните разходи за всички служители на базата на доклад, изготвен от актюер чрез използването на метода на прогнозните кредитни единици. В приложение 10 е оповестена сумата на начисленото задължение, както и основните допускания, на базата на които е извършена оценката му.

Доходи при прекратяване

Доходи при прекратяване се признават като разход, когато Банката се е ангажира ясно, без реална възможност за отказ, с официален подробен план, с който или да прекрати трудови правоотношения преди нормалната дата на пенсиониране, или да предостави обезщетения при прекратяване в резултат на предложение, направено за насърчаване на доброволното напускане. Доходи при прекратяване при доброволно напускане са признати като разход, ако Банката е отправила официално предложение за доброволно прекратяване и е вероятно то да бъде прието, а броят на приелите го може да се оцени надеждно. Ако обезщетения се дължат за повече от 12 месеца след края на отчетния период, те се дисконтират до тяхната настояща стойност.

Краткосрочни доходи на наети лица

Задължения за краткосрочните доходи на наети лица се оценяват на недисконтирана база и са отчетени като разход, когато се предоставят свързаните с тях услуги. За пасив се признава сумата, която се очаква да бъде изплатена по краткосрочен бонус в пари, или планове за разпределение на печалбата, ако Банката има задължение да заплати тази сума като резултат от минали услуги, предоставени от служител, и задължението може да се оцени надеждно. Банката признава като задължение недисконтираната сума на оценените разходи за платен годишен отпуск, очаквани да бъдат заплатени на служителите в замяна на труда им за изминалия отчетен период.

л) Нови стандарти и разяснения, които досега все още не са приложени

Определени нови стандарти, промени в стандарти и разяснения, одобрени за прилагане от Европейската комисия, могат да бъдат приложени по-рано – за периода, завършващ на 31 декември 2014 г., въпреки че все още не са задължителни за прилагане. Тези промени в МСФО не са приложени при изготвянето на този финансов отчет и Банката не планира тяхното по-ранно прилагане.

Стандарти, разяснения и промени в стандарти, които все още не са в сила и не са били приложени по-рано – одобрени за прилагане от Европейската комисия

- Годишни подобрения на МСФО, цикъл 2010–2012 г. и цикъл 2011–2013 г. Подобренията включват единайсет поправки към девет стандарта и последващи поправки по други стандарти и разяснения. Не се очаква никоя от тези поправки да окаже значително влияние върху финансовите отчети на Банката.

Стандарти, разяснения и промени в стандарти, издадени от СМСС/КРМСФО, които все още не са одобрени за прилагане от Европейската комисия

Ръководството счита за подходящо да се оповести, че следните нови или ревизирани стандарти, нови разяснения и промени в съществуващи стандарти, които към отчетната дата вече са издадени от Съвета по международни счетоводни стандарти (СМСС), все още не са били одобрени за прилагане от Европейската комисия и съответно не са приложени при изготвянето на този финансов отчет. Датите на влизането им в сила ще зависят от решението на Европейската комисия за прилагането им.

- МСФО 9 „Финансови инструменти“ (издаден на 24 юли 2014 г.);
- МСФО 14 „Регулаторни разсрочвания на суми“ (издаден на 30 януари 2014 г.);
- МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“ (издаден на 28 май 2014 г.);
- Промени в МСФО 10 „Консолидирани финансови отчети“, МСФО 12 „Оповестяване на дялови участия в други предприятия“ и в МСС 28 „Инвестиционни дружества: прилагане на изключения от консолидация“ (издадени на 18 декември 2014 г.);
- Промени на МСС 1 „Инициатива за оповестяване“ (издадени на 24 юли 2014 г.);
- Годишни подобрения на МСФО, цикъл 2012–2014 г. (издадени на 25 септември 2014 г.);
- Промени на МСФО 10 и МСС 28 „Продажба или апорт на активи между инвеститор и неговото асоциирано или съвместно контролирано предприятие“ (издадени на 11 септември 2014 г.);
- Промени на МСС 27 „Метод на собствения капитал в самостоятелни финансови отчети“ (издаден на 12 август 2014 г.);
- Промени на МСС 16 и МСС 38 „Пояснение за допустимите методи за амортизация“ (издадени на 12 май 2014 г.);
- Промени на МСФО 11 „Осчетоводяване на придобиване на дялове в съвместни дейности“ (издаден на 6 май 2014 г.).

6. Оповестяване на политиката по управление на финансовия риск

а) Въведение и общ преглед

Банката е изложена на следните видове риск при операциите си с финансови инструменти:

- кредитен риск;
- ликвиден риск;
- пазарен риск;
- операционен риск.

Това приложение дава информация за целите на Банката, експозициите към всеки от горепосочените рискове и политиките и процесите за измерване и управление на риска.

Общи положения при управление на риска

При управлението на brutните международни валутни резерви БНБ има за цел на първо място да гарантира високата сигурност и ликвидност на активите, след което да търси максимизиране на доходността в зависимост от условията на международните пазари. Инвестиционната стратегия зависи предимно от специфичните функции на централната банка, която работи в условията на паричен съвет, при пълно съответствие с изискванията на ЗБНБ.

Основна част от валутните резерви на БНБ са инвестирани в активи със сравнително ниско ниво на кредитен риск, като скотови и купонни ценни книжа, издадени от държави, държавни агенции или наднационални финансови институции, както и в краткосрочни депозити във валута или злато, предоставени при първокласни чуждестранни банки. Останалата част се поддържа в СПТ и монетарно злато, съхранявано в трезорите на Банката.

Рисковете, съпровождащи управлението на валутните резерви, се управляват от независимо звено по управление на риска. То отговаря пряко за стратегическото структуриране на активите и определянето на бенчмарка на валутните резерви, изготвя и предлага за одобрение инвестиционните ограничения по отношение на тяхното управление. На тримесечна база се прави цялостен преглед на промените в пазарните условия, размера и структурата на валутните резерви и при необходимост се извършва актуализация на инвестиционните ограничения и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове). Ежедневно се следи и контролира спазването на заложените лимити, правила и процедури. Регулярно се изготвят отчети, които са предназначени както за оперативно управление на валутните резерви, така и за актуална информация на ръководството на Банката.

Всички разрешени финансови инструменти и класове активи, в които БНБ може да инвестира, са посочени във вътрешни нормативни документи. В тях са дефинирани основните портфейли и съответстващите им моделни портфейли (бенчмаркове), всички лимити за кредитен, лихвен, валутен и операционен риск, както и списък на разрешените емитенти на дългови инструменти, в които БНБ може да инвестира, а също списък на чуждестранните финансови институции – контрагенти на Банката.

Дейността по управление на валутните резерви се ръководи и от правила за поведение и процедури, регулиращи изпълнението на функциите и задачите на отговорните за процеса структурни звена.

б) Кредитен риск

БНБ е изложена на кредитен риск при осъществяване на търговските операции и инвестиционната дейност, както и в случаите, при които тя играе ролята на посредник от името на правителството или други публични институции. Банката поема кредитен риск и при операцията по покупко-продажба на чуждестранна валута с банки. Най-общо кредитният риск е свързан с вероятността за настъпване на неплатежоспособност на някой от контрагентите на БНБ, както и неплатежоспособност на някой от емитентите, в чийто дълг Банката е инвестирала свои средства. Кредитният риск при управлението на брутните международни валутни резерви на БНБ се определя в съответствие с изискванията на чл. 28, ал. 3 от ЗБНБ. Съгласно тези изисквания БНБ може да инвестира в дългови инструменти, емитирани от чужди държави, централни банки, други чуждестранни финансови институции или международни финансови организации, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки на две международно признати агенции за кредитен рейтинг и които са платими в свободно конвертируема валута в съответствие с вътрешно разработената методология, базирана на изискванията на чл. 28 от ЗБНБ.

Съгласно тези изисквания разрешените видове финансови инструменти за инвестиране на средствата при управление на международните резерви са, както следва:

- инвестиционни програми при централни банки;
- автоматично предоставяне в заем и/или заемане на ценни книжа при основния депозитар;
- депозити във валута (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;

- депозити в злато (срочни депозити и средства по текущи сметки) при контрагенти на БНБ, в т.ч. при централни банки или наднационални финансови институции;
- търговски ценни книжа (със срок до падежа до 1 година), емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на европейски обезпечени облигации;
- облигации, емитирани от държави или държавногарантирани институции, наднационални финансови институции, специализирани финансови агенции, банки и други финансови институции, емитенти на обезпечени облигации. Всички облигации са с еднократно изплащане на номиналната стойност на датата на падежа и без вградени опции;
- покупко-продажба на валута с вальор най-много 2 работни дни.

Заложени са два основни типа ограничения, които се изчисляват на база пазарната стойност на международните резерви: 1) максимален или минимален лимит за тегло на различните класове активи; и 2) индивидуална максимално допустима експозиция на БНБ към емитент/контрагент (ограничение за концентрация).

в) Ликвиден риск

Ликвидният риск възниква при осигуряването на средства за основните дейности на Банката и управлението на нейните позиции. Той се проявява главно в два аспекта, като първият е рискът Банката да не бъде в състояние да посрещне задълженията си в момента, когато станат дължими, а вторият се изразява в невъзможността Банката да реализира на международните пазари свои активи по справедливи цени и в нормално установените срокове съгласно съответните пазарни конвенции.

БНБ се стреми да поддържа баланс между срочността на привлечения ресурс и тази на активите посредством инвестиции във финансови инструменти с различна матуритетна структура. Инструментите по привлечените от Банката средства, предоставяни на клиентите по пасива, са основно депозитни/инвестиционни и разплащателни сметки. Обезпечаването на минимална ликвидност по видове валути се осигурява на ежедневна база с цел извършване на всички валутни плащания на БНБ. За по-доброто управление на риска, който съществува при ликвидирание на позиции във финансови инструменти, те са групирани по ликвидни рангове в зависимост от степента на трудност (т.е. отбив от справедливата цена), с която могат да бъдат продадени на пазара в кризисен момент. Въз основа на групирането по ликвидни рангове на различните видове финансови инструменти са въведени определени лимити за ликвидност на експозициите на БНБ.

Като част от цялостната стратегия за управление на ликвидния риск са дефинирани изисквания за управлението на ликвиден портфейл в евро и поддържане на активи в други валути, необходими за посрещане на съответни входящи и изходящи парични потоци на Банката.

Финансовите активи и пасиви на Банката, анализирани по остатъчен срок от датата на отчета за финансовото състояние до дата на последващо договаряне или предвиден падеж са, както следва:

(хил. лв.)

	До 1 месец	От 1 го 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 го 5 години	Наг 5 години	Без опреде- лен падеж	Общо
Към 30 юни 2015 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	7 529 408	1 088 994	715 466	-	-	-	9 333 868
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	346 244	1 253 740	-	-	-	1 093 372	2 693 356
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	1 782 205	1 667 475	5 293 843	13 246 919	3 534 428	-	25 524 870
Финансови активи на разположение за продажба	83 833	-	-	-	-	1 545 555	1 629 388
Други активи	16 565	26 428	27 943	-	-	-	70 936
Общо финансови активи	9 758 255	4 036 637	6 037 252	13 246 919	3 534 428	2 638 927	39 252 418
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	11 229 238	11 229 238
Задължения към банки и други финансови институции	10 307 483	-	-	-	-	-	10 307 483
Задължения към държавни институции и други задължения	10 440 329	-	87 942	-	-	-	10 528 271
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	2 991 960	2 991 960
Общо финансови пасиви	20 747 812	-	87 942	-	-	14 221 198	35 056 952
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	(10 989 557)	4 036 637	5 949 310	13 246 919	3 534 428	(11 582 271)	4 195 466
Към 31 декември 2014 г.							
Финансови активи							
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	5 859 646	677 456	-	-	-	-	6 537 102
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	1 326 862	154 126	-	-	-	1 014 301	2 495 289
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	343 600	1 085 789	6 785 520	10 821 858	4 223 784	-	23 260 551
Финансови активи на разположение за продажба	79 442	-	-	-	-	1 467 507	1 546 949
Други активи	17 479	7 020	44 347	-	-	-	68 846
Общо финансови активи	7 627 029	1 924 391	6 829 867	10 821 858	4 223 784	2 481 808	33 908 737
Финансови пасиви							
Банкноти и монети в обращение	-	-	-	-	-	11 586 943	11 586 943
Задължения към банки и други финансови институции	8 125 056	-	-	-	-	-	8 125 056
Задължения към държавни институции и други задължения	7 005 995	21 514	-	-	-	-	7 027 509
Задължения за участие в международни финансови институции	-	-	-	-	-	2 835 018	2 835 018
Общо финансови пасиви	15 131 051	21 514	-	-	-	14 421 961	29 574 526
Разлика в срочността на финансовите активи и пасиви	(7 504 022)	1 902 877	6 829 867	10 821 858	4 223 784	(11 940 153)	4 334 211

Остатъчните договорени падежи на финансовите пасиви на Банката са, както следва:

(хил. лв.)

	Балансова стойност	Брутен номи- нален изходящ паричен поток	До 1 месец	От 1 го 3 месеца	От 3 месеца до 1 година	От 1 го 5 години	Наг 5 години
Към 30 юни 2015 г.							
Банкноти и монети в обращение	11 229 238	11 229 238	-	-	-	-	11 229 238
Задължения към банки и други финансови институции	10 307 483	10 307 483	10 307 483	-	-	-	-
Задължения към държавни институ- ции и други задължения	10 528 271	10 528 325	10 440 329	-	87 996	-	-
Задължения за участие в междуна- родни финансови институции	2 991 960	2 991 960	-	-	-	-	2 991 960
	35 056 952	35 057 006	20 747 812	-	87 996		14 221 198
Към 31 декември 2014 г.							
Банкноти и монети в обращение	11 586 943	11 586 943	-	-	-	-	11 586 943
Задължения към банки и други финансови институции	8 125 056	8 125 056	8 125 056	-	-	-	-
Задължения към държавни институ- ции и други задължения	7 027 509	7 027 509	7 005 995	21 514	-	-	-
Задължения за участие в междуна- родни финансови институции	2 835 018	2 835 018	-	-	-	-	2 835 018
	29 574 526	29 574 526	15 131 051	21 514	-	-	14 421 961

а) Пазарен риск*Пазарен риск*

Всички финансови инструменти са обект на пазарен риск, т.е. на риска от обезценка в резултат от настъпване на промени в пазарните условия. Инструментите се оценяват ежедневно по справедлива пазарна стойност, която в максимална степен отразява текущите условия на международните пазари на съответния вид финансови инструменти. Банката управлява своите портфейли при отчитане на променящите се пазарни условия, както и измененията в структурата на пасива на баланса на управление „Емисионно“. Експозицията по отношение на пазарния риск се поддържа чрез спазване на съответните лимити, определени в „Инвестиционни ограничения и бенчмаркове за управление на брутните международни валутни резерви“.

В таблицата по-долу е представен един важен измерител на пазарния риск „стойност, изложена на риск“ (*VaR*). *VaR* е показател за максималната загуба за определен период от време (период на държане) и определена степен на вероятност (наричана още ниво на достоверност или интервал на доверителност). Използваният в отчета *VaR* се основава на 95% ниво на достоверност и предполага едnodневен период на държане.

При изчисляването на общия риск, валутния риск и лихвения риск са използвани емпиричните разпределения, получени от времеви редове с дължина 30-дневни наблюдения на съответно общия доход, валутния доход и лихвения доход на активите. Представена е и корелацията между валутния и лихвения риск. За всеки от показателите е изчислена стойността към последната дата от периода, средната за разглеждания период стойност, както и минималната и максималната стойност.

(хил. лв.)

	Към 30 юни 2015 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(45 880)	(43 997)	(72 846)	(15 159)
Лихвен риск	(50 101)	(23 361)	(47 317)	(6 903)
Корелация (%)	0.58	0.37	0.62	(0.08)
Общ риск	(91 273)	(63 777)	(91 441)	(23 358)
	Към 31 декември 2014 г.	Средно	Максимум	Минимум
Валутен риск	(32 964)	(23 933)	(41 506)	(7 465)
Лихвен риск	(7 720)	(4 003)	(9 196)	(1 400)
Корелация (%)	0.07	0.24	0.65	(0.29)
Общ риск	(35 797)	(25 542)	(46 563)	(10 154)

Лихвен риск

Банката е изложена на риск от промени в лихвените нива, което оказва влияние върху цените на активите (включително инвестициите) и лихвоносните пасиви. Основна мярка за измерване на лихвения риск е модифицираната дюрация. Тя дава оценка за това, с колко би се променила пазарната стойност на даден актив (пасив) в процент, ако лихвените нива се променят с базисни точки (една стотна от процента). Освен това ежедневно се изчисляват и следят допълнителни технически параметри на портфейлите, като изпъкналост (конвекситет), дюрация във фиксирана точка от кривата на доходност и др. За всеки един от портфейлите на БНБ лихвеният риск е ограничен посредством избор на съответен моделен портфейл (бенчмарк) и установени в инвестиционните ограничения лимити за максимално отклонение на модифицираната дюрация на портфейла от тази на съответния бенчмарк.

При активи и пасиви с плаващи лихвени проценти Банката е изложена на риск от промени в базата, служеща за определяне на лихвените проценти.

(хил. лв.)

	Общо	Плаващ лихвен процент	Фиксиран лихвен процент		
			До 1 месец	От 1 го 3 месеца	Наг 3 месеца
Към 30 юни 2015 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	9 079 949	1 895 992	5 379 644	1 088 870	715 443
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	1 599 367	-	346 025	1 253 342	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	25 538 000	166 038	1 777 111	1 594 386	22 000 465
Финансови активи на разположение за продажба	83 833	-	83 833	-	-
Други лихвоносни активи	70 936	6 793	9 772	27 428	26 943
Общо	36 372 085	2 068 823	7 596 385	3 964 026	22 742 851
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	10 307 483	-	10 307 483	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	2 621 938	-	2 534 000	-	87 938
Задължения за участие в международни финансови институции	1 501 752	1 501 752	-	-	-
Общо	14 431 173	1 501 752	12 841 483	-	87 938
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	21 940 912	567 071	(5 245 098)	3 964 026	22 654 913
Към 31 декември 2014 г.					
Лихвоносни активи					
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	6 249 030	1 460 338	4 111 449	677 243	-
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	1 480 491	-	1 326 414	154 077	-
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	23 219 611	254 542	301 811	1 035 786	21 627 472
Финансови активи на разположение за продажба	79 442	-	79 442	-	-
Други лихвоносни активи	68 846	7 585	9 894	7 020	44 347
Общо	31 097 420	1 722 465	5 829 010	1 874 126	21 671 819
Лихвоносни пасиви					
Задължения към банки и други финансови институции	8 125 056	-	8 125 056	-	-
Задължения към държавни институции и други задължения	2 465 514	-	2 444 000	21 514	-
Задължения за участие в международни финансови институции	1 423 090	1 423 090	-	-	-
Общо	12 013 660	1 423 090	10 569 056	21 514	-
Разлика между лихвоносни активи и пасиви	19 083 760	299 375	(4 740 046)	1 852 612	21 671 819

За управлението на лихвения риск и границите на изменението на лихвените проценти се правят наблюдения върху чувствителността на финансовите активи и пасиви към различни стандартни и нестандартни сценарии за движението на лихвените проценти.

Стандартните сценарии разглеждат следните промени в кривите на доходност: 1) 100 базисни точки мигновено и паралелно нарастване; 2) 100 базисни точки мигновен и паралелен спад; 3) 50 базисни точки паралелно нарастване на кривите в рамките на едногодишен период, и 4) 50 базисни точки паралелен спад в кривите на доходност също за едногодишен период. При последните два сценария се допуска, че кривите на доходност се променят със съответната стъпка в началото на периода, след което остават на същите нива до края на едногодишния период.

Анализът на чувствителността на активите на Банката (при първо приближение) към промяната на лихвените проценти при непроменяща се балансова позиция и предвиждане за динамика на кривите на доходност за съответните активи е, както следва:

(хил. лв.)

	100 б.т. мигновено паралелно покачване в рамките на деня	100 б.т. мигновен паралелен спад в рамките на деня	50 б.т. паралелно покачване в началото на периода	50 б.т. паралелен спад в началото на периода
Към 30 юни 2015 г.	(654 642)	654 642	(164 705)	165 954
Към 31 декември 2014 г.	(617 726)	617 726	(137 085)	200 398

Валутен риск

За Банката валутен риск е налице в случаите, когато има несъответствие между валутната структура на активите и валутната структура на пасивите. Банката е изложена на валутен риск при извършване на сделки с финансови инструменти, деноминирани в различни от евро валути.

С въвеждането на паричния съвет и фиксирането на българския лев към еврото върху финансовите отчети, изготвени в национална валута, влияние оказват промените на валутния курс на лева спрямо валутите, различни от еврото.

С цел минимизиране на валутния риск е въведено ограничение за отклоненията на валутната структура на активите от тази на пасивите. Съгласно чл. 31, ал. 3 от ЗБНБ общата пазарна стойност на активите във валути, различни от евро, СПТ и монетарно злато, не може да се отклонява с повече от +/-2% от пазарната стойност на средствата по пасива, деноминирани в тези валути.

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Активи		
Български левове и евро	33 536 142	26 780 917
Долари	169 122	1 930 093
Японски йени	46	36
Британски лири	256	547
СПТ	3 100 755	2 939 576
Злато	2 656 601	2 460 874
Други	1 477	2 702
	39 464 399	34 114 745
Пасиви, капитал и резерви		
Български левове и евро	36 298 384	29 344 688
Долари	168 698	1 929 707
Японски йени	-	-
Британски лири	62	320
СПТ	2 993 437	2 836 639
Други	3 818	3 391
	39 464 399	34 114 745
Нетна позиция		
Български левове и евро	(2 762 242)	(2 563 771)
Долари	424	386
Японски йени	46	36
Британски лири	194	227
СПТ	107 318	102 937
Злато	2 656 601	2 460 874
Други	(2 341)	(689)

г) Използване на счетоводни преценки и предположения

Управителният съвет обсъжда развитието, избора и оповестяването на съществени счетоводни политики и оценки, както и приложението им.

Тези оповестявания допълват коментарите за управлението на финансовия риск.

Банката работи в условията на влошена глобална финансова и икономическа обстановка, проявяваща се негативно и на българския пазар, която би имала последици и върху резултатите и риска за Банката. Ръководството вече е предприело мерки и основни негови приоритети през следващите години ще останат запазването на стабилната ликвидна позиция на Банката и непрекъснатото подобряване на методите за оценка, контрол и управление на качеството на валутните резерви.

1) *Определяне на справедлива стойност*

Определянето на справедлива стойност на финансови активи и пасиви, за които няма наблюдавана пазарна цена, изисква използването на оценъчни техники, описани в счетоводната политика. За финансови инструменти, които се търгуват рядко и чиято цена не е прозрачна, справедливата стойност е по-малко обективна и изисква експертна преценка в зависимост от ликвидност, концентрация, несигурност на пазарните фактори, ценови предположения и други рискове, влияещи върху конкретния инструмент.

2) *Оценка на финансови инструменти*

Банката оценява справедлива стойност на финансовите инструменти, използвайки следната йерархия от методи:

- ниво 1: обявена пазарна цена или цена на затваряне за позиции, за които има надежден пазар;
- ниво 2: техники на оценяване, основани на реална пазарна информация за кривата на доходност. Тази категория методи се използва за оценка на дългови ценни книжа, за които няма надежден пазар;
- ниво 3: оценъчни техники, при които входящите данни за финансовите активи и пасиви не са базирани на налична пазарна информация.

Справедливата стойност на финансовите активи и пасиви, които се търгуват на международните финансови пазари и за които има достъпна пазарна информация, е основана на обявени пазарни цени или цени, формирани при затваряне на даден пазар. Използването на реални пазарни цени и информация намалява нуждата от управленска преценка и предположения, както и несигурността, свързана с определянето на справедливата им стойност. Наличието на реални пазарни цени и информация варира в зависимост от продуктите и пазарите и се променя въз основа на специфични събития и общите условия на финансовите пазари. За всички останали финансови инструменти, за които няма текущи пазарни котировки, Банката определя справедливата им стойност, използвайки техника на оценяване, базирана на нетната сегашна стойност. Изчисляването на нетната сегашна стойност се извършва посредством използването на пазарни криви на доходност с отчитане, където е необходимо, на кредитни спредове за съответния инструмент. Целта на техниките на оценяване е да се определи справедлива стойност, която максимално коректно отразява цената на финансовия инструмент на отчетната дата.

Банката има установена контролна среда по отношение оценяването на справедлива стойност. За финансовите инструменти тя се определя от независимо звено за анализ и контрол на рисковете. Специфичните контроли включват проверка на реалната ценова информация; периодичен преглед на текущите модели за оценка и в случай на необходимост разработка, одобряване и въвеждане на нови моделите за оценка; осъществяване на допълнителна последваща проверка посредством анализ и сравняване на данните от различни информационни източници, и др.

Следващата таблица анализира финансовите инструменти, отчитани по справедлива стойност, според моделите на оценка. Данните не включват капиталовите инструменти, които се отчитат по цена на придобиване (приложение 14).

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Оценъчни техники (с помощта на пазарни данни)	Общо
30 юни 2015 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	9 333 868	-	9 333 868
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 693 356	-	2 693 356
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	24 409 867	1 115 003	25 524 870
Общо	36 437 091	1 115 003	37 552 094
31 декември 2014 г.			
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	6 537 102	-	6 537 102
Злато, инструменти в злато и други благородни метали	2 495 289	-	2 495 289
Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	20 928 166	2 332 385	23 260 551
Общо	29 960 557	2 332 385	32 292 942

Финансовите инструменти, отчитани не по справедлива стойност, а по ниво в йерархията на справедливите стойности, където се категоризира оценката по справедлива стойност, са анализирани в таблицата по-долу:

(хил. лв.)

	Ниво 1 Обявени пазарни цени на активни пазари	Ниво 2 Наблюдавани входящи данни, различни от котирани цени	Общо
30 юни 2015 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	10 307 483	10 307 483
Задължения към държавни институции и други задължения	-	10 528 271	10 528 271
Задължения за участие в международни финансови институции	-	2 991 960	2 991 960
Общо	-	23 827 714	23 827 714
31 декември 2014 г.			
Задължения към банки и други финансови институции	-	8 125 056	8 125 056
Задължения към държавни институции и други задължения	-	7 027 509	7 027 509
Задължения за участие в международни финансови институции	-	2 835 018	2 835 018
Общо	-	17 987 583	17 987 583

Справедливата стойност на задълженията към банки и други финансови институции и на задълженията към държавни институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че са краткосрочни.

Справедливата стойност на задълженията за участие в международни финансови институции е приблизително равна на отчетната им стойност поради това, че са безлихвени и нямат определен падеж.

7. Приходи от и разходи за лихви

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Приходи от лихви		
– от ценни книжа	196 958	193 761
– от депозити	4 952	5 574
– други	1	3
	201 911	199 338
Разходи за лихви		
– по депозити	2 747	889
– други	7	-
	2 754	889

Към 30 юни 2015 г. няма разходи за лихви, платени по депозити на правителството и на други организации в левове и валута.

Разходите за лихви, платени по депозити, включват платени лихви в размер на 1936 хил. лв. по предоставени депозити при чуждестранни кореспонденти, дължащи се на прилагане на референтни лихвени проценти с отрицателни стойности.

Включени са и 104 хил. лв. платени лихви по техническата сметка на националния системен компонент ТАРГЕТ2-БНБ при ЕЦБ. Към отчетния период УС на ЕЦБ е определил отрицателна стойност на лихвения процент по депозитното улеснение на Евросистемата в размер на -0.20%, считано от 10 септември 2014 г.

8. Нетни печалби/(загуби) от финансови активи и пасиви, отчетани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Нетни (загуби) от операции с ценни книжа	(209 751)	(138 548)
Нетни печалби от операции с чуждестранна валута	198	122
Нетни (загуби) от преоценка на фючърс	(220)	(261)
Нетни (загуби)/ печалби от преоценка на ценни книжа	(101 601)	61 046
Нетни печалби от преоценка на активи и пасиви в чуждестранна валута	4 338	937
Нетни печалби от преоценка на злато	194 986	224 037
	(112 050)	147 333

В нетните загуби от финансови активи и пасиви, отчетани по справедлива стойност в печалбата или загубата към 30 юни 2015 г., с най-голям дял са загубите от операции с ценни книжа в размер на 209 751 хил. лв. Основният фактор за този резултат е по-ниската пазарна доходност на ценните книжа от тяхната купонна доходност, поради което те се продават с премия над номиналната им стойност. През отчетния период пазарната доходност на ценните книжа, в които БНБ инвестира, намалява с между 5 и 18 базисни точки за краткосрочните матуритетни сектори, но се увеличи с между 22 и 50 базисни точки за различните емитенти в дългосрочните сектори, като нетният ефект доведе до понижение на техните цени и отрицателна преоценка в размер на 101 601 хил. лв.

Нетните печалби от преоценка на злато са в размер на 194 986 хил. лв., дължащи се на увеличение на цената на златото. Пазарната цена на златото, определена на база на фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали, се увеличава със 7.83% от 1909.95 лв. за 1 тройунция към 31 декември 2014 г. на 2059.51 лв. към 30 юни 2015 г.

9. Други оперативни приходи

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Приходи от продажби от дъщерни предприятия	12 951	17 013
Приходи от асоциирани предприятия	-	-
Приходи от продажба на монети	240	321
Приходи от дивиденди	10 165	6 994
Други нетни приходи	1 509	628
	24 865	24 956

Приходите от дивиденди включват получените дивиденди от участието на БНБ в Банката за международни разплащания на стойност 4425 хил. лв., от участието на БНБ в „БОРИКА–Банксервиз“ в размер на 2039 хил. лв., от участието на БНБ в „Печатница на БНБ“ АД в размер на 3521 хил. лв. и от участието на БНБ в „Дружество за касови услуги“ АД на стойност 180 хил. лв.

Другите нетни приходи включват финансови приходи от дъщерни предприятия в размер на 768 хил. лв., приходи от преразпределено възнаграждение от ЕЦБ във връзка с ТАРГЕТ2 в размер на 432 хил. лв., приходи от продажба на скрап, получен от български монети – 132 хил. лв.; приходи от наеми – 127 хил. лв., и други за 50 хил. лв.

10. Общи административни разходи

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Разходи за персонала	15 868	18 245
Административни разходи	18 835	20 712
Амортизация	9 065	9 617
Други разходи	2 162	2 584
	45 930	51 158

Разходите за персонала включват заплати, социални и здравни осигуровки, начислени в съответствие с разпоредбите на националното законодателство към 30 юни 2015 г., и разходи за социална дейност, съответно за БНБ – 12 698 хил. лв., за „Печатница на БНБ“ АД – 1887 хил. лв., и за „Монетен двор“ ЕАД – 1283 хил. лв.

Броят на заетите служители в БНБ и дъщерните ѝ предприятия е 1144 към 30 юни 2015 г. (30 юни 2014 г. – 1167, в т.ч. персоналят на БНБ е 854 служители към 30 юни 2015 г. (864 към 30 юни 2014 г.).

Банката е начислила на база актюерски изчисления задълженията си към персонала при пенсиониране и за неизползван платен годишен отпуск за текущата година в размер на 1448 хил. лв. (30 юни 2014 г. – 1344 хил. лв.). Начисленията на дъщерните предприятия за пенсиониране и неизползван платен годишен отпуск към 30 юни 2015 г. са 59 хил. лв. (30 юни 2014 г. – 65 хил. лв.).

Задълженията към персонала при пенсиониране, изчислени на база актюерска оценка и съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица“, са представени по-долу:

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Задължения по дефинирани доходи към 1 януари	2 178	2 136
Изплатени доходи по плана	(154)	(204)
Разходи за текущ трудов стаж	120	214
Разходи за лихви	23	66
Преизчисления	-	-
Актюерска (печалба)/загуба от действителен опит	-	-
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на демографските предположения	14	109
Актюерска (печалба)/загуба от промяна на финансовите предположения	173	(143)
Задължения по дефинирани доходи към 30 юни	2 354	2 178

Разходи, признати в отчета за печалбата или загубата

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Разходи за текущ стаж	117	214
Разходи за лихви	25	66
Актьорски (печалби)/загуби	-	(3)
Общо	142	277

Актьорски предположения

Основните актьорски предположения към датата на отчета са следните (среднопретеглени стойности):

(%)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Дисконтов лихвен процент към 30 юни	1.36	3.29
Бъдещо нарастване на заплатите	3.5	3.5

В административните разходи са включени разходите на Банката за паричното обращение в размер на 4270 хил. лв. към 30 юни 2015 г. (30 юни 2014 г. – 4058 хил. лв.).

11. Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Парични средства в чуждестранна валута	253 552	287 495
Разплащателни сметки в банки	1 892 403	1 456 067
Депозити в чуждестранна валута	7 187 913	4 793 540
	9 333 868	6 537 102

Паричните средства и предоставените депозити в чуждестранна валута по кореспонденти са, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Резиденти на еврозоната		
в евро	4 167 248	683 840
в други валути	101 211	691 640
	4 268 459	1 375 480
Нерезиденти на еврозоната		
в евро	3 492 229	2 500 019
в други валути	1 573 180	2 661 603
	5 065 409	5 161 622
	9 333 868	6 537 102

12. Злато, инструменти в злато и други благородни метали

	30 юни 2015 г.		31 декември 2014 г.	
	хил. тройунции	хил. лв.	хил. тройунции	хил. лв.
Кюлчета злато в стандартна форма	513	1 056 617	513	979 886
Депозити в злато в стандартна форма	777	1 599 984	775	1 480 988
Злато в друга форма	16	33 149	16	30 787
Други благородни метали		3 606		3 628
		2 693 356		2 495 289

Златото в стандартна форма включва злато, предоставено за депозитарно съхранение, и на депозит. Депозитите в злато са предоставени на банки, чиито задължения са оценени с една от двете най-високи оценки от две международно признати рейтингови агенции, и по тях се начислява лихва от 0.18% до 0.85% годишно.

Златото в друга форма включва възпоменателни златни монети на стойност 27 982 хил. лв.

В „други благородни метали“ са включени сребърни възпоменателни монети на стойност 552 хил. лв. и платинени възпоменателни монети на стойност 3054 хил. лв.

13. Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата

(хил. лв.)

Ценни книжа	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Чуждестранни държавни ценни книжа	25 524 870	23 260 551
	<u>25 524 870</u>	<u>23 260 551</u>

Ценните книжа включват лихвени и скontoви ценни книжа, деноминирани в евро. Купонната лихва по ценните книжа, деноминирани в евро, достига 1.84% към 30 юни 2015 г. (31 декември 2014 г. – 2.01%).

Към 30 юни 2015 г. няма ценни книжа, предоставени като обезпечение по операции с фючъри.

Ценните книжа, емитирани от чуждестранни правителства и други емитенти или от съответните емитенти с кредитен рейтинг, определен най-малко от две от шестте международно признати рейтингови агенции – *Standard&Poor's*, *Fitch Ratings*, *Moody's*, *DBRS*, *R&I* и *JCRA*, са, както следва:

(хил. лв.)

Ценни книжа по кредитен рейтинг на емисията/емитента	Кредитен рейтинг на емисията/емитента	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
	AAA	15 133 188	13 629 360
	AA+	2 715 406	2 576 563
	AA	-	48 924
	AA-	5 763 424	4 203 246
	A+	1 912 852	2 495 317
	A	-	307 141
		<u>25 524 870</u>	<u>23 260 551</u>

14. Финансови активи на разположение за продажба

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Квота на Република България в МВФ	1 573 842	1 491 404
Инвестиции в международни финансови институции	30 152	30 151
Инвестиции в асоциирани предприятия	25 394	25 394
	<u>1 629 388</u>	<u>1 546 949</u>

Квотата на Република България в МВФ е в размер на 640 200 хил. СПТ. Резервният транш по квотата на Република България в МВФ е в размер на 83 833 хил. лв. МВФ заплаща възнаграждение (лихва) на страните членки, които имат лихвоносна резервна позиция, като средният лихвен процент е 0.04%.

Инвестициите в международните финансови институции включват инвестиции в Банката за международни разплащания, като 25% от участието в капитала на БМР са платени. Текущата стойност на платените акции в размер на 10 000 хил. СПТ възлиза към 30 юни 2015 г. на 23 296 хил. лв. (към 31 декември 2014 г. – на 23 296 хил. лв.), (вж. приложение 28). Невнесеният капитал е с опция за внасяне до три месеца по решение на Съвета на управителите на БМР.

Инвестициите в международните финансови институции не надвишават 10% от записания акционерен капитал на съответната институция.

Инвестициите в международни финансови институции включват и участието на БНБ в ЕЦБ. От 1 януари 2007 г. (присъединяването на Република България към ЕС) БНБ притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ. Към 30 юни 2015 г. сумата на внесените дял от БНБ в капитала на ЕЦБ възлиза на 3487 хил. евро, или 6820 хил. лв.

В съответствие с чл. 28 от Устава на Европейската система на централните банки и на ЕЦБ (Устав на ЕСЦБ и ЕЦБ) само националните централни банки, членки на ЕСЦБ, имат право да участват в капитала на ЕЦБ. Подписката на капитала се осъществява в съответствие с изискванията и алгоритъма на чл. 29 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ, т.е. дялът на всяка национална централна банка в капитала на ЕЦБ се определя в процент и кореспондира на дела на държавата членка в общото население и брутният вътрешен продукт на ЕС (в равни съотношения). Процентът се актуализира на всеки пет години и при всяко присъединяване на нова държава към ЕС. Към 31 декември 2014 г. дяловото участие на БНБ в записания капитал на ЕЦБ възлиза на 0.8590%, което съответства на сумата от 92 986.8 хил. евро.

БНБ като централна банка извън еврозоната е задължена да внесе минималния процент от записания си капитал в ЕЦБ съгласно чл. 47 от Устава на ЕСЦБ и ЕЦБ, което представлява приносът на БНБ в оперативните разходи на ЕЦБ. От 29 декември 2010 г. този процент възлиза на 3.75%. За разлика от централните банки, които са част от еврозоната, БНБ няма право да участва в печалбата на ЕЦБ, нито се изисква да покрива нейни(те) загуби. При присъединяване към еврозоната от БНБ ще се изиска да внесе и останалите 96.25% от записания си капитал в ЕЦБ, т.е. 89 499.8 хил. евро.

След поредната петгодишна актуализация на процента на дяловото участие на държавите членки в капитала на ЕЦБ и с присъединяването от 1 януари 2014 г. на Латвия към еврозоната е направена промяна на дела на БНБ в записания капитал на ЕЦБ, като вноската на БНБ в капитала на ЕЦБ е намалена с 22 хил. евро и към 31 декември 2014 г. възлиза на 3487 хил. евро, или 6820 хил. лв. (31 декември 2013 г. – 3509 хил. евро, или 6863 хил. лв.).

Банката участва в капитала на „Монетен двор“ ЕАД и „Печатница на БНБ“ АД съответно със 100% и с 95.6%.

Тя упражнява значително влияние върху финансовата и оперативната политика на следните асоциирани дружества и капиталовите ѝ инвестиции в местни предприятия могат да бъдат анализирани, както следва:

Асоциирани предприятия	Участие, %	Основна дейност
„БОРИКА–Банксервиз“ АД	36.11	Междубанкови картови разплащания
„Международен банков институт“ ООД	44.23	Финансово обучение и научни изследвания
„Дружество за касови услуги“ АД	20.00	Обработка на ценни пратки с български банкноти и монети, предоставяни от БНБ и банките

15. Материални активи

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2015 г.	181 149	87 059	43 135	9 864	7 398	3 463	332 068
Придобити	-	283	14	7	6	2 298	2 608
Отписани	-	(260)	(1 569)	(120)	(8)	-	(1 957)
Трансфери	-	1 497	653	22	-	(2 172)	-
Към 30 юни 2015 г.	181 149	88 579	42 233	9 773	7 396	3 589	332 719
Амортизация и загуби от обезценка							
Към 1 януари 2015 г.	(39 289)	(62 687)	(36 898)	(7 532)	(6 074)	-	(152 480)
Начисления за периода	(2 805)	(2 711)	(2 037)	(396)	(160)	-	(8 109)
На отписаните	-	259	1 564	114	8	-	1 945
Към 30 юни 2015 г.	(42 094)	(65 139)	(37 371)	(7 814)	(6 226)	-	(158 644)
Балансова стойност към 30 юни 2015 г.	139 055	23 440	4 862	1 959	1 170	3 589	174 075
Балансова стойност към 31 декември 2014 г.	141 860	24 372	6 237	2 332	1 324	3 463	179 588

(хил. лв.)

	Земя и сгради	Машини и оборудване	Информационно оборудване	Офис оборудване	Друго оборудване (вкл. транспортни средства)	Разходи за придобиване на материални активи	Общо
Към 1 януари 2014 г.	181 113	86 134	41 609	9 758	6 678	2 265	327 557
Придобити	36	1379	15	47	65	4 811	6 353
Отписани	-	(774)	(828)	(151)	(16)	(73)	(1 842)
Трансфери	-	320	2 339	210	671	(3 540)	-
Към 31 декември 2014 г.	181 149	87 059	43 135	9 864	7 398	3 463	332 068
Амортизация и загуби от обезценка							
Към 1 януари 2014 г.	(33 645)	(57 994)	(33 193)	(6 843)	(5 814)	-	(137 489)
Начисления за периода	(5 644)	(5 464)	(4 532)	(835)	(276)	-	(16 751)
На отписаните	-	771	827	146	16	-	1 760
Към 31 декември 2014 г.	(39 289)	(62 687)	(36 898)	(7 532)	(6 074)	-	(152 480)
Балансова стойност към 31 декември 2014 г.	141 860	24 372	6 237	2 332	1 324	3 463	179 588
Балансова стойност към 31 декември 2013 г.	147 468	28 140	8 416	2 915	864	2 265	190 068

В изпълнение на МСС 16 „Имоти, машини и съоръжения“ и на „Вътрешни правила за финансови отчети и счетоводна политика на БНБ“ към декември 2013 г. е направен преглед на балансовата стойност на дълготрайните материални активи, отчитани в отчета за финансовото състояние на Банката. Справедливата стойност на земята и сградите е определена от външен, независим и лицензиран оценител с призната професионална квалификация и опит в оценяването на имоти с местонахождение и категория, сходни на оценяваните. Към 31 декември 2014 г. справедливата стойност на земята и сградите не е съществено по-различна от балансовата им стойност към същата дата, поради което се приема, че настоящата балансова стойност на земите и сградите по баланса на Банката отразява справедливо пазарната им стойност. Справедливата стойност на земята и сградите е категоризирана като справедлива стойност от ниво 3 на база на входящите данни за използваната техника за оценяване.

За останалите класове активи – машини, съоръжения, оборудване, автомобили и стопански инвентар – за справедлива стойност е приета настоящата им стойност по баланса на Банката поради това, че основна част от тези активи е закупена в последните четири години и балансовата им стойност е близо до справедливата им стойност.

При преоценката на дълготрайни материални активи Банката отписва натрупаната амортизация за сметка на брутната балансова стойност на активите, като нетната им стойност се преизчислява спрямо преоценената стойност.

16. Нематериални активи

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2015 г.	46 544	161	115	46 820
Придобити	10	-	1 524	1 534
Отписани	(128)	-	-	(128)
Трансфери	538	-	(538)	-
Към 30 юни 2015 г.	46 964	161	1 101	48 226
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2015 г.	(43 174)	(155)	-	(43 329)
Начисления за периода	(955)	(1)	-	(956)
На отписаните	128	-	-	128
Към 30 юни 2015 г.	(44 001)	(156)	-	(44 157)
Балансова стойност към 30 юни 2015 г.	2 963	5	1 101	4 069
Балансова стойност към 31 декември 2014 г.	3 370	6	115	3 491

В софтуера към 30 юни 2015 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 980 хил. лв. (31 декември 2014 г. – 365 хил. лв.) и програмни продукти на стойност 539 хил. лв. (31 декември 2014 г. – 694 хил. лв.).

(хил. лв.)

	Софтуер	Други нематериални активи	Разходи за придобиване на нематериални активи	Общо
Към 1 януари 2014 г.	45 606	161	133	45 900
Придобити	-	-	1 059	1 059
Отписани	(139)	-	-	(139)
Трансфери	1 077	-	(1 077)	-
Към 31 декември 2014 г.	46 544	161	115	46 820
Амортизация и загуби от обезценка				
Към 1 януари 2014 г.	(41 043)	(128)	-	(41 171)
Начисления за периода	(2 269)	(27)	-	(2 296)
На отписаните	138	-	-	138
Към 30 юни 2014 г.	(43 174)	(155)	-	(43 329)
Балансова стойност към 31 декември 2014 г.	3 370	6	115	3 491
Балансова стойност към 31 декември 2013 г.	4 563	33	133	4 729

В софтуера към 31 декември 2014 г. са включени закупени за БНБ лицензи на стойност 365 хил. лв. (31 декември 2013 г. – 1017 хил. лв.) и програмни продукти на стойност 694 хил. лв. (31 декември 2013 г. – 473 хил. лв.).

17. Други активи

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Вземания на дъщерни предприятия от местни банки	70 963	68 879
Инвестиции на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия	6 091	6 091
Възпоменателни монети за продажба	319	324
Материални запаси	15 072	11 973
Вземания от гоставчици	3 397	1 808
Разходи за бъдещи периоди	1 289	1 771
Други вземания	7 642	929
	104 773	91 775

Във вземанията на дъщерни предприятия от местни банки са включени 64 156 хил. лв. вземания на „Печатница на БНБ“ АД и 6807 хил. лв. на „Монетен двор“ ЕАД.

Инвестициите на дъщерни предприятия в съвместни и асоциирани предприятия включват непарична вноска под формата на оборудване за производство на банкноти в капитала на „Франсоа-Шарл Обертюр Груп“, с което „Печатница на БНБ“ АД е създадала съвместно дружество за производство на банкноти.

18. Банкноти и монети в обращение

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Банкноти в обращение	10 990 021	11 354 769
Монети в обращение	239 217	232 174
	11 229 238	11 586 943

19. Загължения към банки и други финансови институции

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Депозити на виждане от банки и други финансови институции		
– в левове	7 915 654	6 707 502
– в чуждестранна валута	2 391 829	1 417 554
	<u>10 307 483</u>	<u>8 125 056</u>

Банката не начислява лихви върху депозитите на виждане от банки и други финансови институции. Сумата на депозитите на виждане включва 5 536 356 хил. лв., представляващи задължителните резерви, които банките са длъжни да поддържат по сметки в БНБ (31 декември 2014 г. – 5 375 773 хил. лв.).

20. Загължения към държавни институции и други задължения

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Разплащателни сметки		
– в левове	3 943 928	1 217 327
– в чуждестранна валута	3 962 405	3 344 668
Срочни депозитни сметки		
– в левове	2 534 000	2 444 000
– в чуждестранна валута	87 938	21 514
	<u>10 528 271</u>	<u>7 027 509</u>

Депозитите и разплащателните сметки на правителството в Банката включват средства, държани от името на бюджетни и други правителствени организации. Банката не начислява лихви върху разплащателните сметки. Депозитите на правителството в евро и в левове се олихвяват с лихвен процент 0.00%.

21. Загължения за участие в международни финансови институции

Загълженията към МВФ по квотата за участие на Република България към 30 юни 2015 г. възлизат на 1 486 074 хил. лв., или 604 475 хил. СПТ (31 декември 2014 г. – 1 408 233 хил. лв., или 604 475 хил. СПТ).

Загълженията към МВФ са геноминирани в СПТ. Загълженията, свързани с квотата на България в МВФ, са безлихвени и нямат определен падеж. В това приложение са включени сметка № 1 и сметка № 2 на МВФ в левове в размер на 4008 хил. лв. (31 декември 2014 г. – 3576 хил. лв.).

Банката има получени от МВФ средства от общо и специално разпределение на СПТ в размер съответно на 474 586 534 СПТ и 136 289 102 СПТ. Връщането на средствата ще се извърши при поискване от МВФ. Съгласно чл. XX от Устава на МВФ Банката получава лихва по наличните СПТ и плаща такса по получените средства от общото и специалното разпределение с един и същи лихвен процент.

22. Други пасиви

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Средства на институции и органи на Европейския съюз	17 109	153 880
Загължения по заплати и социално осигуряване	4 432	3 120
Приходи за бъдещи периоди	554	1 414
Други пасиви	18 855	31 425
	<u>40 950</u>	<u>189 839</u>

В „средства на институции и органи на Европейския съюз“ се включват средства на Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). Съгласно чл. 9 от Регламент (ЕО, Евратом) № 1150/2000 на Съвета и участието

на България във финансирането на бюджета на ЕС в Банката са открити сметки на Европейската комисия. Към 30 юни 2015 г. средствата по тях възлизат на 17 105 хил. лв. Банката е открила сметки на ЕИБ за изпълнение на финансово споразумение между правителството на България и ЕИБ, като средствата по тези сметки възлизат на 4 хил. лв. към 30 юни 2015 г.

23. Капитал и резерви

Капиталът на Банката е определен със ЗБНБ и е в размер на 20 000 хил. лв.

Резервите от преоценка на немонетарни активи включват нетното изменение в справедливата стойност на имоти, капиталови инвестиции и други немонетарни активи.

Съгласно чл. 36 от ЗБНБ нереализираните печалби/загуби, възникнали от преоценка на активи и пасиви на БНБ, деноминирани в чуждестранна валута или злато, са прехвърлени в специална резервна сметка и формират специални резерви.

Другите резерви включват 25% от годишното превишение на приходите над разходите след разпределение в специални резерви, както и резерви, създадени по решение на Управителния съвет на Банката.

Разпределението на печалбата към 30 юни 2015 г. съгласно оповестената в приложение 5(з) политика е, както следва:

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	30 юни 2014 г.
Печалба за периода	68 561	322 801
Разпределение в специален резерв съгласно чл. 36 от ЗБНБ		
Нереализирана (печалба) от преоценка на злато	(194 986)	(224 037)
Нереализирана загуба/(печалба) от преоценка на финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата	177 021	(67 913)
Нереализирана (печалба) от преоценка на чуждестранна валута	(4 338)	(937)
Друга нереализирана (печалба)	-	-
Резултат след разпределение в специален резерв	46 258	29 914

24. Неконтролиращо участие

„Печатница на БНБ“ АД е акционерно дружество с двама акционери – БНБ и държавата чрез Министерството на финансите. БНБ притежава 95.6% от капитала на дружеството, а държавата чрез Министерството на финансите – 4.4% от капитала на дружеството.

25. Парични задължения и брутни международни валутни резерви

(хил. лв.)

	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
Брутни международни валутни резерви		
Парични средства и предоставени депозити в чуждестранна валута	9 333 868	6 537 102
Монетарно злато и други инструменти в злато	2 656 601	2 460 874
Инвестиции в ценни книжа	25 524 870	23 260 551
Капиталови инвестиции и квота в МВФ	83 833	79 442
	37 599 172	32 337 969
Парични задължения		
Банкноти и монети в обращение	11 229 239	11 586 943
Задължения към банки и други финансови институции	10 304 169	7 999 377
Задължения към държавни институции	9 914 004	6 716 855
Други задължения	634 689	590 212
	32 082 101	26 893 387
Превишение на брутните международни валутни резерви над паричните задължения	5 517 071	5 444 582

Вземанията по лихви и задълженията по начислени лихви се отнасят към съответните активи и пасиви.

„Монетарно злато и други инструменти в злато“ се преоценява ежедневно на база фиксинга в евро на Лондонския пазар на благородни метали.

26. Сделки със свързани лица

Правителство на Република България

Международен валутен фонд

Към 30 юни 2015 г. Република България няма получени средства по заемни споразумения с МВФ.

Квотата на Република България в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани от Банката и правителството (вж. приложение 21).

Банкови сметки на правителството

Бюджетните организации имат разплащателни сметки и срочни депозити в Банката (вж. приложение 20).

Дейности по агентските функции

В съответствие със ЗБНБ и при условия, договорени с министъра на финансите, Банката действа като агент по държавни дългове или по дългове, гарантирани от държавата. В тази си роля тя изпълнява депозитарни и агентски функции, свързани с администриране и управление на издадените от МФ държавни ценни книжа. Банката получава комисиони, свързани с изпълнението на тези функции. Тези държавни ценни книжа не са активи или пасиви за Банката и не са отразени в консолидирания ѝ отчет за финансовото състояние. Банката не е изложена на кредитен риск по отношение на държавните ценни книжа, тъй като не ги гарантира. Номиналната стойност на държавните ценни книжа, държани от Банката като депозитар, към 30 юни 2015 г. е в размер на 8535 млн. лв. (31 декември 2014 г. – 8252 млн. лв.).

27. Дъщерни дружества

(%)

Дял в акционерния капитал	30 юни 2015 г.	31 декември 2014 г.
„Монетен двор“ ЕАД	100	100
„Печатница на БНБ“ АД (вж. приложение 24)	95.6	95.6

За отчетния период нетният приход от дъщерни предприятия включва нетна печалба в размер на 219 хил. лв. от „Монетен двор“ ЕАД (30 юни 2014 г. – 568 хил. лв.) и 2050 хил. лв. печалба от „Печатница на БНБ“ АД (30 юни 2014 г. – 2366 хил. лв.).

28. Поети ангажименти и потенциални задължения

1) Участие в Банката за международни разплащания

Банката притежава 8000 акции от капитала на Банката за международни разплащания, всяка на стойност 5000 СПТ. От участието в капитала на БМР 25% са платени. Невнесенят капитал е с опция за внасяне до три месеца след решение на Съвета на управителите на БМР. Потенциалното задължение на Банката към 30 юни 2015 г. е 69 888 хил. лв. (31 декември 2014 г. – 69 888 хил. лв.).

2) Участие в Европейската централна банка

От 1 януари 2007 г. Банката притежава дялово участие в капитала на ЕЦБ, като 3.75% от участието са платени. При присъединяване към еврозоната невнесеното участие в размер на 96.25% ще се изисква за внасяне от БНБ. Потенциалното задължение на Банката към 30 юни 2015 г. е 175 046 хил. лв. (31 декември 2014 г. – 175 046 хил. лв.).

3) Квота в МВФ

Квотата в МВФ е обезпечена със записи на заповед, подписани съвместно от Банката и правителството на Република България, на стойност 1 482 601 хил. лв.

4) Капиталови ангажименти

Към 30 юни 2015 г. Банката има поети ангажименти за 1342 хил. лв. за придобиване на дълготрайни активи (31 декември 2014 г. – 1359 хил. лв.).

5) Други ангажименти и поети задължения

Банката няма издадени други гаранции, акредитиви или поети ангажименти за закупуването или продажбата на злато, други благородни метали или чуждестранна валута.

29. Събития, настъпили след отчетната дата

Няма събития, възникнали след датата на отчета за финансовото състояние, които да изискват допълнително оповестяване или корекции във финансовите отчети на Банката.

По-важни решения на Управителния съвет на Българската народна банка, приети в периода 1 януари – 30 юни 2015 г.

По-важни решения на Управителния съвет на Българската народна банка, приети в периода 1 януари – 30 юни 2015 г.

15 януари	Издава лиценз на „Кредибул“ ЕАД, ЕИК 131574695, за извършване на дейност като платежна институция, предоставяща платежни услуги по чл. 4, т. 4, буква „б“ и т. 5 от ЗПУПС – изпълнение на платежни операции чрез платежни карти или други подобни инструменти, когато средствата са част от отпуснат на ползвателя на платежни услуги кредит, и издаване на платежни инструменти и/или приемане на плащания с платежни инструменти.
12 март	Одобрява <i>Отчет за изпълнението на бюджета на Българската народна банка към 31 декември 2014 г.</i> Одобреният отчет се предоставя на Сметната палата за проверка по реда на чл. 48., ал. 3 от ЗБНБ.
2 април	Одобрява <i>Отчет за изпълнение на бюджета за административните разходи на Фонда за гарантиране на влоговете в банките за 2014 г.</i> Приема за сведение информацията от Доклада на квесторите на КТБ АД във връзка с основни направления от дейността им през периодите 25 юни 2014 г. – 5 ноември 2014 г. и 6 ноември 2014 г. – 18 март 2015 г.
23 април	Приема <i>Годишен отчет на Българската народна банка за 2014 г.</i>
21 май	Пуска в обращение, считано от 20 юли 2015 г., сребърна възпоменателна монета „100 години българско самолетостроене“ с номинална стойност 10 лева, емисия 2015 г.

